

ОДБРАНА

Ања Крнета

прва девојка пилот хеликоптера

у Војсци Србије

Интервју Генерал-потпуковник
Љубиша Диковић,
командант Копнене војске

АРСЕНАЛ
47

putovanje

BEZ GRANICA

Lasta

EUROLINES

LASTA info centar • 011/3348-555

www.lasta.co.yu • www.lasta-turizam.com

ВОЈСКА СРБИЈЕ

КО СМЕ ТАЈ МОЖЕ...
БУДИ ПРОФЕСИОНАЛАЦ

Пријави се!

☎ 011 20 63 432

www.mod.gov.rs

www.budiprofesionalac.rs

Najbolji deo dana

**BEOGRADE
DOBRO JUTRO**

www.studiob.rs

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традиције „Ратника“, првог војног листа у Србији, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић
Душан Глишић
Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, мр Себастиан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, Владица Крстић,
Александар Лијаковић, др Милан Мијалковски,
мр Зоран Миладиновић, Предраг Милићевић,
мр Миљан Милкић, Кршман Милошевић,
др Милан Милошевић, Никола Остојић, Никола Оташ,
Иштван Пољонац, Будимир М. Попадић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски
(технички уредници)

Фотографија

Даримир Банда (уредник)
Горан Станковић и Јово Мамула (фоторепортери)

Језички редактор

Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-49849-58 за МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара.
За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

Снимко Душан АТАЛАГИЋ

САДРЖАЈ

У ФОКУСУ

Санација последица разорног земљотреса у Краљеву и околини

ВОЈСКА ПОМАЖЕ СУГРАЂАНИМА 6

ДОГАЂАЈИ

Министар Шутановац у посети САД

ПОМОЋ ВОЈСЦИ СРБИЈЕ 10

Безбедносни форум у Халифаксу

ИЗАЗОВИ ГЛОБАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ 12

ИНТЕРВЈУ

Генерал-потпуковник Љубиша Диковић,
командант Копнене војске

УЗ РАМЕ НАЈБОЉИХ 14

ДОГАЂАЈИ

Министар Шутановац у Крушевцу

РАД У ТРИ СМЕНЕ 18

ПОВОДИ

Уз 12. новембар – Дан Војнобезбедносне агенције

СВЕДОЧАНСТВА РАЗВОЈА 22

ОДБРАНА

„Сава 2010“

САВЛАДАВАЊЕ МОЋНЕ РЕКЕ 28

Специјални прилог

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

„Јесен 2010”

ПРОВЕРА ТИМСКОГ РАДА

30

ШКОЛСТВО

Кадети Војне академије у посети Чешкој

НЕЗАБОРАВНО ИСКУСТВО

35

ПОВОДИ

Успомене на операцију Халијарг

ТУПА ОШТРИЦА ИСТОРИЈЕ

40

Прва девојка пилот хеликоптера у Војсци Србије

ПОЧЕТАК АВАНТУРЕ

41

СВЕТ

Еволуција стратегијског концепта НАТОа

СИГУРНОСТ НОВЕ ДЕЦЕНИЈЕ

42

КУЛТУРА

Лазар Ристовски, глумац, сценариста, редитељ и продуцент

КОШУЉА СРЕЋНОГ ЧОВЕКА

48

ФЕЉТОН

Тајна Добровољачке улице (4)

НЕКАЖЊЕН ЗЛОЧИН

54

СОЛИДАРНОСТ

Краљево је после разорног земљотреса једно велико градилиште. И овог пута исказана је солидарност без које би људима у невољи било још теже. Помоћ стиже са свих страна, у новцу, грађевинском материјалу, намирницама... Припадници Друге бригаде од првог дана раде на поправци оштећених кућа својих суграђана, а ту су и полицајци, бројни волонтери, грађевинци...

Према процени штења од земљотреса, који је у ноћи између 2. и 3. новембра погодио град и околину, прелази 100 милиона евра. Комисији која врши процену оштећења на објектима стигло је 16.000 захтева, од чега је регледано 6.000. Ван употребе стављена су 1.094 објекта, а скоро трећина мораће да буде порушена.

У касарни „Јован Курсула“ у Јарчујку од укућано неће објекта два више не могу да се користе за смештај људи. Гарнизонска амбуланта, у којој се лечи око 9.300 припадника, претрпела је велика оштећења, иако да више није у функцији.

Дуг је списак државних и других институција и организација, али и појединаца, који су улазили средству за помоћ Краљевчанима, што потврђује да су љеменишости и солидарности оне добре стране у људима које, и када је и њима тешко, неће нестати.

Из овог броја ОДБРАНЕ издвајамо и учешће министра Шућановца на Безбедносном форуму у канадском граду Халифаксу и његову посету САД, где му је речено да ће Србија и следеће године добити већ традиционалну помоћ за техничко опремање Војске у износу од милион долара. Укупан износ ипакве помоћи из САД последњих година износи 6,5 милиона долара.

На Безбедносном форуму у Халифаксу Србији је „као малој земљи, придати важности на овом форуму, чији је један панел био посвећен развоју безбедносне заједнице на Балкану“, оценио је министар Шућановац који је учествовао и на пленарној сесији форума о савременим изазовима, ризицима и претњама.

У интервјуу поводом дана Коинене војске, командант генерал-потпуковник Љубиша Диковић истиче да је штењина појуну професионалним војницима око 90 посто, што је близу остварења стратедијског циља и одређења. За пријем у професионалну војну службу владало је велико интересовање, иако да је у појединим јединицама Коинене војске на једно радно место професионалног војника конкурисало и по 10 кандидата.

Војнобезбедносна агенција је поводом свог дана – 12. новембра и завршетка планског дела реформе ВБА, који је започет 2002. године, приредила вредну изложбуну посавку развоја војне службе безбедности, од времена Карађорђа и Милоша до данас. Мултимедијалности и ексклузивности су основне одлике ове изложбе, јер се бројни документи и експонати први пут представљају јавности.

Из Ваздухопловства једна лепа вест. Ања Крнећа, девојка коју видите на насловној страни поред своје газеле, прва је жена пилот хеликоптера у Војсци Србије. Ања је кадет Војне академије на завршној години и догодине у септембру на њеним еволејама биће прва звездица. Искрена честитка за велики успех! ■

Рагенко МУТАВЦИЋ

Војска помаже суграђанима

Настављају се радови на санацији последица разорног земљотреса, јачине 5,4 Рихтерове скале, који је у ноћи између 2. и 3. новембра, у 1,56 часова, погодио Краљево и околна села, а осетио се и у скоро свим крајевима Србије. Две особе су погинуле, а око стотину повређено. У граду и околини оштећене су многе куће, вишеспратнице, школе, здравствене и установе културе.

У касарни „Јован Курсула“ у Јарчујку од укупно пет објеката два више не могу да се користе за смештај људи. Гарнизонска амбуланта, у којој се лечи око 9.300 припадника, претрпела је велика оштећења, тако да више није у функцији.

Министар одбране Драган Шутановац у пратњи заменика начелника Генералштаба генерал-потпуковника Младена Ђирковића и команданта Копнене војске генерал-потпуковника Љубише Диковића посетио је истог дана Краљево и у касарни „Јован Курсула“ сагледали су оштећења на објектима инфраструктуре где је смештен део јединица Друге бригаде Копнене војске.

Том приликом, министар Шутановац изјавио је да је у земљотресу причињена материјална штета на објектима Војске Србије, али да на срећу међу њеним припадницима нема повређених.

– Сада морамо да санирамо оштећене објекте и доведемо их у првобитну намену – рекао је Шутановац и додао да су објекти у касарни у Јарчујку недавно ревитализовани, а сада поно-

во следи издвајање новца како би се поправили.

Министар Шутановац је истакао да ће војска, као и увек, прва притећи у помоћ, а током обиласка града позвао је и грађане Краљева на солидарност, да помогну својим суграђанима чије су куће претрпеле штету у земљотресу.

Гарнизонска амбуланта није у функцији

Командант Друге бригаде Копнене војске бригадни генерал Душан Стојановић рекао је да је војска у Краљеву размештена у две касарне, у Јарчујку и у касарни Рибница, где штета, како је објаснио, није велика и биће санирана унутрашњим капацитетима.

– Од самог почетка сарађујемо са Штабом за ванредне ситуације од кога смо добили захтев за ангажовање камиона цистерни и теретних возила за превоз грађевинског материјала. Довезена су возила из Крушевца, тако да на терену имамо цистерне са пијаћом водом, шлепер и теретне камионе

носивости десет тона. Истог дана послали смо војнике и старешине у помоћ становништву у најугроженијем подручју.

У Гарнизонској амбуланти, у којој се лечи око 9.300 војних осигураника, на све стране шут, ломљена стакла, оштећени зидови, плафони, подови...

Доктор Иван Јовановић објашњава да је у ноћи када је краљевачки регион погодио земљотрес, у амбуланти било неколико пацијената на стационарном лечењу.

– Четворица лакших болесника одмах су нам прискочила у помоћ. Било је потребно што пре оспособити ординацију, очистити шут, склонити разбијено стакло. Када смо то завршили, већ у раним јутарњим часовима стигла је комисија из касарне и прогласила објекат нефункционалним. Почело је измештање амбуланте у касарну Рибница, у стационар. То ће трајати неколико дана, али могу да кажем да смо спремни за наставак пружања помоћи свим нашим осигураницима – истакао је др Јовановић.

Краљево је испреплетано жутиим и црвеним тракама, што значи да објекти нису безбедни за пролаз и улажење

у њих. Епицентар земљотреса био је десет километара северно од Краљева, у селу Витановцу.

Помоћ на терену

У координацији са Штабом за ванредне ситуације припадници Друге бригаде ангажовани су на санирању последица земљотреса у граду и околним селима. Војници су у екипама распоређени на терену где помажу у рашчишћавању шута, обнављању домова грађана и достављању воде деловима града који су остали без воде.

У стану Јована Никитовића, заставника у пензији, штета је велика. Напукли су носећи зидови, а срушио се и део надоградње. „Војска је врло брзо притекла у помоћ. Штета је велика и ми сами је никако не бисмо могли санирати. Отпао је малтер, црепови, пало је доста цигала, и у стану, али се део срушио и у двориште. Војска помаже да се шут рашчисти, а за после ћемо видети.”

Кућа Живке Томашевић из насеља Грдица у близини Краљева, претрпела је озбиљна оштећења. Урушили су се

Подстицај примером

Министар одбране Драган Шутановац, приликом обиласка Краљева које је погођено разорним земљотресом, позвао је све грађане да помогну у оквиру својих могућности. Он је након обиласка подручја оштећених земљотресом и разговора са грађанима који су претрпели губитке, одлучио да своју министарску плату уплати на жиро-рачун за помоћ настрадалима (око 102.000 динара). На тај начин желео је да својим примером подстакне грађане и предузећа да дају свој допринос у ублажавању последица катастрофалног земљотреса.

– У овако тешким тренуцима веома је важно да покажемо солидарност са онима који су се нашли у изузетно тешкој ситуацији и у складу са могућностима помогнемо свима којима је помоћ у овом тренутку неопходна – рекао је министар Шутановац.

димњаци, попуцали су зидови, са крова је пао скоро сав цреп. „Живим сама са болесним мужем. Да се војска није понудила да помогне никада не бисмо ово поправили. Штета је огромна, али важно је да смо живи.“

Снежану Ђоковић, такође из насеља Грдица, земљотрес је затекао у сну. „Отац ме је пробудио и помогао да напустим кућу у којој тренутно не постоје услови за живот, тако да смо сада смештени у летњој кухињи. На срећу војска се већ током првог дана након земљотреса понудила да помогне. Раде на крову, скидају сломљене црепове, димњак који је након земљотреса преломљен.“

На кући Олге Алексић из Опланића штета је видљива и споља и унутра. Осим крова, пао је и забат на кући, а већина унутрашњих зидова је попуцала. „Оба димњака, скоро сви зидови и забат су пали, кров и црепови. Све је уништено. Штета је велика. У помоћ су притекле комшије, пријатељи, али да није било војске, која од првог дана кружи градом и нуди помоћ свима којима је потребна, тешко да бисмо овако брзо рашчистили сву штету.“

И остали Краљевчани са којима смо разговарали првог дана после земљотреса захвални су на помоћи коју војска пружа и потврђује и овом приликом да је увек, а нарочито кад је најтеже, са својим народом.

Није изостала ни помоћ грађана Србије, предузећа, организација и по-

јединаца. Помоћ у грађевинском материјалу још пристиже и Краљево је сада једно велико градилиште, јер иде зима и журба је да се објекти за становање

поправе, а тамо где то није могуће станари ће добити нужни смештај. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Душан ГЛИШИЋ
Снимили Радован ПОПОВИЋ и
Зоран МИЛОВАНОВИЋ

Државни секретар Весић у Краљево

Државни секретар др Зоран Весић обишао је Другу бригаду Копнене војске у Краљево, како би сагледао оштећења на објектима након прошлонедељног земљотреса. У делегацији Министарства одбране били су секретар Министарства одбране Драган Радуловић, начелник Управе за војно здравство бригадни генерал Вељко Тодоровић и начелник ВМА генерал-мајор Миодраг Јевтић.

Санитетском одељењу уручена је помоћ у виду једног ЕКГ апарата и биохемијског анализатора. Такође, договорено је да Министарство одбране

привремено упути специјалисте хирургије, интерне медицине и психијатрије из састава ВМА у Санитетско одељење Друге бригаде, како би пружили помоћ војним осигураницима и осталим грађанима Краљева.

Током посете разговарало се о неопходности хитне реконструкције оштећених објеката. Већ су започети радови на санацији гарнизонске амбуланте која због оштећења није у функцији, а услуге здравствене војним осигураницима пружају се у касарни Рибница.

Обележен 11. новембар
– Дан примирја у
Првом светском рату

Почаст жртвама

Крај Спомен-костурнице бранилаца Београда на Новом гробљу, поводом Дана примирја у Првом светском рату, уз највише државне и војне почасти, венце су положили државни секретар у Министарству одбране Игор Јовичић, представници Министарства за рад и социјалну политику, представници градске власти, амбасадори и војни изасланици.

– Данас одајемо почаст херојима наше историје који су храброшћу и вером у себе, са неизмерном љубављу према отаџбини, изборили оно што су многи сматрали немогућим. На данашњи дан пре 82 године заустављен је невиђен вихор страдања који је претио да уништи бројне народе Европе, па и

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

наш. Данас славио мир, али и неустрашиви дух војсковођа Петра Бојовића, Радомира Путника, Степе Степановића и Живојина Мишића, који су свој животни пут уткали у Србију какву данас имамо – истакао је Јовичић. Он је нагласио да је савремена Србија суверена демократска држава која унутрашње односе и спољну политику

гради на позитивним вредностима савременог света.

Церемонија обележавања Дана примирја представља чин одавања почасти свим жртвама оружаних снага, као и цивилима, страдалим током Првог светског рата. Сличне церемоније одржане су у свим државама победницама Првог светског рата. ■ Н. Д.

Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

Венац на Споменик незваном јунаку на Авали

Поводом обележавања Дана примирја у Првом светском рату, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић, у име председника Републике Србије, положио је венац на Споменик незваном јунаку на Авали.

Генерал Милетић је, после полагања венца, у спомен књигу записао: *У славу ђалим борцима и херојима Првог свејског раја. Са ђоносом чувамо усђомену на вас и ваша херојска дела у име сигурне евројске будућности.*

У част Дана примирја припадници Гарде Војске Србије испалили су пет плотуна из шест артиљеријских оруђа у Калемегданском парку, у присуству бројних грађана. ■ А. Ј.

„Крушику“ Оскар квалитета

Холдинг компанија „Крушику“ из Ваљева добила је награду „Оскар квалитета 2010“, као апсолутни победник у категорији великих организација. То престижно признање за пословну изврсност додељује се фирмама које постигну врхунске резултате на унапређењу и развоју квалитета у Србији и то у две категорије – за средње и мале организације и за велике организације.

Генералном директору фабрике Јовану Давидовићу награду је уручила Весна Арсић, државни секретар Министарства за економију и регионални развој, које је уједно и покровитељ те манифестације.

Оскар квалитета уручује се поводом Светског дана квалитета у Привредној комори Србије, која је поред Фонда за културу квалитета и изврсност – FQCE и часописа „Квалитет“, један од организатора тог скупа. ■

М. Ш.

Министарство одбране Србије у следећој години добиће милион долара америчке помоћи, а кроз програм IMET, који се бави школовањем и обучавањем официра, може да рачуна на додатних 900.000 долара, изјавио је министар одбране Драган Шутановац у Вашингтону

Са помоћником државног секретара Филипом Гордоном

Помоћ Војсци Србије

Добили смо коначну потврду да је Министарству одбране Србије одобрена помоћ од милион долара за фискалну 2011. годину, за наше потребе које ћемо дефинисати, рекао је Шутановац. Он је у изјави

српским новинарима у Вашингтону рекао да Србија, кроз програм који се бави школовањем и обучавањем, има додатних 900.000 долара за школовање кадета и официра на војним колеџима и курсевима.

Актуелна питања у региону

Гостујући у Другом дневнику Радио телевизије Србије из студија у Вашингтону, министар Шутановац је поводом најављене америчке помоћи од милион долара за систем одбране и Војску Србије, изјавио да ће највећи део новца бити потрошен на техничко опремање Војске Србије према потребама које ће министарство и Војска дефинисати.

Додатних 900.000 долара биће потрошено на школовање и курсирање припадника Министарства одбране и Војске Србије у САД.

- То је сада традиционална помоћ која иде сваке године. У последњих неколико година укупна помоћ од САД износи 6,5 милиона долара. Очекујемо да у току наредне године буду дефинисана и одређена средства за инфраструктурне радове у Србији који се тичу војске, као и средства у оквиру хуманитарне асистенције, као рецимо у месту Прањани, где се ради одређени пројекат за следећу годину.

Одговарајући на питање новинара о преговорима Београда и Приштине, министар одбране је истакао да је њи-

хово започињање у интересу и Београда и Приштине, али и међународне заједнице.

- Сматрамо да не постоји разлог за чекање и да постоје велики проблеми који могу да се решавају и у овом простору. Такође, сматрамо да тај ниво разговора треба да буде, нижи у почетку, без присуства камера и да буде подржан, пре свега од стране Европске уније, мада свакако и Сједињене Америчке Државе могу да пруже одређену помоћ и да започнемо преговоре са једном позитивном енергијом, рекао је министар.

Гостујући у емисији „Отворени студио“ Гласа Америке, на питање о војној сарадњи САД и Србије, посебно са Националном гардом Охаја, министар Шутановац је истакао да је приликом посете државне секретарке Хилари Клинтон Србији констатовано „да је најбољи део сарадње две државе управо војна сарадња, и ми смо јако поносни на то. Сматрамо да можемо да будемо стуб свеобухватне сарадње, политичке и остале и то је изузетно важно. Имамо изузетно добар и квалитетан однос са Националном гардом у целини и са државом Охајо посебно“.

На питање о сарадњи Војске Србије са НАТО-ом и да ли у догледној будућности у Србији може да се покрене су-

Шутановац је допутовао у Вашингтон из Халифакса, са другог Безбедносног форума, где се сусрео са подсекретаром у америчком Министарству одбране Мишел Флурној, од које је добио потврду америчке помоћи Србији. У том сусрету разговарано је о будућој сарадњи два министарства, као и о програму партнерства у оквиру кога Војска Србије има изузетно добру и корисну сарадњу са Националном гардом Охаја.

Посета Шутановца је прва посета неког високог званичника Србије Вашингтону, након посете америчког државног секретара Хилари Клинтон Београду.

Министар Шутановац је, такође, истакао да је систем одбране Србије један од мотора њених европских интеграција и подсетио да је му је делегација европских парламентарца недавно рекла да Европски парламент више неће помињати систем одбране Србије у својим извештајима, "јер не виде проблем у систему одбране и Србија више није део проблема".

Током посете Вашингтону, Шутановац је разговарао са званичницима Стејт департмента, Пентагона и са шефом бироа Националне гарде генералом Крејгом Мекинлијем.

На вашингтонском Универзитету за националну одбрану министар одбране Србије одржао је предавање, а у изјави новинарима рекао је "да је важна дискусија коју ћемо имати након мог предавања. Ја сам један од ретких министара који има могућности да одржи предавање на том универзитету и, након тога, са више од 25 еминентних стручњака, имаћемо прилику да чујемо шта они мисле о нашој реформи и нашем систему", рекао је Шутановац. ■

Танјуг

штинска дебата о евентуалном прикључењу Северноатлантском савезу, Шутановац је рекао да Министарство одбране Србије функционише у оквиру одлуке парламента о неутралности државе.

- Ми се трудимо да у оквиру те одлуке и у Партнерству за мир остварујемо све могуће користи за нашу војску, за наш систем и за нашу државу. Пре неколико месеци упутили смо наше официре и подофицире у у седиште НАТО-а у Брисел и на тај начин желимо да користимо све могућности у том пројекту. У Србији се води дебата и некада је жучнија а некада мање жучна, али мислим да у овом тренутку није реално размишљати о самом чину приступања, али је добро да људи имају у виду и да добију могућност да сазнају шта је НАТО, да ли је то чисто војни, војно-политички или политичко-војни савез - рекао је министар одбране.

- Хтели ми то, или не, све земље у окружењу Србије су или у НАТО-у, или у процесу придруживању или укључивања у НАТО, и ми ћемо морати са њима да сарађујемо уколико желимо да обезбедимо стабилност у целом региону - рекао је министар одбране Драган Шутановац гостујући у емисији „Отворени студио“ Гласа Америке. ■

Начелник Генералштаба Војске Србије у Аустрији

Заједничке вежбе

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић боравио је у званичној посети Аустрији. Том приликом, положио је венац на Споменик незаном јунаку и разговарао са начелником Генералштаба оружаних снага Аустрије генералом Едмундом Ентахером

Начелници генералштабова разговарали су о јачању билатералних војних односа, с тежиштем на обуци и усавршавању кадра. Закључили су да је даље унапређење активности у области АБХО значајно за обе земље. Генерали су договорили да у будућности две војске сарађују и у области логистике.

Генерал Милетић потврдио је спремност за упућивање припадника Министарства одбране и Војске Србије на различите специјалистичке курсеве у војнообразовним институцијама Аустрије, пре свега на оне које се односе на припреме за учешће у мултинационалним операцијама. Понудио је, такође, да припадници аустријских оружаних снага у својству полазника и предавача учествују на курсевима који се одржавају у нашим центрима за мировне операције и усавршавање кадрова АБХО.

Генерали су разговарали и о достигнутом степену трансформације оружаних снага двеју земаља. Начелник аустријског Генералштаба навео је да око 1.200 припадника њихове војске учествује у мировним мисијама, посебно на Балкану.

Начелник Генералштаба Војске Србије присуствовао је промоцији књиге „50 година мисија у иностранству“, на којој је разговарао и са аустријским министром одбране Норбертом Дарабошом. Обишао је и школу АБХО, те разговарао о могућности ма за усавршавања припадника наше војске у њој.

Сарадња са оружаним снагама Аустрије огледа се и у заједничком учешћу на војним вежбама. Припадници српске војске учествоваће и на међународној вежби EURAD 11 и на аеромитингу Air Power 11, који се наредне године одржавају у Аустрији. ■

А. А.

Безбедносни форум у Халифаксу

Изазови глобалне БЕЗБЕДНОСТИ

Министар одбране Драган Шутановац са делегацијом учествовао је у Халифаксу на другом Безбедносном форуму, у организацији Владе Канаде и немачког *Маршал Фонда* САД

Безбедносни форум у Халифаксу један је од три најзначајнија скупа на коме се расправља о питањима изазова глобалне безбедности, као и о начинима и инструментима одговора на њих. На Форуму је присуствовало више од 400 учесника из 39 држава, међу којима је велики број министра одбране, министара спољних послова, државних секретара, али и представника цивилног друштва, института и

Суочавање са изазовима

Оцењујући значај Безбедносног форума у Халифаксу министар Шутановац је за „Политику“ рекао да „ко год мисли да Србија изолацијом и неупуштањем у глобалне ствари може да избегне глобалне токове, тај очигледно не разуме савремени свет ни савремена кретања.

– Ниједна земља не може самостално да решава светске изазове јер они превазилазе административне границе – истакао је Шутановац и изразио задовољство што је Србији, као малој земљи, придата важност на Халифакс форуму, чији је један панел био посвећен „развоју безбедносне заједнице на Балкану“.

– Постоји потреба да се пре свега створи обавештајна заједница за размену информација. Неко ће рећи

да је рано за то, али ако погледамо проблеме с којима се сусрећемо, схватићемо да не можемо само да гледамо у прошлост и да покушавамо да је исправимо, већ да треба да покушамо да искористимо ту прошлост како бисмо научили нешто за нашу будућност. У оквиру сарадње војних обавештајних агенција, недавно смо имали скуп на нивоу директора и заменика директора, на коме је уговорена сарадња низа земаља. То показује да постоје жеља, воља и знање да се проблеми решавају превентивно а не репресивно. Међу политичким ауторитетима у Србији нема ни трукне сумње, сматрају да је то право решење, и волео бих да тако буде и код наших колега у окружењу и онда ћемо направити нешто што је добро за све нас – рекао је Шутановац.

Трансатлантска сарадња

Безбедносни форум у канадском граду Халифаксу покренуо је немачки Маршал Фонд Сједињених Америчких Држава (GMF) заједно са Владом Канаде и то је прва међународна конференција такве врсте на северноамеричком континенту. Тиме се потврђује да ниједна земља и ниједан континент нису имуни на нове светске опасности.

Немачки Маршал Фонд у својим активностима промовише сарадњу између Северне Америке и Европе на широком спектру безбедносних питања. Окупљањем водећих личности политике, науке и стваралаштва из целог света, Халифакс форум помаже у обликовању новог програма трансатлантске безбедности који може да се прилагођава променама у глобалној реалности и суочи са новим претњама.

универзитета, као и институција које обликују ставове доносиоца одлука.

Министар Шутановац учествовао је 5. новембра на пленарној сесији Форума о савременим изазовима, ризицима и претњама, а следећег дана имао је излагање на панелу посвећеном безбедности у региону западног Балкана, заједно са представницима Црне Горе и Хрватске.

На маргинама Форума, министар Шутановац имао је билатералне сусрете са министром одбране Канаде Питером Мекејом, министарком одбране Данске Гите Лилелунд Бек, министром одбране Албаније Арбеном Имамијем, подсекретарком за политику одбране САД Мишел Флурној и државним секретаром Министарства одбране Немачке Кристијаном Шмитом.

Министар Шутановац информисао је саговорнике о формама у сектору одбране Србије, завршетку процеса професионализације, као и плановима за будућност, посебно у односу Србије према питањима регионалне безбедности. Поред тога, теме сусрета биле су наставак и унапређење досадашње билатералне сарадње са овим државама. ■

– Заговорник сам тезе да се војник с војником много брже разуме и да се војска питала и пита, до ратова не би долазило, јер ратови избијају због лоших политичких одлука. Међутим, изузетно је важно цивилно управљање оружаним снагама и треба да створимо такву политичку мрежу која ће професионалцима омогућити да сарађују на најбољи могући начин. На простору југоисточне Европе, Србија управо чини те кораке, и недавно потписивање споразума о сарадњи у области одбране са хрватским министром у Загребу, показује да ми идемо укорак с временом, чак и брже... Посета председника Тадића Вуковару такође је гест који треба да релаксира све оне који раде на заједничкој безбедности – изјавио је министар Шутановац у Халифаксу.

Састанак Америчко-јадранске повеље

Контрола неба и мора

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић учествовао је на тринаестом састанку начелника генералштабова оружаних снага земаља чланица Америчко-јадранске повеље

Састанку, који је 4. новембра одржан у Скопљу, поред начелника генералштабова оружаних снага Албаније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Македоније, које су пуноправне чланице ове иницијативе, присуствовали су и начелници генералштабова Бугарске и Србије и представник Генералштаба Оружаних снага Грчке, у својству посматрача. Такође, састанку су, као и на претходним, присуствовали командант Здружених НАТО снага у Напуљу и заменик команданта Европске команде Оружаних снага САД.

Тема овогодишњег састанка била је „Контрола ваздушног и поморског простора и интеграције у НАТО С4И архитектуру“. Сви учесници скупа имали су националне презентације у којима су се сложили да је охрабрујуће да све земље региона деле уверење о неопходности ефикасне контроле ваздушног и поморског простора, са циљем спречавања савремених безбедносних изазова, првенствено тероризма и организованог криминала, свим расположивим механизмима и разменом информација.

Колики ће бити учинак зависи и од достигнутог нивоа интероперабилности свих учесника, који је у великој мери повезан са стандардом опреме и нивоом опремљености. Проблем са којим се, у већој или мањој мери сви сусрећу, је опремљеност савременим системима и опремом. Закључено је да је регионални приступ решавању овог питања најрационалнији и најефикаснији начин, кроз заједничко коришћење постојећих капацитета и у том правцу биће усмерене све будуће активности.

Генерал Милетић имао је билатералне сусрете са командантом Здружених снага НАТО у Напуљу адмиралом Локлиром, замеником команданта ЕУКОМ генералом Гарднером и начелником Генералштаба Армије Македоније генералом Стојановским. ■

Тренутно се попуна професионалним војницима креће око 90 посто, што указује да се приближавамо реализацији тог стратегијског циља и опредељења. У току ове године за пријем у професионалну војну службу владало је велико интересовање, тако да је у појединим јединицама Копнене војске на једно радно место професионалног војника конкурисало и по 10 кандидата, истиче генерал Диковић у интервјуу поводом 16. новембра – Дана Копнене војске.

Уз раме најбољих

На почетку разговора генерал Диковић истиче помоћ коју ових дана, после земљотреса који је погодио Краљево и околину, припадници Друге бригаде Копнене војске пружају на евакуацији, збрињавању и стварању услова за несметани живот људи и поправке оштећених објеката. Тиме се јединице Друге бригаде непосредно и практично ангажују на реализацији задатке треће мисије Војске Србије.

Оштећени су и војни објекти у касарнама „Рибница“ и „Јован Курсула“, где се само две зграде могу користити, док остале нису за становање. Гарнизонска амбуланта у Краљеву је, такође, ван функције. Штете на војним објектима су велике и процењују се на око 120 милиона динара.

– Пружамо помоћ првенствено у снабдевању становништва Краљева водом, рашчишћавању рушевина и поправци и покривању кућа и зграда, и то не само у градској, већ и у сеоским срединама – каже генерал Диковић. – Дневно се

ангажује око двеста старешина и професионалних војника, не рачунајући оне на механизацији. По двадесет војних камиона превози материјал из других градова Србије у Краљево, док је десет аутоцистерни за снабдевање водом било непрекидно ангажовано. Стално смо у току шта се дешава у Краљеву, пошто је припадник Друге бригаде члан Кризног штаба, и одатле вршимо координацију активности свих структура, посебно учешћа припадника војске у санацији последица земљотреса. Признања у овим несрећама нису нешто чему човек треба да тежи, али мислим да смо још једном доказали да смо увек ту када је најтеже и то је на род у Краљеву добро схватио.

■ *Професионализација у Коиненој војсци љиводи се крају. Шта ће се значајно љромениши од љочешка наредне године, када ће у Коиненој војсци биши само љрофесионални војници?*

– Тренутно се попуна професионалним војницима креће око 90 посто, што указује да се приближавамо реализацији тог стратегијског циља и опредељења. У току ове године, за пријем у професионалну војну службу владало је велико интересовање, тако да је у појединим јединицама Копнене војске на једно радно место професионалног војника конкурисало и по 10 кандидата. Овакво интересовање омогућило је да се у процесу селекције и пријема одабере изузетно квалитетан кадар. Укупно је примљено у професионалну војну службу 2.050 професионалних војника, што је позитивно утицало на оперативне способности Копнене војске.

Примљено је и око 300 професионалних војника женског пола, које су кроз процес обуке показале да могу успешно савладати све садржаје обуке подједнако као и мушкарци. Са професионалним војницима добили смо квалитативни помак да обучавамо људе за задатке које извршавамо и да имамо опредељеног човека, који је стао уз раме са професионалним официрима и подофицирима и извршава задатке.

Професионализацијом кадра знатно је побољшан рад и руковање средствима ратне технике, унапређена је организација унутрашње службе и проширена могућност правилног избора за сложеније дужности послужиоца, обуку и увежбавање. Важно је знати да ми на професионализацију војске не гледамо само кроз попуна професионалним војницима, већ и шире, јер нам за наредну годину остаје доста задатака попут опремања, приближавања стандардима које смо прихватили и даљих измена у обуци.

■ Вежба „Здружени ђодухваџи“ на Пасуљанским ливадама је прва вежба у историји Војске Србије на којој је учествовао само професионални кадар.

– Оно што смо на тој вежби видели је, заправо, модел како ће све то изгледати у будућности и како се реализује једна комплексна вежба, тешка са организацијске стране и сложена по предвиђеним садржајима. Све активности на тој вежби рађене су са убојним средствима и резултати су заиста били изнад наших очекивања. То је нешто чему тежимо у обуци професионалних војника за прву мисију и сигурно ће нам бити водиља у 2011. години, па и у наредним годинама.

Честитка председника Србије поводом 16. новембра – Дана Копнене војске

Поводом 16. новембра – Дана Копнене војске свим припадницима упућујем срдчане честитке.

Обезбеђујући мир и стабилност на југу Србије и на административној линији са Косовом и Метохијом, дајете посебан допринос безбедности, стабилности и јачању угледа Војске Србије и наше земље у свету.

Исказали сте одлучност, спремност и умеће за превазилажење свих изазова у процесу спровођења реформе система одбране. Сигуран сам да ћете започете реформе успешно привести крају и бити значајан чинилац у савременој војној организацији по међународним стандардима и критеријумима, наводи се у честитци председника Бориса Тадића.

да ћемо управо за неколико дана примити прву генерацију професионалних војника који су завршили предвиђене модуле усавршавања. Оно што за сада знамо је да су слушаоци на основном курсу за подофицире показали врло добре резултате, савладали вештине лидера и да су се методички оспособили за извођаче обуке. Остале способности стицаће у пракси на дужностима у командама и јединицама Копнене војске.

■ Како оцењујете овогодишњу сарадњу команди и јединица Копнене војске са припадницима оружаних снага из осталих земаља? Изјавили сте да је учешће на међународним војним вежбама најбољи начин припреме за другу мисију војске?

Помоћ становништву

Копнена војска ангажује се готово целе године на помоћи цивилном становништву, поготово, у одбрани од поплава. Велико је расположење Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије да помогнемо становништву и нисмо, заправо, одбили ни један захтев за помоћ неког града, локалне самоуправе или било које организације. Изводили смо радове на простору Пештерске висоравни, око стотину километара путева изградиле смо у том рејону. А били смо међу првима када је требало заштити мештане Трговишта, Врања, Лесковца и општине Алексинац од водених бујица. Сигурно је да ће се састави Копнене војске и даље ангажовати у свакој ванредној ситуацији, и ту нити је било, нити може бити дилема.

■ Ускоро ће у јединице Копнене војске стићи први водници који су из редова професионалних војника.

– Имали смо систем школовања за подофицирске дужности, који смо уназад неколико година напустили, пошто смо проценили да такав начин школовања није најрентабилнији и да има и других начина на које се могу добити квалитетни подофицири. База за добијање подофицира су професионални војници, који су провели одређено време у јединицама војске, који су се у том времену показали и доказали своје лидерске способности и способност да командују.

Копнена војска је од најбољих и најискуснијих професионалних војника изабрала по строгим критеријумима и упутила 46 слушалаца на основни курс за подофицире, који се први пут организује у Војсци Србије, и са задовољством истичем

– Свака војска која се кроз историју затварала у себе и само себе гледала није сјајно прошла. Ми морамо са другима сарађивати, проверавати наше способности и са другима се мерити по вредностима. У току 2010. године међународна војна сарадња у Копненој војсци била је веома добра и интензивна. Са припадницима Националне гарде Охаја реализована је обука припадника декларисаних јединица у бази „Југ“. Специјалне јединице обучаване су заједно са специјалним јединицама Грчке, Италије и Турске. Извели смо неколико вежби са припадницима оружаних снага Румуније, САД, Мађарске, Аустрије, Бугарске и Македоније. Те активности су у многоме допринеле схватању места и улоге војске

у савременим условима и обуци јединица које су учествовале на тим вежбама.

Требало је само погледати наше војнике који су учествовали на међународним војним вежбама и закључити да војници страних земаља нису ништа супериорнији, нити бољи или спремнији од наших. Имају боље и савременије наоружање, али што се тиче знања, спремности и способности, наши војници су у неким сегментима били далеко бољи.

■ *Да ли има довољно организованих облика усавршавања и припреме за такве активности са другим армијама?*

– Интензивна међународна војна сарадња је неминовна и неопходна. Неминовна, јер само кроз сарадњу је могуће одговорити на савремене изазове, ризике и претње, а неопходна јер се кроз њу стичу нова знања и размењују искуства. У циљу што боље такве сарадње, неопходно је и познавање страних језика, јер ако не знате страни језик то представља одређену баријеру. Ми смо на нивоу војске то препознали, разрадили стратегију учења страних језика и она већ даје резултате.

■ *Како се припремају за евенчуално извршавање задатка у мултинационалним операцијама, када надлежни државни органи одлуче о таквом ангажовању?*

– Опредељење Републике Србије да активно учествује у регионалној и светској безбедности поставља пред Војску Србије задатак да буде за то спремна. Уколико надлежни органи донесу одлуку о учешћу наших борбених јединица у таквим мисијама, Копнена војска ће као и до сада испунити свој задатак, пошто је она носилац неколико битних активности програма партнерства за који смо се определили.

Ми припремамо једну моторизовану пешадијску чету за учешће у мултинационалним операцијама, у две ротације. Тренутно су на обуци за учешће у мултинационалним операцијама по једна чета у Зајечару и Рашкој. Чета у Зајечару, коју смо прво декларисали, завршила је индивидуалну и сада је у процесу колективне обуке. Чета у Рашкој је завршила индивидуалну обуку и сада је на интензивном курсу енглеског језика. Постигнути резултати су јако охрабрујући, а након успешног завршетка индивидуалне и колективне обуке појединци и јединице добиће сертификат за учешће у мултинационалним операцијама.

■ *Да ли декларисане јединице за мултинационалне операције имају одговарајуће наоружање и опрему?*

– Команда КоВ је предузела мере из сопствене надлежности и тежиште у опремању дато је на јединице које се припремају за учешће у мултинационалним операцијама. Извршили смо пренаоружавање са пушкама 5,56 мм М-21 и увели савремену телекомуникациону опрему у складу са потребним стандардима. Наше намере су да кроз опремање достигнемо потребну интероперабилност са осталим јединицама у мултинационалном окружењу. Даље правце опремања видимо кроз опремање личном борбеном и заштит-

ном опремом, савременим теренским и транспортним возилима и оптоелектронским средствима.

Када говоримо о наоружању и опреми у Копненој војсци, подсетићу да је већина борбених система ушла у употребу осамдесетих година. И то је оно што ми најсавременије имамо. Део тога је, без обзира на временску дистанцу, и данас употребљив и ефикасан. Ту мислим на артиљеријска оруђа и системе и тенк М-84, који још дуго неће бити старо средство и где смо на добром путу да извршимо модернизацију. Оно што нам највише недостаје су возила точкаши, средства противваздухоплове одбране, телекомуникацијска опрема и опрема за војника по моделу М-21. Не треба бити нестрпљив, јасно нам је да у овом тренутку не можемо очекивати више, али остаје упорност и нада.

■ *Обезбеђење административне линије према Косову и Метохији функционише, по свему судећи, без проблема. Да ли је база „Југ“ донела одређена побољшања?*

База „Југ“

База „Југ“ је један од најсавременијих објеката за живот и рад људи, који смо у последњих десетак година успели да обезбедимо и има велики значај за Копнену војску. У региону нема бољег објекта за живот и рад војника и зато је та база постала веома интересантна и као центар за обуку. Озбиљни разговори се воде са припадницима оружаних снага САД да се у бази развије центар за обуку снага за мултинационалне операције регионалног карактера. То ће с једне стране утицати на квалитет обуке, а с друге донети и одређени профит. Ја се искрено надам да ћемо једног дана имати више таквих база и да ћемо, једноставно, из градских касарни ући у такве савремене базе и наставити да живимо и радимо у бољим условима. То је у ствари будући начин решавања смештаја Копнене војске, томе се тежи и у свету и такав размештај има низ предности.

Добровољно служење војног рока

Добро је да смо задржали добровољно служење војног рока, јер традиционалан однос војске и становништва, узajамно велико поштовање и љубав не треба прекинути. Мислим да ће младићи, који неће служити војску, имати одређене проблеме без такозване „школе живота“, али сви који су привржени војсци, желе да се потврде и нешто науче, имаће прилику да постану професионални војници и тај се процес неће затворити. Зато сам сигуран да се од 1. јануара неће ништа драстично променити, јер ми примамо професионалне војнике одавно, за то смо се определили, за то се припремамо, а за сва отворена питања пронаћи ћемо права решења.

– Ситуација у Копненој зони безбедности и на југу Србије може се оценити као стабилна, али никад се не зна да може доћи до угрожавања безбедности и зато предузимамо све потребне мере. Имамо јако добру сарадњу са Кфором и развијамо добре односе са становништвом у Копненој зони. Пружали смо помоћ у изградњи путева, постављањем мостова, превозењем болесних и изнемоглих и акцијама „Лекар на селу“. Мештани из Копнене зоне изузетно су задовољни односом војске и ми смо значајан фактор стабилности на том простору.

База „Југ“ јесте побољшала услове за рад војника који обезбеђују административну линију и захваљујући њој успели смо да извршимо рационализацију ангажованих снага, пошто су се створили услови за премештање јединица Четврте бригаде КоВ из гарнизона Лесковац у гарнизон Врање и гарнизон Бујановац. Она је и по свом положају веома значајна у војногеографском смислу и из те базе може се успешно решавати сваки задатак у Копненој зони безбедности.

■ *Како оцењујете материјално-социјални ситијус припадника Копнене војске?*

– Материјално-социјални статус наших старешина и војника је јако важан и он се одражава у свим сегментима оперативних способности и не може се занемарити. На срећу, Министарство одбране и Генералштаб Војске Србије чине напоре и на том пољу, тако да смо имали одређено повећање стандарда наших припадника кроз повећање коефицијената на сложеним и ризичним радним местима. У овој ситуацији то је највише што се могло учинити. Ја очекујем да ће наредне године стање бити боље и да ће се стандард наших војника приближити стандарду у другим војскама.

Посебно истичем стамбену проблематику и чињеницу да 80 посто припадника Копнене војске нема решено стамбено питање. Што се тиче кредитирања нерадо се одлучујемо за кредите због нестабилности домаће валуте и замрзавања плата.

Чинимо помаке и у другим доменима. Услови смештаја наших војника у касарнама су повољни, исхрана је изузетно побољшана, а сада ћемо, до краја године, решити и неколико хиљада једнообразних униформи за наше војнике. Планирамо да у наредној години комплетирамо униформе за професионалну војску.

■ *Господине генерале, на крају нам рецијте како ћеће обележити Дан вида Копнене војске?*

– Копнена војска, познато је, као свој Дан обележава 16. новембар, дан када је, после прегруписавања снага, отпочела офанзивна фаза Колубарске битке. То је један од најзначајнијих датума у војној пракси Србије.

Обично бриљантну победу Српске војске поистовећујемо са војводом Мишићем и његовом способношћу да правилно процени стање и донесе најбољу могућу одлуку у том тренутку.

Да, то је тачно, али исто тако је тачно да војвода Мишић није имао храбре, одлучне, одважне војнике, подофицире и официре који су ту одлуку реализовали, питање је да ли би генијалност војсковође била потврђена. То је типичан пример победе колектива од војника до генерала.

Стварање таквих колектива је наш изазов у савременим условима. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Рад у ТРИ СМЕЊЕ

Свих шест фабрика из групације одбрамбене индустрије Србије раде у три смене и имају уговорене послове за које јуре рокове да би их испунили, истакао је министар Шутановац наглашавајући да оне треба да остану са већинским државним капиталом и управљањем јер представљају изванредан државни ресурс који домаћи систем одбране не сме да изгуби

Током посете Крушевцу, 3 новембра, министар одбране Драган Шутановац посетио је фабрику „Индустрија машина и компонента 14. октобар“ и разговарао са представницима локалне самоуправе. Он је том приликом најавио набавку нове опреме и проширење капацитета фабрике.

Шутановац је рекао новинарима да, уз помоћ Владе Србије, „можемо да купимо одређене сегменте за фабричку ковачницу“, чиме би се практично заокружила цела производња за потребе система одбране, али и за извоз. Наглашавајући да је ИМК стратешки важна фабрика за одбрамбену индустрију Србије, рекао је да ће нова опрема омогућити да се одређени сегменти који се сада увозе производе у тој фабрици, чиме би се оствариле и велике уштеде.

Шутановац је подсетио да је ИМК имао доста велики дуг, који је смањен за 50 одсто, и изразио очекивање да ће у односу на послове које добијају ваљевски „Крушик“ и „Слобода“ из Чачка, и ИМК добити додатне послове. Он је најавио да ће до краја године посетити холдинг компанију „Прва петолетка“ у Трстенику, а да ће у првим месецима 2011. године бити склопљени извозни послови и за ту фабри-

ку. „Прва петолетка“, како је рекао, има извозну перспективу и моћи ће да запошљава много људи.

Генерални директор ИМК Зоран Радмановац упознао је министра са процесима производње те фабрике – од грађевинских машина до производа из области наменске индустрије.

Министар одбране је изразио задовољство што свих шест фабрика из групације одбрамбене индустрије Србије раде у три смене и „имају уговорене послове за које јуре рокове да би их испунили“.

Универзитет одбране

Министарство одбране завршава пројекат формирања Универзитета одбране у Београду, на коме ће, поред базичних студија Војне академије и Војномедицинске академије, моћи да се изучава и војно инжењерство, рекао је министар Шутановац и подсетио да из претходног периода „имамо велико искуство Војно-техничке академије у Загребу“ коју је завршио највећи број наших најквалитетнијих инжењера.

Шутановац је навео да, отварањем Универзитета одбране у Србији, „стварамо могућности за развој наше одбрамбене индустрије“, али и за долазак сарадника из иностранства који већ исказују жељу да се појаве на последипломским студијама.

Истакао је да оне треба да остану са већинским државним капиталом и управљањем јер представљају изванредан државни ресурс који домаћи систем одбране не сме да изгуби, попут неких држава у транзицији.

– Свесни смо да је велики број држава у фази транзиције изгубио капацитет одбрамбене индустрије и да су у ситуацији да купују производе те области из иностранства – истакао је Шутановац и подсетио да је Србија данас на мапи света једна од најмањих држава са највећим извозом наоружања и војне опреме и да тај тренд морамо да одржимо и у наредном периоду.

Приватним фирмама издат је велики број дозвола за производњу наоружања и војне опреме у Србији, рекао је Шутановац и објаснио да се приватници углавном интересују за производњу балистичке опреме, као и одеће која више спада у полицијско-безбедносни сегмент.

Србији је драгоцен сваки страни инвеститор који жели да дође и инвестира у производњу, истакао је министар одбране у Крушевцу, наводећи да је потребно да се законом дефинише државно и приватно партнерство.

Министар Шутановац је, пре обиласка „14. октобра“, разговарао са представницима локалне самоуправе о изналажењу могућности за размену вишка војних непокретности за стамбене јединице. ■

Танјуг

Са Сајма наоружања у Солуну

Наменска индустрија чека нове купце

Србија има следеће године велики сајам наоружања и војне опреме под покровитељством Министарства одбране и 'Југоимпорт – СДПР-а' и очекујемо да се на нашем сајму појаве купци из свих крајева света", истакао министар Шутановац у Солуну

Министри одбране Грчке, Белгије, Бугарске, Мађарске, Кипра и Босне и Херцеговине изразили су апсолутну подршку европском путу Србији, изјавио је министар одбране Драган Шутановац после разговара са својим колегама у Солуну, 29. новембра, током посете Сајму наоружања.

Шутановац је, у телефонској изјави *Танјугу*, рекао да су његови саговорници изразили задовољство што је Србија „широм отворила врата Европе“.

„Оно што је изузетно важно рећи, јесте да Србија жели да и путем интеграције у европске безбедносне системе има одређени допринос за своју војску“, истакао је министар Шутановац и изразио убеђење „да ће наше будуће активности свакако омогућити да се Србија брже креће ка европским интеграцијама“.

„Наш систем одбране очигледно има велико поштовање колега и очекује се да тек у наредном периоду покаже шта све зна и уме“, рекао је министар одбране Србије. Према његовим речима, изузетно је важно да имамо похвале свих колега који разумеју на који начин спроводимо реформе у систему и да су „наше реформе импресивне и јако успешне“.

Шутановац је навео да је Сајам наоружања и војне опреме, који је организовало Министарство одбране Грчке, изузетно посећен, подсетивши да ће у Београду идуће године бити организована слична манифестација.

„Имајући у виду да Србија прави изузетно велике кораке у правцу извоза наоружања и војне опреме, и могућност за развој нашег наоружања са другим партнерима сада је већ очигледна и веома могућа“, оценио је министар Шутановац. ■

Танјуг

Сусрет начелника генералштабова
Србије и Црне Горе

Подршка регионалним иницијативама

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић, на позив начелника Генералштаба Војске Црне Горе вицеадмирала Драгана Самарцића, боравио је у првој званичној посети Војсци Црне Горе

Начелници генералштабова, после сусрета у Подгорици 28. октобра, изразили су задовољство постигнутим степеном међусобне војне сарадње и сложили се да оно што је постигнуто представља добар темељ за даље унапређивање те сарадње.

Генерал-потпуковник Милетић истакао је да Србија и Црна Гора имају активну улогу у различитим регионалним форумима и другим облицима сарадње, као што су Процес сарадње министара одбране југоисточне Европе (SEDM), Америчко-јадранска повеља и Конференција начелника генералштабова балканских земаља.

– На тај начин исказујемо чврсто опредељење за јачање регионалне сарадње и дајемо допринос јачању безбедности у региону – нагласио је генерал Милетић.

Вицеадмирал Самарцић је истакао да је Војска Црне Горе веома заинтересована да и даље школује своје припаднике у Србији.

– Има још пуно простора за развој међусобне сарадње у више области, од обуке, преко војномедицинске до војноекономске сарадње, на чему ћемо предано радити у наредном периоду – рекао је Самарцић.

Интензивна сарадња војски двеју држава огледа се и у подршци коју је Црна Гора пружила Србији приликом кандидатуре Центра АБХО у Крушевцу за статус центра регионалног нивоа. Србија је подржала кандидатуру Црне Горе за формирање регионалног центра за обуку pilota хеликоптера.

Начелник Генералштаба Војске Србије додао је да ће тежиште сарадње и убудуће бити на заједничкој обуци која, поред обуке кадра АБХО, може да обухвати и друге специјалности, као што су падобранци и рониоци. ■

Сарадња са Либијом

НОВИ ДОГОВОРИ

Главна тема разговора министра Шутановца у Триполију била је војноекономска сарадња као и могућности за њено унапређење и развој

Министар одбране Драган Шутановац боравио је 1. новембра у радној посети Либији где се састао са премијером Али Багдади Али ал Махмудијем и министром одбране и главнокомандујућим оружаних снага Либије генерал-мајором Абу Бакр Јунис Џабером.

Током састанка са министром одбране наглашен је значај сарадње у области војног шкоства, обуке и усавршавања, првенствено либијских кадета на Војној академији у Београду.

Након састанака са званичницима Либије закључено је да постоје велике могућности за сарадњу две државе не само у области војне сарадње и одбрамбене индустрије.

Министар Шутановац је у јуну ове године предводио делегацију Министарства одбране која је први пут после 25 година боравила у званичној посети Либији. Том приликом министри одбране потписали су Споразум о војнотехничкој сарадњи две земље.

Србија и Либија имају дугу традицију пријатељских односа и успешне сарадње и то ће бити настављено и у будућности на задовољство оба народа, оцењено је и током ове посете. ■

Донација Европске КОМАНДЕ САД

У Министарству одбране потписан је *Прошколо* о донацији Европске команде САД у вредности од 154.167 долара, према којем ће америчка страна доирати 20.000 комплета заштитне опреме за санирање кризних ситуација изазваних епидемијом грипа и других епидемијских различитих болести.

Прошколо о донацији 4. новембра потписали су заменик начелника Управе за војно здравство пуковник др Јован Максић и шеф Канцеларије за одбрамбену сарадњу САД у Београду потпуковник Рајан Фејрведер.

Опрема ће Министарству одбране бити испоручена до краја новембра. ■

Наставак пројекта за помоћ ВИШКУ ВОЈНОГ КАДРА

Амбасадор Краљевине Норвешке у Србији Нилс Рагнар Камсваг и шеф Мисије Интернационалне организације за миграције (ИОМ) за Србију Грегоар Гудстејн потписали су *Анекс споразума* којим се наставља пројекат НАТО-Партнерство за мир Поверилачког фонда за помоћ вишку војног кадра у Републици Србији.

Свечаност поводом потписивања споразума приређена је 4. новембра у просторијама резиденције норвешке амбасаде, уз присуство амбасадора и иностраних изасланика одбране 18 земаља – донатора у оквиру тог фонда. Због значајних резултата остварених током претходне четри године, земље донатори су се сагласиле да подрже пројекат до краја јуна 2011. године.

Државни секретар у Министарству одбране Игор Јовичић оценио је том приликом да је пројекат дао добре резултате и да има веома успешних појединаца који су добро искористили добијену помоћ, комбинујући је са својим досадашњим знањем и способностима. Са друге стране, према његовим речима, неки од њих су искористили помоћ да се обуче за једноставније послове који ће им доносити зараду након изласка из система одбране. Он је додао да су овакав модел помоћи, на основу успеха у нашој земљи, прихватиле и Украјина, Босна и Херцеговина и Македонија.

До сада је више од 4172 бивших припадника система одбране добило бесповратну финансијску помоћ за започињање или проширење већ постојеће самосталне делатности, за финансирање специјалистичких курсева, као и субвенције на зараду код постојећег послодавца. У пројекат је у последње три године уложено око осам милиона евра, отворено је 3227 малих и микро предузећа, а 425 бивших припадника војних снага запослило се у постојећим фирмама у Србији. ■

Б. М.

Делегација Управе за односе са јавношћу у Холандији

Делегација Управе за односе са јавношћу Министарства одбране посетила је сродни директорат (Directorate of Communication) у Министарству одбране Краљевине Холандије. У делегацију су били начелник Управе капетан бојног брода Петар Бошковић, капетан Зоран Бобар и Хелена Милошевић.

Са организацијом и активностима Директората за комуникације чланове делегације упознао је директор Јоп Веп. Закључено је да постоји доста сличности у унутрашњој организацији и у доктринарним документима у овој области, те да постоји простор за даљу сарадњу и размену искустава.

Делегација је упозната са PR активностима које су уобичајене у припремању јавности за учешће у мировним операцијама, а размењена су и искустава о PR активностима у различитим фазама професионализације. ■

Састанак Групе Србија-НАТО за реформу одбране

Пленарни састанак Групе Србија-НАТО за реформу одбране одржан је 5. новембра у Дому Гарде у Топчидеру. Састанком су председавали копредседавајући Групе, начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић и директор Дирекције за планирање снага НАТО Френк Боланд.

Уводно излагање поднео је извршни координатор Групе, начелник Управе за стратегијско планирање генерал-мајор др Божидар Форца.

Руководиоци шест радних столова представили су резултате рада у периоду јул-новембар ове године и презентовали главне пројекте за достизање усвојених циљева партнерства. Посебна пажња посвећена је дефинисању начина сарадње и помоћи страних партнера у реализацији дефинисаних пројеката. Закључено је да је неопходно интензивирати даљу сарадњу са чланицама Програма Партнерство за мир и НАТО.

Састанку су присуствовали и чланови Координационог тима Групе, руководиоци и заменици руководиоца радних столова Групе и војни изасланици чланица НАТО који подржавају рад Групе Србија-НАТО за реформу одбране. ■

Донација САД

Начелник Војномедицинске академије генерал-мајор др Миодраг Јевтић потписао је 28. октобра Протокол о сарадњи из области превенције ХИВ-а са војним изаслаником Министарства одбране Сједињених Америчких Држава у Србији пуковником Полом Броценом.

Донација Министарства одбране САД у вредности од 74.500 америчких долара намењена је борби против ове тешке болести и наставак је успешне дугогодишње сарадње. Средства ће бити намењена за набавку лабораторијске опреме и других помоћних средстава, штампање информативних флајера и наставак едукације припадника система одбране.

Начелник ВМА генерал Јевтић захвалио се том приликом Министарству одбране САД и истакао да је број идентификованих случајева ХИВ-а у Војсци Србије веома мали, што је пре свега конкретан резултат напора медицинских радника који примењују планске активности у превенцији ове болести.

Пуковник Пол Броцен нагласио је да медицинска сарадња и нега превазилази границе држава и политике и да је донација симбол и део дубље и значајније сарадње. ■

Решавање случајева несталих лица

Државни секретар у Министарству одбране Игор Јовичић састао се 3. новембра са шефом операција Међународног комитета Црвеног крста за Европу и Северну Америку Барбаром Хинтерман.

На састанку је разговарано о решавању случајева лица несталих током сукоба у Хрватској у периоду од 1991-1995. године, са акцентом на уручење посебног захтева за решавање случајева лица несталих у периоду од 1991-1992. године, а у склопу ad-hoc интервенције Међународног комитета Црвеног крста код власти Републике Србије и Републике Хрватске.

Састанку су присуствовали начелник Управе за традицију, стандард и ветеране пуковник Слађан Ристић, Пол-Анри Арни, шеф Регионалне делегације Међународног комитета Црвеног крста за Србију, Црну Гору, Македонију и Албанију и Драгана Којић, помоћник шефа Регионалне делегације. ■

Размена искуства у управљању људским ресурсима

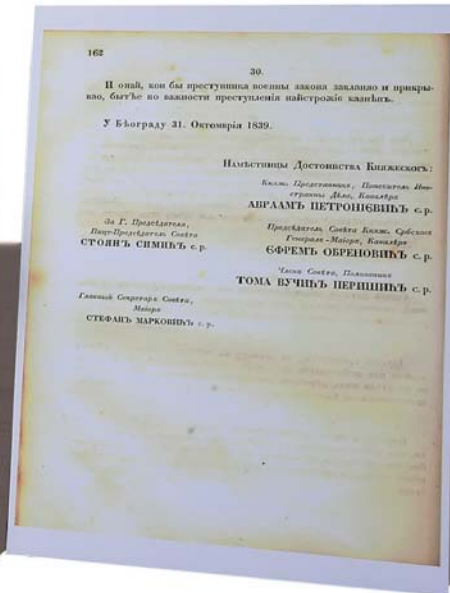
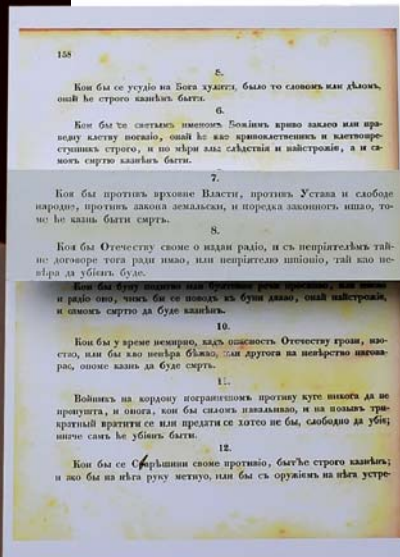
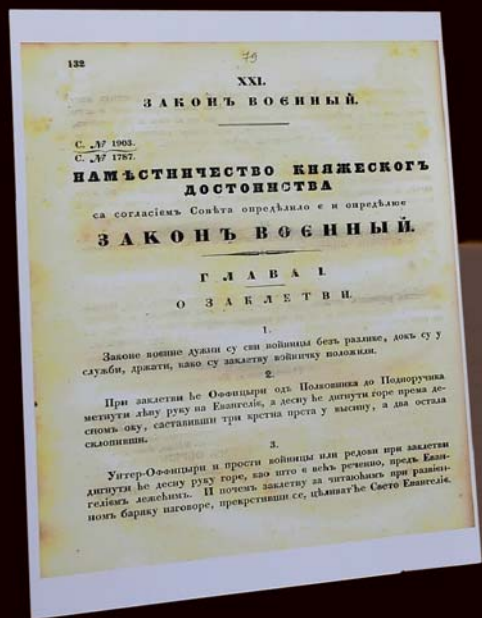
Шеф Управе за људске ресурсе и помоћник министра у Министарству одбране Републике Хрватске Ненад Смолчец са сарадницима боравио је у дводневној посети Сектору за људске ресурсе Министарства одбране Републике Србије.

Посета је организована у оквиру Плана билатералне војне сарадње за 2010. годину, са циљем размене искуства и стицања знања о системима управљања људским ресурсима. Теме разговора биле су - постављења кадра и управљање каријером, нормативно уређење службе у војсци, промене каријере, укључивање припадника оружаних снага у мировне операције, као и школовање и усавршавање у министарству и оружаним снагама.

Начелник Управе за кадрове и заступник помоћника министра за људске ресурсе, бригадни генерал Слађан Ђорђевић истакао је да су реформе система управљања људским ресурсима препознате као важан сегмент укупних реформи.

– За будућност и напредак региона неопходна је добра сарадња између Србије и Хрватске и њихових оружаних снага. Сматрам да оваквим разговорима и разменом искустава добијамо прилику за стицање нових знања који ће допринети унапређењу реформи у системима одбране обе земље – рекао је генерал Ђорђевић. ■

Сведочанства развоја

Завршетак планског дела реформе Војне службе безбедности, који је започет 2002. године, обележен је вредном изложбеном поставком развоја војне службе безбедности. Данас је ВБА модерна агенција оспособљена и спремна да одговори савременим ризицима и претњама, која у свом раду примењује савремене механизме за прикупљање података, у потпуности усклађене са највишим међународним стандардима заштите људских права.

Уз Дан службе свечано је отворена изложбена поставка развоја војне службе безбедности у Србији, од најранијих докумената из времена Карађорђа и Милоша до данас. Мултимедијалност и ексклузивност су основне одлике ове вредне изложбе, јер се бројни документи и експонати први пут представљају јавности.

Овогодишње обележавање Дана Војнобезбедносне агенције у знаку је завршетка планског дела реформе Војне службе безбедности, који је започет 2002. године. Иако је тада изгледало да је осам година дуг период за спровођење овог процеса, директор ВБА Светко Ковач истиче да је то било добро опредељење.

– Приликом одређивања дужине трајања процеса реформи, пре свега се кренуло од структуре и садржаја реформи Министарства одбране и Војске Србије. Такав план је, пре осам година, изгледао песимистички, јер је владало уверење да се све службе безбедности Републике Србије могу и морају брже реформисати. Како је време одмичало постало је јасније да је планиран период прихватљив и реалан.

□ *Како оцењујете резултате реформи?*

– Оцену резултата реформи ВБА даће надлежни органи и стручна јавност. Са нашег аспекта ми смо врло задовољни. У потпуности је заокружен нормативно правни оквир, који је усаглашен са савременим захтевима и потребама Агенције. У организационом смислу постигнут је висок степен оперативности и ефикасности. Захваљујући разумевању министра одбране и других државних органа, ВБА је опремљена савременим оперативном-техничким средствима. У кадровској области,

где су прво почели реформски процеси, постигнут је висок ниво оспособљености, унапређење су механизми пријема, као и оспособљавања и усавршавања кадра.

Када говоримо о кадру, битно је истаћи да су по питању школовања и усавршавања у процесу реформи учињени значајни резултати. Наиме, пре осам година интензиван је процес едукације који се односио на побољшање нивоа познавања страних језика, а настављен је различитим процесима усавршавања наших припадника у иностранству.

На самом завршетку реформског процеса можемо рећи да је Војнобезбедносна агенција данас савремена, модерна и ефикасна војна служба безбедности. Агенција је организована да ефикасно штити систем одбране. Реализацијом реформских циљева, као и ефикасним извршавањем задатака, ВБА је постала модерна служба спремна да одговори променљивим безбедносним изазовима у интересу свих грађана Србије. То наравно не значи да се процес реформи неће наставити.

□ Један усљех обележен је још једним, а то је приређивање вредне изложбене поставке развоја војних служби безбедности?

– Симболично, након завршетка реформског процеса урадили смо стану поставку развоја војне службе безбедности. Комбинацијом изворних докумената, оперативнотехничких средстава и других предмета, видео записа, оригиналних правила и упутстава из разних периода рада војне службе безбедности, изгледа најстаријег досијеа и друге документације, настојали смо да покажемо како је изгледала војна служба безбедности у разним периодима.

Идеја и циљ ове изложбе јесу и да се широј јавности прикаже развој војне службе безбедности. За сваки период приказана су документа о оснивању, надлежностима и задацима и нормативноправном оквиру рада, као и најважнији проблеми којима се служба бавила у одређеном периоду.

Концепт изложбе је мултимедијалан, тако да је грађа, осим историјских докумената и предмета – техничких средстава коришћених у оперативном раду, представљена и кроз видео записе. Ову музејску поставку чини ексклузивном чињеница да су многи експонати први пут представљени широј јавности.

□ Шта је све приказано из рада службе?

– У поставци је примењен хронолошкотематски приступ, тако да је историјат развоја службе подељен у шест периода. Први период односи се на почетне форме војних служби

Светко Ковач, директор ВБА

безбедности од Карађорђа и Милоша Обреновића, доношења првог Војног закона 1839. године, период Краљевине СХС и Краљевине Југославије до Другог светског рата. Други период се односи на ОЗНУ, трећи на КОС, четврти на Органе безбедности ЈНА, пети период се односи на Војну службу безбедности и шести на ВБА, која је званично почела са радом 1. јануара 2004. године.

Сматрамо да је цела поставка врло интересантна и желели би смо да је види што већи број људи. Морам нагласити да нисмо приказивали најважније успехе Војне службе безбедности кроз историју, него развој и приоритет рада у појединим периодима.

□ Из рада ВБА данас занимљива питања су о сарадњи са Хашким трибуналом, о криминалу и корупцији, безбедносној ситуацији у министарству и Војсци, актуелној законској регулативи... Али да почнемо од једног питања које је, чини се, изгледало спектакуларније него што се показало, а то је досијесност досијеа?

– Треба раздвојити архиву од досијеа. Да подсетим да је ВБА крајем 2006. и почетком 2007. године предала Војном архиву око 50.000 архивског материјала насталог између 1944. и 1976. године. У складу са законским обавезама да се архивска грађа старија од 30 година учини доступном за научноистраживачке, стручне и друге потребе, ВБА је предала ову богату архивску грађу у којој се између осталог налазе и сведочења логораша у Аушвицу, ратни документи ОЗНЕ, Брионски пленум, МАСПОК и друго.

Ова одлука је, може се рећи, веома значајна за стручну јавност, јер се кроз наведену документацију може остварити и увид у начин рада тадашње Контраобавештајне службе (КОС) у наведеном периоду.

□ Колико лица је до сада затражило од војне службе безбедности да види свој досије?

– Право да буду обавештени да ли су војне службе безбедности за њих водили досијеа искористило је 12 особа и то девет цивила, два пензионисана припадника Војске и један активни припадник.

За отварање досијеа потребно је доношење посебног закона, јер Закон о ВБА и ВОА, као и Закон о основама уређења служби безбедности Републике Србије нису разматрали питање досијеа. Постоји неколико нацрта закона о досијеима и моделима њиховог отварања. Мислим да је отварање досијеа пре свега у интересу служби безбедности и зато подржавамо све

иницијативе и напоре који се у том правцу чине.

□ *Каква је безбедносна ситуација у Министарству одбране и Војсци Србије?*

– Безбедносна ситуација је стабилна и нема индикатора њиховог значајнијег угрожавања. Наравно постоје потенцијалне претње које могу угрозити систем одбране. Иако у протеклом периоду није било угрожавања јединица Војске Србије у Копненој зони безбедности, постоји одређени ниво претњи криминално-терористичких група.

Наглашавам да у току ове године није било случајева организоване криминалне делатности, а број појединачних случајева злоупотребе службеног положаја и корупције знатно је мањи у односу на прошлу годину.

У току је судски поступак против организоване криминалне групе која је извршила око 85 кривичних дела, незаконито прибавила станове за 34 лица и остварила противправну материјалну корист од око 300 милиона динара. Укупно се 19 лица, од чега осам професионалних и шест пензионисаних војних лица и пет цивила, терети за кривично дело злочиначко удруживање, а 13 лица, од чега 12 цивила, за кривично дело преваре и преваре у покушају. У току су финансијске истраге за повраћај незаконито стечене имовине.

□ *Проблеми са корупцијом?*

– Корупција не представља значајну безбедносну претњу. Међутим и даље је присутна у области здравства и војне обавезе. Поднете су кривичне пријаве против 172 лица и то осам из система одбране (три официра и пет војних службеника) који су примали мито и против 164 цивила који су давали мито.

Од 164 цивила, 145 се односи на лица која су једном лекару давали новац ради ослобађања од служења војног рока.

Мито је најчешће узимано по основу обезбеђивања услова за лечење, давање фалсификоване медицинске документације ради добијања привремене или трајне неспособности за служење војног рока.

Нови знак и службена легитимација ВБА

На основу Уредбе, коју је у августу 2010. године донела Влада Републике Србије, уређен је изглед и начин коришћења знака Војнобезбедносне агенције, као основног обележја који представља њен визуелни идентитет.

Знак ВБА има облик штита тамноцрвене боје на којем је представљен двоглави сребрни орао са златним криновима и круном. На грудима двоглавог сребрног орла налази се мали штит полукружног облика црвене боје који је подељен белим крстом на четири поља са по једним оцилом у сваком пољу. Тамноцрвена боја штита је симбол крви проливане за слободу. Сребрни двоглави орао у полету, високо уздигнутих крила, између којих се налази круна са златним крстом на њеном врху, симболизује заштиту суверенитета и националних интереса.

У јулу 2010. године Влада Републике Србије донела је Уредбу о врсти, облику и садржају службене легитимације и изгледу значке Војнобезбедносне агенције, коју ће поседовати овлашћена службена лица ВБА.

Службена легитимација састоји се од троделних склапајућих корица са спуштеним лежиштем за значку, значке ВБА, идентификационе картице и картице овлашћења.

пружа подршку скривању преосталој двојници које потражује Хашки трибунал.

Укључени смо у све активности Акционог тима и врло професионално и одговорно извршавамо своје задатке. Све податке и индиције пажљиво проверавамо и на основу тога дајемо процене и предузимамо мере. Сарадња са Хашким трибуналом је и даље један од наших приоритета.

□ *Прошло је годину дана од усвајања Закона о Војнобезбедносној и Војнообавештајној агенцији. Каква су искуства?*

– У току 2010. године донета су сва подзаконска акта неопходна за примену Закона о ВБА и ВОА. Показало се да су законска решења са аспекта оперативности и ефикасности рада Агенције врло добра.

Закон уважава савремене захтеве за ефикасношћу рада ВБА и обезбеђује савремене механизме за прикупљање података који су у потпуности усклађени са највишим међународним стандардима заштите људских права.

Ово значи да је постојећи Закон дао овлашћења којима Агенција може да одговори савременим ризицима и претњама, али истовремено су појачани механизми контроле и надзора коју врши извршна власт. ■

Раденко МУТАВИЋИЋ

Веб сајт

У циљу информисања јавности о свом раду, Војнобезбедносна агенција поставила је 29. септембра 2010. веб сајт, који је за нешто више од месец дана изазвао велико интересовање јавности. До 9. новембра 2010. године, забележено је 36.436 приступа сајту, односно 889 приступа дневно.

Сајт Војнобезбедносне агенције кроз навигациони мени даје кориснику детаљан приказ о раду агенције, пословима и задацима, стратегијском, доктринарном и нормативном оквиру рада, о организационој структури ВБА, као и о историјату развоја Војнобезбедносне агенције.

У вестима и саопштењима корисници могу да се упознају са актуелностима везаним за рад ВБА.

www.vba.mod.gov.rs

Дешифровање опасних намера

Поводом Дана Војнобезбедносне агенције у згради старог Генералштаба приређена је изложба о развоју војне службе безбедности у Србији. Поред докумената, фотографија и разноврсне опреме, интригантну поставку употпуњују и видео записи и презентације докумената, од којих се нека, овом приликом, први пут предочавају јавности.

Мултимедијалност и ексклузивност чине ово путовање кроз историју војне службе безбедности правим доживљајем. Сваки наредни корак и поглед кроз стаклене витрине побуђују ново интересовање.

У окружењу шифарника, прислушних уређаја, скривених магнетофона, чувене „Енигме“... стиче се прави утисак каквим су се све методама користиле обавештајне службе и њихови агенти који су деловали на овим просторима.

Први пут се приказују документи и филмски записи о активностима националистичких и екстремистичких завереничких група током последњих пола века, као што је рад сепаратистичких организација на Косову, њихово наоружавање, планови и циљеви рада.

Идеја и циљ ове изложбе је да се широј јавности прикаже развој војне службе безбедности. За сваки период при-

Са страница тајних докумената

„На подручју наше земље 1947. године деловало је 97 завереничких група“, записано је у оригиналном извештају из те године, а међу припадницима више од половине су официри и подофицири, наводи се у наставку текста.

Такође се наводи да су официри у великом броју виновници вербалних непријатељских иступа.

Такве активности, у атмосфери Информбироа, обележила је завереничка група „Брод“ коју су чинила три официра, чију је намеру да преко Румуније, побегну у Совјетски Савез, безбедносна служба осујетила 1949. године.

У записима приказаним на видео презентацијама, наводи се колико је било учесника тих група и колико их је процесуирано.

Откривени су и случајеви диверзија, шпијунажа, саботажа и дезертерства.

„Године 1954. откривено је осам шпијунско-диверзантских група које су деловале под утицајем Енвера Хоџе“, наводи се у једном документу. Оне су деловале на основу платформе лењинистичко-марксистичке организације у Албанији, а од вођа су добијали инструкције за удруживања ради непријатељског деловања.

Занимљиве су забележене инструкције војницима албанске националности у ЈНА, о томе како да се докопају оружја, нападну старешине током гађања, отрују храну, индоктринирају војнике сународнике и како да поступају у различитим ситуацијама...

Познат је случај Албанца под шифром „Лауфер“, чије се деловање бележи још из његових питомачких дана, 1977. године, чије је хапшење и истрага 1982. године допринела бољем разумевању рада и организације ових група у ЈНА.

У инструкцијама за њихово деловање стоји: ...„ширити идеје организације међу војницима и старешинама албанске народности, стварајући нове групе по принципу тројки и десеторки“...

Препоручују се „масовне демонстрације, изазивање нереда, крвопролића, до оружаног устанка у којима би требало да учествују и официри и војници ЈНА албанске народности“. Посебан циљ био је омасовљење покрета коме су припадали.

казана су документа о оснивању, надлежностима и задацима и нормативно–правном оквиру рада, као и о најважнијим проблемима којима се служба бавила у одређеном периоду.

Концепт изложбе је мултимедијалан, тако да је грађа, осим историјских докумената и предмета – техничких средстава коришћених у оперативном раду, представљена и кроз видео записе.

У поставци је примењен хронолошко–тематски приступ, тако да је историјат развоја службе подељен у шест периода. Први период односи се на почетне форме војне службе безбедности од Карађорђа и Милоша Обреновића, доношења првог Војног закона 1839. године, период Краљевине СХС и Краљевине Југославије до Другог светског рата. Други период се односи на ОЗНУ, трећи на КОС, четврти на Органе безбедности ЈНА, пети период се односи на Војну службу безбедности и шести на ВБА, која је званично почела са радом 1. јануара 2004. године.

Први писани извори у којима се помињу безбедносни послови у Србији потичу из средњег века, из времена цара Душана, па се Душанов законик симболично сматра првим историјски значајним правним документом у овој области.

У првом периоду су и документи из времена Првог и Другог српског устанка, Карађорђа и Милоша, затим Војни закон донет 1839. године, најзначајнији изложени документ из тог периода, у коме су први пут дефинисани послови безбедносне заштите војске и чије је усвајање, 12. новембра, узето за Дан Војнобезбедносне агенције.

Записи о формирању ОЗНЕ, 13. маја 1944. године, оригинална сачувана упутства и наредбе о извршавању контраобавештајних задатака, илустрована фотографијама официера који су обезбеђивали прву војну мисију у иностранству, осликавају атмосферу завршетка Другог светског рата.

Један од занимљивијих делова изложбе је период рада Контраобавештајне службе, КОС-а, у време Информбироа, где су приказана оригинална документа о илегалном организовању у војсци, бекству из војске, иступима са позиција Информбироа, санкцијама које су предузимане и слично.

Изложба приказује и период стварања илегалних група у војсци са позиција албанског екстремизма, покушаје тровања хране, убиства старешина, крађе оружја, као и друге илегалне делатности албанских терориста од 1946, преко 1981. до краја деведесетих година двадесетог века.

Посебан део изложбе односи се на деловање страних обавештајних служби према војсци. Приказани су начини остваривања комуникације између шпијуна из војске и страних обавештајних служби, од тајнописа, шифрованих писаних и других порука, радио везе, све до комуникације информатичким средствима.

Део изложбе посвећен је начинима прилагођавања разних предмета које је служба користила за прислушкивање. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

ЧЕСТИТКА ПРЕДСЕДНИКА Тадића поводом 12. новембра – Дана ВБА

Поводом 12. новембра – Дана Војнобезбедносне агенције, свим припадницима ВБА упућујем срдачне честитке.

Војнобезбедносна агенција је након периода системских реформи стасала у модерну безбедносну службу која је у потпуности спремна да се супротстави савременим претњама безбедности. Још једном сте показали да су професионализам, одговорност и стручност одлична основа за остваривање постављених циљева.

Максималним ангажовањем на одлучном супротстављању организованој криминалној делатности и корупцији као и радом на безбедносној и контраобавештајној заштити Војске Србије и Министарства одбране, успешно сте допринели заштити националних интереса Републике Србије.

Уверен сам да ћете и у наредном периоду, савесном преданошћу и ефикасним радом учврстити постигнуте резултате, као одговоре на променљиве безбедносне изазове и да ћете једнако доприносити очувању укупне безбедности Републике Србије и свих њених грађана, каже се у честитци председника Србије. ■

ЧЕСТИТКА МИНИСТРА Шутановца поводом Дана Војнобезбедносне агенције

Свим припадницима Војнобезбедносне агенције честитам празник, 12. новембар – Дан Војнобезбедносне агенције.

У склопу реформе система одбране и обавештајно-безбедносног сектора градите модерну и ефикасну безбедносну службу која може одговорити променљивим безбедносним изазовима савременог доба.

Ефикасним радом на превенцији и сузбијању покушаја угрожавања безбедности система одбране допринесите остварењу реформских циљева и свеукупне безбедности наше земље.

Честитајући вам празник, уверен сам да ћете и у наредном периоду професионално и ефикасно извршавати задатке, у интересу система одбране и безбедности грађана Републике Србије. Желим вам успехе у даљем раду, каже у честитци министар Драган Шутановац. ■

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Преузети авиони галеб Г-4 од Црне Горе

Нова крила

Шест школско-борбених авиона галеб Г-4 преузети су од Црне Горе према *Споразуму о размени средстава и документације између две владе*, који су 14. априла ове године на батајничком аеродрому потписали министри одбране Драган Шутановац и Боро Вучинић

Заменик команданта Ваздухопловства и ПВО бригадни генерал Срето Малиновић после слетања последња два авиона на аеродром Батајница похвалио је комбиновани тим ВиПВО на високо професионално извршеном задатку. Чланови тима за технички прелет били су припадници Команде ВиПВО, 204. авијацијске базе, Ваздухопловно техничког завода „Мома Станојловић“ и Сектора за летна испитивања Техничко опитног центра.

– Реализована је и последња фаза потписаног споразума две државе и наше ваздухопловство је сада богатије за шест школско-борбених авиона типа Г-4. Одајем признање за труд и стручност нашим техничарима и пилотима који су безбедно реализовали техничке прелете свих шест летелица са аеродрома Голубовци у Црној Гори до аеродрома Батајница – рекао је генерал Малиновић.

Ваздухоплови ће бити упућени на генерални ремонт у Ваздухопловно технички завод „Мома Станојловић“ након којег ће бити уврштени у наоружање нашег Ваздухопловства и противваздухопловне одбране.

У телефонској изјави *Танјугу* из Солуна министар Шутановац изразио је задовољство што је успешно реализован споразум по коме је Србији враћено шест авиона галеб Г-4 из Црне Горе и најавио ангажовање на преузимању авиона орао из БиХ. Он је истакао да је министарство реализацијом споразума изузетно задовољно, имајући у виду да су ти авиони у доста добром стању и да ће наша војска убудуће на њима да се обучава и тренира.

Шутановац је истакао да је, на маргинама *Сајма наоружања* у Солуну, разговарао са министром одбране БиХ, о преузимању наоружања и војне опреме која је оглашена као вишак у оружаном снагама БиХ.

– Пре свега мислим на авионе типа орао, са жељом да и те авионе, као и авионе галеб Г-4 из Црне Горе, разменимо са БиХ, или купимо од те државе и тиме комплетирамо нашу флоту, везано за та два типа летелица – рекао је Шутановац.

Према *Споразуму о размени средстава и документације*, Војска Србије добија поменутих шест авиона и резервне делове и опрему за летелице које нису у употреби у Војсци Црне Горе. Црногорска страна заузврат добија акције које је Србија имала у предузећу „Нови првоборац“ из Херцег Новог, уређај за ноћни старт који је потребан Ваздухопловној бази црногорске војске и одређену персонална документацију која је у поседу Министарства одбране Србије.

У БиХ, из периода некадашње заједничке државе, остао је одређени број авиона орао које та држава не користи, а служили би кадетима Војне академије и пилотима за школску и борбену обуку. ■ П. ВОЈИНОВИЋ

ВЕСТИ

Обележен Дан Прве бригаде

Свечаним постројавањем јединица из гарнизона Нови Сад, Бачка Топола, Панчево и Сремска Митровица, у новосадској касарни „Југовићево“ 9. новембра обележен је Дан Прве бригаде Копнене војске.

Свечаности су присуствовали командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић и представници локалне самоуправе.

Командант Прве бригаде Војске Србије бригадни генерал Ђокица Петровић подсетио је присутне на дан када је мајор Војислав Бугарски, који је командовао коњичким ескадром Дунавске дивизије, пре деведесет и две године умарширао у Нови Сад. ■ Б. М. П.

Дан оклопних јединица

Припадници 37. и 38. механизованог батаљона, који су смештени у касарни „Топлички устанак“ у Куршумлији, обележили су 31. октобар – дан оклопних јединица.

Дан оклопних јединица обележен је и у осталим тенковским и механизованим батаљонима Војске Србије. Припадници тог рода сећају се 31. октобра 1941. када су устаничке јединице током борби за ослобођење Краљева формирале оклопни вод, састављен од два непријатељска, заробљена тенка.

Поводом дана оклопних јединица, заменик начелника Генералштаба генерал-потпуковник Младен Ђирковић примио је делегацију тог рода. У делегацији су били заменик команданта Прве бригаде пуковник Жељко Трамошљика, мајор Дејан Пешић из Четврте бригаде и старији водник прве класе Горан Николић из Друге бригаде. ■ З. М.

Пријем поводом Дана инжињерије

Поводом 6. новембра – дана инжињерије, заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Младен Ђирковић примио је делегацију тог рода.

У делегацији су били заменик команданта Речне флотиле пуковник Милорад Ђокић, потпуковник Исмет Адемовић из Друге бригаде, мајор Бојан Миленковић из Треће бригаде и заставник Мићо Келечевић из Друге бригаде Копнене војске.

Дан инжињерије свечано је обележен у касарнама Војске Србије у Новом Саду, Шапцу и Панчеву. ■ А. А.

Савладавање моћне реке

На шабачком вежбалишту „Мачвански партизански одред“, на 103. километру од ушћа Саве у Дунав, припадници 1. понтонирског батаљона Речне флотиле извели су показну вежбу – успостављање скелског и мосног места преласка реке, „Сава 2010“.

Вежбу су пратили команданти бригада и батаљона тог састава Војске, као и њене команде, те генерал-потпуковник Љубиша Диковић, командант Копнене војске и капетан бојног брода Небојша Јоксимовић, командант Речне флотиле.

Учесници „Саве 2010“ приказали су могућности техничких средстава којима располажу и оспособљеност професионалног састава понтонирске јединице у савладавању водене препреке. Вежбом је командовао потпуковник Зоран Станић, командант батаљона.

Јединице су демонстрирале рад Команде батаљона на формирању и командовању скелским местом преласка, спуштање реморкера и пловних чланака са обале у воду, њихово спајање у скеле носивости 40 и 60 тона, којима се и преко најшире водене препреке могу успешно превести средства технике, од камиона до тенкова средње класе.

Будући да у већини случајева обале река неће бити уређене и приступачне за пристајање скела и укрцавање и истрцавање средстава ратне технике, посматрачима је приказан и рад путног вода на подешавању и изради рампи и прилазних путева.

На рекама веће ширине могуће је истовремено ангажовање и више скела, пет до шест, па су понтонирци на „Сави 2010“ показали да су оспособљени у кратком времену безбедно да превезу припаднике јединица и возила. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Дан финансијске службе Војске Србије

Дан финансијске службе Војске Србије свечано је обележен 8. новембра у Дому Гарде на Топчидеру. У име домаћина, гостима се обратио државни секретар Министарства одбране Александар Мишчевић, подсетивши на резултате рада у минуле три године. Према његовим речима, захваљујући пословним подухватима од 2007. године до данас, стекли су се услови да свака организацијска целина система одбране бележи боље резултате.

– Посебно је илустративан пример да су у времену од 2005. до 2007. годишње камате износиле око 250 милиона динара, да би за последње три године збирно достигле свега 100 милиона динара. Средства прикупљена уштедом искоришћена су за побољшање стандарда, професионализацију, опремање и поправљање имиџа Војске, боље пословање ВМА, чвршћу међународну војну сарадњу и остале активности од значаја за систем одбране. Први пут после пет година спровели смо програм стамбеног кредитирања, што ће резултирати поделом више од 200 кредита до краја 2010. године. Наша мисија тиме, ипак, неће бити завршена, пошто би програмским буџетирањем финансијска служба требало да остане сервис свима службама Војске Србије – истакао је Мишчевић. ■

А. Ј.

Отворена Војна апотека „Карабурма“

Начелник Управе за здравство бригадни генерал Вељко Тодоровић, у кругу ВМЦ "Карабурма" отворио је 28. октобра нову војну апотеку.

- Функција нас који радимо у војном здравству јесте да обезбедимо да они који су наша клијентела, а то су осигураници војног здравства, добију максимум од система. Ми смо сервис тих осигураника и наша је дужност да због њих, али и због нашег угледа, пружимо највише што можемо. Отварање ове апотеке најбољи је пример тих настојања – нагласио је том приликом генерал Тодоровић. ■

Уз Дан Грађевинске службе

Од оснивања грађевинске службе до 2008. године у Министарству одбране није постојао и није обележаван дан те службе. Није био одређен ни Дан Управе за инфраструктуру, као следбеника Сектора за грађевинско-урбанистичку делатност, односно некадашње Грађевинске управе.

Након разматрања важних датума и догађаја који се могу везати за грађевинско-урбанистичку делатност, а обједињавају послове из области просторног и урбанистичког планирања, изградње и одржавања објеката, управљања и располагања имовином повереном на коришћење, за Дан Грађевинске службе изабран је и ове године је први пут обележен 8. новембар – који се обележава и као Светски дан урбанизма. ■

Г. Д.

„Јесен 2010“

Провера ТИМСКОГ РАДА

Ангажовањем више од 450 учесника, борбених и неборбених средстава, на простору Новог Сада, Бачке Тополе, Сенте, Чоке, Кикинде и Сремске Митровице изведена је командна тактичка вежба састава Прве бригаде Копнене војске.

Вежба „Јесен 2010“ састојала се из два дела – први је подразумевао доношење одлуке и израду докумената у односу на одређену тактичку ситуацију, а други је обухватио посудање предвиђеног простора и командних места. Том приликом учесници су проверавали остваривост предложених решења.

Увежбавање је изведено у складу са стандардима и процедурама *Уџуџивља* за *оперативно планирање*. То је била прилика и да се, поред осталог, провери и догради тимски рад старешина команди батаљона у размени информација, успостављању тактичког оперативног центра и употреби телекомуникацијске и информатичке опреме приликом доношења одлуке.

Бригадни генерал Ђокица Петровић, командант Прве бригаде, био је руководилац вежбе која је представљала својеврсну завршницу до сада изведених организационих облика обуке. Активности је пратио и бригадни генерал Видоје Живковић, заменик команданта Копнене војске. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

>>> Иностранни војни представници у Гарди –

Делегација иностраних војних представника акредитованих у Београду боравила је 3. новембра у Гарди Војске Србије. Командант Гарде бригадни генерал Горан Радовановић информисао је госте о историјату тог састава Војске, његовој традицији и надлежностима.

Посетиоци су обишли спомен-собу Гарде и у касарни „Дедиње“ сагледали услове живота и рада припадника јединице.

Војним изасланицима приказани су поједини садржаји обуке припадника војне полиције на контролном пункту и физичка обука. Такође, изложена су репрезентативна возила која су се користила за превоз високих званица у време бивше Југославије.

Најатрактивнији део посете било је представљање оркестра и почасног батаљона Гарде, који је извео егзерцир, свечани приказ руковања ватреним оружјем. Изасланици одбране присуствовали су и вежби Команде Гарде приликом доношења одлука у случају елементарних непогода. ■

>>> Дан метеоролошке службе –

Командант Ваздухопловства и противваздухопловне одбране бригадни генерал Ранко Живак честитао је у Команди ВиПВО у Земуну припадницима метеоролошке службе 1. новембар – дан службе. Начелник метеоролошке службе потпуковник Јован Милош истакао је значај тог одељења Оперативног центра Команде ВиПВО за систем одбране.

Метеоролошка служба обележава празник у знак сећања на дан када 1923. године у Петроварадину установљена метеоролошка секција Прве ваздухопловне команде. ■

>>> „Гвоздени обруч 2010“ –

На интервидовском полигону Пасуљанске ливаде 4. новембра започела је вежба 25. батаљона војне полиције из састава Гарде.

Тродневна вежба јединице чији је основни задатак обезбеђивање војних објеката и командних места изведена је у оквиру шест секвенци. На „Гвозденом обручу 2010“, који представља круну обуке током 2010, учествовао је већи број професионални војника, међу којима и шест девојака.

Командант Гарде бригадни генерал Горан Радовановић током обиласка изразио је задовољство нивоом обучености и успехом вежбе. ■

>>> Посета делегације Шпаније –

Начелник Центра за мировне операције пуковник Јелесије Радивојевић састао се 10. новембра са члановима војне делегације из Шпаније коју предводи бригадни генерал Хулио Ривиера.

Пуковник Радивојевић представио је гостима организацију, активности и задатке Центра за мировне операције. Упознао их са ранијим учешћем ЈНА у мировним мисијама, плановима о учешћу снага Војске Србије у будућим мировним операцијама, а нарочито је истакао учешће санитарних екипа у мисијама у Чад и Конгу. ■

THE SECOND SEEMIC CONFERENCE

Преузимање ОДГОВОРНОСТИ

Савет за регионалну сарадњу промовише узајамну сарадњу и европске и евроатлантске интеграције Југоисточне Европе с циљем подстицања развоја у региону у корист његових грађана.

Иницирање и подстицај мера за јачање безбедности у региону од кључне су важности да би се ојачао, из дана у дан све бољи процес регионалне сарадње.

Са генералним секретаром Савета за регионалну сарадњу Хидом Бишчевићем разговарали смо недавно на Другој конференцији шефова војнообавештајних служби (SEEMIC), чији је домаћин била Војнообавештајна агенција (ВОА) Министарства одбране Србије, у сарадњи са Секретаријатом Савета за регионалну сарадњу и под покровитељством Директора Војнообавештајног штаба Европске уније.

Том приликом први пут је потписана Изјава о сарадњи између војнообавештајних служби земаља чланица Савета за регионалну сарадњу (RCC) из Југоисточне Европе, а потписе је ставило девет шефова служби.

Процес сарадње војнообавештајних служби земаља Југоисточне Европе (ЈИЕ) почео је 2009. године састанком шефова тих служби у Букурешту, а реализује се управо на иницијативу Савета за регионалну сарадњу. Иницирање и подстицај мера за јачање безбедности у региону, потпомогнути значајним инвестирањем ресурса, од кључне су важности да би се ојачао још увек крхак, али из дана у дан све бољи процес регионалне сарадње.

Унапређење сарадње, поверења и стабилности само је део активности Савета за регионалну сарадњу, који је формиран 27. фебруара 2008. као наследник Пакта стабилности за Југоисточну Европу, са седиштем у Сарајеву. Центар је регионалне сарадње и форум преко кога је међународна заједница ангажована у региону.

□ *Зашто је дошло до ње организационе промене и шта она суштински доноси?*

– Одговор би могао да се сажме у једну реч – самоодговорност. У формалном институционалном смислу, Пакт стабилности је иницијатива међународне заједнице. Формиран је крајем деведесетих година као заједничка иницијатива Сједињених Америчких Држава и Европске уније. Није имао директних политичких веза са процесом сарадње у Југоисточној Европи, одговарао је Савету Европске Уније и осталим међународним партнерима, а не регији.

Савет за регионалну сарадњу основан је одлуком влада земаља из региона ради унапређења процеса сарадње у Југоисточној Европи. Наши годишњи планови рада производ су и договора и одлука на састанцима председника држава ових земаља или министарских састанака по појединим ресорима. Из тога се извлачи програм рада Савета, по којем одговарамо нашим оснивачима.

То је та огромна разлика, јер наш регион је први пут у модерној историји одлучио да преузме бригу о својој судбини у своје руке. То је историјски искорак за регију, чија је судбина више од једног века одређивана у Истамбулу, Бечу, Вашингтону, Москви... Дакле, увек изван регије.

□ *То повећава одговорност земаља чланица?*

– Одговорност јесте већа, а услови у којима се она исказује још су оптерећени низом наслеђених питања из деведесетих, које морамо постепено да савладамо. Морамо савладати и разлике које настају приликом формирања националног идентитета у процесу транзиције. То није лако, али у историјском смислу имамо исту идеју – Европу.

За протеклих три године, колико водим Савет, уочавам позитивну промену у спремности земаља за регионалну сарадњу. Она је пре неколико година била мања, јер је повезаност земаља са Европском унијом била нижа. Корелација у регионалној сарадњи зависи колико је земља ближе Европској унији. Већина политичких елита сматра да регионална сарадња не сме бити супститут за чланство у Европској унији. Оног тренутка када су Београд, Загреб и Са-

рајево бацили сидро ближе Бриселу, онда је узајамна спремност за отварање постала већа.

□ *Без ње уложеног исписа у регионалној сарадњи нема ни чланства у Европској унији?*

– То једино није јасно појединцима који на националним сценама мисле да могу да профитирају од изолације. Ако институционално гледате процес стабилизације и придруживања, види се да је регионална сарадња један од кључних политичких критеријума за приступање Европској унији.

□ *Ново је и шта је Сарајево постало седиште Савета?*

– Реч је о новитету, јер је Пакт стабилности имао седиште у Бриселу. То је изгледало да се неко брине за нас. Када смо одлуком влада региона основали Савет, онда је Босна и Херцеговина понудила Сарајево као седиште, што је прихваћено.

Сарајево има двоструку симболику. У средишту је Западног Балкана, а порука Савета која се носи у свет важна је и за регион и за Европу.

Има и унутрашњу вредност за саму Босну и Херцеговину, јер филозофија Савета треба да ствара окружење и за напредак у БиХ, где је он још слабо видљив. Без њега нема трајне стабилности региона.

□ *Које су основне области сарадње и где она показује добре резултате?*

– Имамо неколико подручја које су идентификовали шефови држава наших чланица из Југоисточне Европе. Савет за регионалну сарадњу у чланству има 46 земаља, организација и међународних финансијских институција. Сви су заинтересовани за трајну стабилизацију на овим просторима, али срце Савета су чланице из региона.

Наше активности усмерене су на пет приоритетних области: привредни и друштвени развој, инфраструктура и енергетика,

правосуђе и унутрашњи послови, сарадња у области безбедности и стварање људског капитала и парламентарна сарадња.

□ *Шта одликује сарадњу у области безбедности?*

– Безбедносни аспект има посебно место у раду Савета, јер је изузетно важан због бивших и латентних проблема у регији. Имамо неколико нерешених билатералних питања, различите погледе на статус појединих чланица, питања имена неких земаља, нерешену уставну конструкцију БиХ, са врло различитим погледима на перспективу те земље...

Раг Савета за регионалну сарадњу усмерен је на пет приоритетних области: привредни и друштвени развој, инфраструктура и енергетика, правосуђе и унутрашњи послови, сарадња у области безбедности и стварање људског капитала и парламентарна сарадња.

Сарадња између војнообавештајних служби земаља Југоисточне Европе знак је зрелости и преданости њих земаља да се организовано и заједничким напорима сувојерно сарађују регионалним безбедносним мерама. Нова Стратегија и Програм рада Савета за регионалну сарадњу за период 2011–2013, које су подржали шефови држава и влада Процеса сарадње у Југоисточној Европи (SEECP) у јуну ове године, истичу Конференцију шефова војнообавештајних агенција као кључну иницијативу у безбедној сарадњи југоисточне Европе.

Сусрет шефова војних обавештајних служби у том контексту је веома важан, јер доноси јачање узајамног дијалога, поверења и предвидивости. Непредвидивост је још присутна у овом делу Европе и утиче на политичка размислања.

□ Конференција шефова војнообавештајних служби у Београду нови је допринос Србије регионалној сарадњи и снажењу европских интереса?

– Министарство одбране Србије и министар Драган Шутановац дају велики допринос у овом процесу и стекао сам утисак да је ово аутентичан интерес Србије. Овај снажни ангажман потврђује да у последњих неколико година, упркос тешким унутрашњим околностима, Србија даје искрени напор за јачање духа узајамног разумевања, сарадње у регији, решавање отворених питања политичким средствима, спремности на дијалог...

□ Чиме ће се Савети тежишно бавити у наредном периоду?

– Основни задатак Савета је, без обзира на то што нисмо политичко тело, да одржимо његову активност и позитиван тренд, унапређењем сарадње са владама овог региона у циљу јачања укупне регионалне сарадње. Свако може и мора наћи место и интерес у одржавању и унапређењу стабилности, која је кључна са становишта предвидивости и са становишта стварања позитивног профила целе регије у контексту евроатлантских интеграција.

Ако би се дошло до назадовања у неком од сегмената овог процеса, то би донекле негативно деловало на приступ Европској унији. Идентификовати носиоце позитивног тренда узајамне сарадње, одредити им задатке и циљеве, помоћи у већој и снажнијој потпори Европске комисије, то су наши тежишни задаци.

Кризне моменте у овом делу Европе хоћемо да преведемо у конкретне развојне пројекте у економији, енергетици и инфраструктури, који би добили и финансијску подршку релевантних институција.

□ Који пример издвајате?

– Радимо на идентификацији транснационалних пројеката и један од њих је, на пример, унапређење ваздушне повезаности у регији. Морамо престати да размисламо да појединачни напредак зависи само од нас самих, већ да он није могућ ако наш сусед не напредује.

Идентификација развојних пројеката у регији, пре свега у инфраструктури, и њихова реализација приближава нас Европи.

□ Може ли се очекивати финансијска подршка здравих пројеката?

– Сигурно. Три велике европске банке потписале су заједнички споразум где изражавају спремност, заједно са Европском комисијом, да финансијски помогну такве пројекте. Оно што ме жалости је недовољна брзина и низак административни потенцијал наших земаља, који могу да нам покажу који су пројекти вредни за коју државу.

□ Колико се у Савету за регионалну сарадњу може прекозвати истинско тело и форум за промовисање интереса и заједничких вредности?

– Савет тешко може бити нешто више од онога што је политичка воља оних који су нас основали. Морам нагласити да смо у јуну у Истанбулу, када смо имали Годишњи састанак, усвојили ставове који подстичу Савет да преузме одлучнију улогу у јачању регионалне сарадње.

□ Има ли Савет какав циљ да се намеће као ефикасно тело за освајивање таквих амбиција?

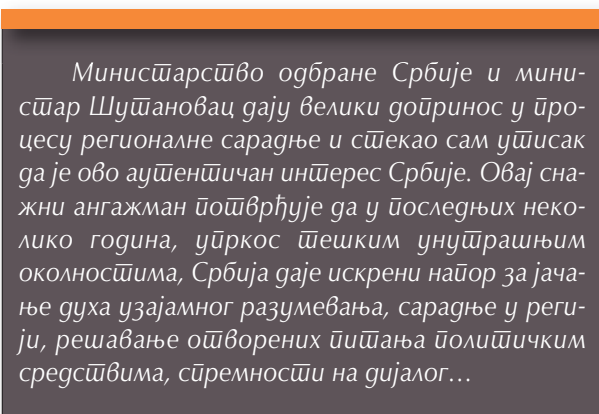
– Мислим да смо спремни за преузимање још снажније улоге. У последњих пола године обишао сам све главне градове у региону и разговарао са свим премијерима. Сусрети су били политичке природе, у смислу идентификације интереса и националних приоритета.

Друга важна ствар биће покретање мањих пројеката, који су и те како значајни. На пример, недавно сам био у Дубровнику, где смо имали други састанак ректора из Западног Балкана и потписали смо писмо намере о сарадњи. Неколико седмица раније, у Будви, одржан је састанак о Спровођењу Јединственог европског неба (ISIS програм). Серијом таквих сусрета можемо доћи до конкретних пројеката сарадње. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Савет за регионалну сарадњу у чланству има 46 земаља, организација и међународних финансијских институција. Поред главне канцеларије у Сарајеву, Секретаријат има и Канцеларију за везу са европским и евроатлантским институцијама у Бриселу.

Министарство одбране Србије и министар Шутановац дају велики допринос у процесу регионалне сарадње и стекао сам утисак да је ово аутентичан интерес Србије. Овај снажни ангажман потврђује да у последњих неколико година, упркос тешким унутрашњим околностима, Србија даје искрени напор за јачање духа узајамног разумевања, сарадње у регији, решавање отворених питања политичким средствима, спремности на дијалог...

Форум о војном образовању

Делегација Војне академије, коју је предводио бригадни генерал др Младен Вуруна, учествовала је од 2. до 4. новембра на Централноевропском форуму о војном образовању (СЕФМЕ). Скуп је организован на Националном универзитету одбране у Букурешту. Присуствовао је и пуковник Златан Јеремић, начелник Катедре стратегије Војне академије.

Учесници су разговарали о новом концепту НАТО-а, изазовима и могућностима које он представља за високо војно школство. Представници девет држава предложили су да се изradi програмски садржај за заједнички ратни колеџ на коме би се школовали официри земаља чланица.

Централноевропски форум војног образовања одржава се једном годишње и на њему присуствују сви начелници и команданти војних академија тог дела старог континента, ради унапређења високог војног образовања. Најчешће теме разговора су сарадња и примена Болоњске декларације у војном образовању, те приступ различитим европским фондовима.

Састанак у Букурешту био је четврти по реду, а Војна академија из Београда присутна је по други пут на Форуму. Наредни Централноевропски форум војног образовања биће одржан у новембру 2011. године у Словенији. ■ Ј. К

Посета Војној академији

У оквиру билатералне војне сарадње са Републиком Хрватском, делегација Министарства одбране те земље посетила је недавно Војну академију у Београду.

Четворочлану делегацију из суседне Хрватске предводио је шеф Управе за људске ресурсе Ненад Смолчећ.

Обраћајући се гостима, начелник Управе Војне академије пуковник Милољуб Сретеновић говорио је о систему војног школства у Србији.

Ненад Смолчећ истакао је да Хрватска нема Војну академију и да кадар школује на цивилним факултетима, а после тога у војним училиштима у Загребу и Сплиту. ■ С. В.

Стручан кадар за одбрамбену индустрију

Професори и студенти прве године Машинског факултета из Крагујевца, који се школују на студијском програму војноиндустријско инжењерство, посетили су недавно Војну академију.

Продекан за наставу крагујевачког факултета др Мирко Благојевић истакао је задовољство начином рада Војне академије и изразио наду да ће студенти који се школују на том студијском програму остварити запажене резултате и да ће наменска индустрија за четири године добити стручан кадар.

Војноиндустријско инжењерство је студијски програм који су на Универзитету у Крагујевцу акредитовали Војна академија и Машински факултет ради школовања будућих инжењера у одбрамбеној индустрији Србије. ■ С. В

Студијско путовање

Слушаоци 54. класе генералштабног усавршавања Школе националне одбране Војне академије били су на првом студијском путовању од 18. до 21. октобра 2010. године. Том приликом обишли су више јединица и установа Војске Србије и привредне капацитете од стратешког значаја за систем одбране Србије. Највећи утисак на слушаоце оставили су посета компанији „НИС–Газпром Њефт“ и обилазак производних капацитета „Застава–оружје“ и техничко ремонтних завода „Чачак“ и „Крагујевац“. ■

Ј. К.

Регионални семинар студената Факултета политичких наука на Копаонику

Рачуница аргумената

Не штедећи саговорнике, академци из региона током четири дана семинара полемисали су о позитивним и негативним аспектима и искуствима земаља у евроатлантским интеграцијама

Последњих дана октобра Копаоник је угостио учеснике Четвртог семинара студената Факултета политичких наука. Тема четвородневног скупа, у организацији Центра за друштвени дијалог и регионалну иницијативу, била је „Србија и НАТО“, а окупио је више од 450 студента политикологије из региона, стручњаке, политичаре, професоре и изасланике одбране који су дебатовали о актуелним темама из тог домена.

Министар одбране Драган Шутановац, на свечаности поводом затварања семинара, разговарао је са студентима и предочио најзначајније резултате Министарства одбране у протеклом периоду.

Полемишући о актуелним питањима, министар се осврнуо на важност интеграционих процеса у контексту превенције организованог криминала и асиметричних претњи којима је изложен и наш простор. Осим тога, у разговору са академцима, он је указао да ће значајан сегмент будућег ангажовања Војске бити у мултинационалним операцијама, што ће, како је оценио, користити Србији у одбрани њених државних интереса.

С циљем заједничког одржавања регионалне безбедности и стабилности, како је навео министар Шутановац, успостављен је дијалог међу представницима система одбране свих земаља у региону.

– Потребно је разговарати са младим људима о НАТО-у и систему Европске уније, не само у смислу учлањ-

ења у НАТО, већ шта у животу значе стандарди и да ли ми желимо да се у Србији осећамо као чланица или НАТО-а или Европске уније – оценио је министар Шутановац и додао да не можемо ићи напред ако не будемо стандардизовали наше друштво и то по стандардима који су најбољи у свету, а у систему одбране то су стандарди НАТО-а.

На завршној сесији семинара „За и против НАТО“ говорили су др Предраг Симић и др Тања Мишчевић, професори Факултета политичких наука Београд, народни посланик Милош Алигрудич и војни аналитичари Мирослав Лазански и Александар Митић.

Током семинара, академцима су се обратили и државни секретар у Министарству одбране Душан Спасојевић, амбасадорка САД у Србији Мери Ворлик, изасланик одбране Краљевине Норвешке Есбен Ос и Соња Стојановић из Београдског центра за безбедносну политику.

Семинар студената Факултета политичких наука постао је већ традиционални скуп, замишљен као размена регионалних искустава, али и промоција друштвеног дијалога као једног од најбитнијих фактора демократске консолидације и процеса доношења државних одлука. Организацију овогодишњег семинара помогли су Београдски центар за безбедносну политику, Фондација Фридрих Еберт и Амбасада САД. ■

Б. МИЉИЋ

НОВО ПОВЕРЕЊЕ

Мислим да је изузетно важно што су млади људи из Београда на овом скупу окупили колеге из Црне Горе, Хрватске, Македоније и Босне и Херцеговине, што показује нови дух који недостаје овом региону – рекао је министар Шутановац оцењујући значај семинара. Он је додао да су времена у којима смо били у сукобу за нама и ово је прилика да промовишемо истинске вредности које јачају поверење и стабилност.

У Зајечару отворен Центар за учење енглеског језика

У касарни „Никола Пашић“ у Зајечару 10. новембра отворен је Центар за самостално учење енглеског језика. Центар је свечано отворио државни секретар Игор Јовичић и том приликом рекао да су већ отворени центри у Београду, Новом Саду, Нишу, Краљеву, Панчеву и Врању. После Зајечара биће отворен и центар у Крушевцу.

Представник Краљевине Норвешке пуковник Есбен Ас је нагласио да ће центар користити припадницима Треће бригаде Копнене војске за учење и усавршавање енглеског језика и њихово учешће у мултинационалним операцијама.

Центар је опремљен мултимедијалним кабинетом са дигиталном видео опремом и најсавременијим софтверима за учење енглеског језика. У почетку ће се користити за оспособљавање припадника чете из састава 31. пешадијског батаљона Треће бригаде, прве јединица Војске Србије овог ранга која се припрема за учешће у мултинационалним операцијама

Свечаности су присуствовали командант Треће бригаде пуковник Чедомир Бранковић, директор Британског савета у Србији Ендрју Глас и дипломатски и војни представници из амбасада Норвешке, Велике Британије, Холандије, Шведске и Данске. ■ З. М.

Школовање војних лекара Намибије у Србији

Министар одбране Републике Намибије генерал Чарлс Диксон Филип Намол са сарадницима, међу којима је била и начелник војноздравствене службе бригадни генерал Софија Ндеитинга, посетили су недавно ВМА.

Са представницима наше највеће војномедицинске установе разговарали су о облицима сарадње у области стручног и научног усавршавања. Званичници из Намибије најавили су том приликом да ће наредне године у Високој школи ВМА школовати своје лекаре.

Начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић истакао је да је ВМА јасно опредељена за сарадњу, те да војноздравствена служба Намибије има поузданог и сигурног партнера.

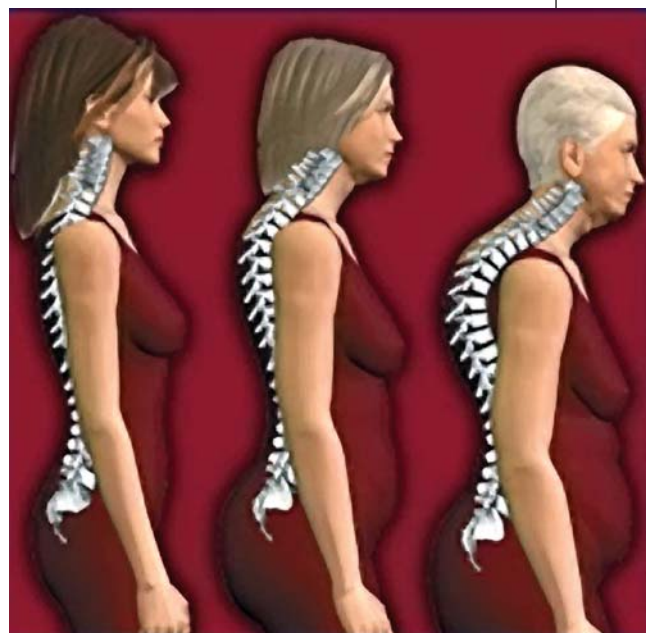
Разговорима је присуствовао и државни секретар Министарства одбране др Зоран Весић. ■

Интернационални конгрес максилофацијалних хирурга

Од 27. до 30. октобра у Београду је одржан 25. интернационални конгрес максилофацијалних хирурга и 2. сусрет максилофацијалних хирурга Балкана. Учествовало је 230 стручњака – максилофацијалних, пластичних и оралних хирурга, неурохирурга и имплантолога из 30 земаља Европе, Азије и Америке. Током конгреса организован су курсеви трауматологије максилофацијалне регије и неге максилофацијалних болесника. На конгресу су учествовали и стручњаци ВМА различитих хируршких специјалности. Пуковник проф. др Небојша Јовић, начелник Клинике за максилофацијалну, оралну хирургију и имплантологију ВМА и председник Удружења максилофацијалних хирурга Србије, био је главни научни и стручни координатор скупа. ■

Светски дан борбе против остеоопорозе

Светски дан борбе против остеоопорозе, 20. октобар, обележен је у ВМА. Остеопороза је најраспрострањенија болест данашњице, која погађа особе у старијем животном добу и жене у постменопаузног периоду. Преломи костију на малу трауму су најозбиљнија компликација болести, а посебно кичмених пршљенова и кука. Око две трећине прелома кичмених пршљенова данас се не препозна, па је и мото овогодишњег скупа било спречавање прелома кичме. Особе с таквим преломима препознају се по погрбљеном ставу и хроничним боловима у кичменом стубу. ■

Делегација Ирана на ВМА

Војномедицинска делегација Ирана, коју је предводио бригадни генерал др Мухамед Хосеин Лашгари, начелник Управе за војно здравство и обуку иранских оружаних снага, боравила је недавно на ВМА. Том приликом сагледали су организацију рада у овој установи, разматрали могућности унапређења сарадње у области лечења и образовања. ■

Припремила Елизабета РИСТАНОВИЋ

Кадети Војне академије у посети Чешкој

Незаборавно искуство

Отварање Србије према свету и све активније ангажовање у *Партнерству за мир*, отворило је врата многих земаља не само за професионалне припаднике Министарства одбране и Војске, већ и за будуће официре, кадете Војне академије који на тај начин, још током студирања, имају прилику да сагледају различите системе војног образовања и услове живота и рада њихових колега у страним земаљама

Група од петнаест кадете и кадеткиња Војне академије, с капетаном Дејаном Михајловићем на челу, од 10. до 16. октобра боравила је у посети Чешкој Републици, која је већ две године веза између НАТО-а и Србије. Већ на почетку шестодневне посете чешкој армији, током обиласка Тренинг центра Војне академије у Вишкову, будући официри Војске Србије сазнали су више о војном образовном систему у Чешкој и начину школовања њихових младића и девојака, опредељених за војни позив. Имали су прилику да виде и Институт за образовање официра, подофицира и војника, како професионалних, тако и припадника Активне резерве, у коме се школује више од 1.000 полазника основних и специјалистичких курсева различитог нивоа и специјалности.

Кадети друге и треће године Војне академије Војске Србије обишли су и 102. извиђачки батаљон у Простијову, недалеко од Вишкова, специјалну јединицу која је директно подређена чешком државном и војном врху. Начелник штаба батаљона причао им је о историјату јединице и искуству стеченом у Авганистану и на Косову и Метохији, што је изазвало посебну пажњу гостију из Србије. Наше кадете највише је интересовало мишљење чешких војника о ситуацији у јужној српској покрајини и приче о условима у којима су живели обављајући своје задатке.

У Тренинг центру Универзитета одбране

Током тродневног боравка у Брну, једном од најмлађих универзитетских центара у Европи, у коме се, на многобројним факултетима, школују студенти из разних европских земаља, кадете и кадеткиње Војне академије Војске Србије посетили су и Универзитет одбране Министарства одбране Чешке, у чијем склопу се налази и Војна академија. Поред реализације основних и последипломских студија у области војне технике и технологије, медицинских, инжењерских, ваздухопловних, информатичких и других наука и научних области, на Универзитету одбране стичу се и највиша, докторска звања и ре-

лизују курсеви за високе официре и генерале. На Универзитету одбране у Брну оспособљавају се и припадници цивилних организација у склопу система безбедности и одбране. У Чешкој, иначе, велику пажњу поклањају управо оспособљавању цивила на одговорним дужностима за разумевање система безбедности и цивилно-војних односа.

У златном Прагу

По одласку из Брна, на путу ка Прагу, где ће провести други део своје посете Чешкој Републици, кадети су посетили 31. бригаду хемијске, биолошке, радиолошке и антинуклеарне одбране (CBRN defence) у Либерецу. Начелник штаба бригаде говорио је кадетима из Србије о начину оспособљавања, теоријској и практичној обуци припадника јединице која има веома добру сарадњу и с цивилном влашћу. Јединице CBRN бригаде оспособљене су и опремљене за дејство у случају биолошких, радиолошких, нуклеарних и хемијских акцидената, те природних катастрофа, када своје задатке извршавају не само у заштити војних ефектива, већ и становништва.

Током тродневног боравка у Прагу кадети Војне академије најпре су обишли Војну канцеларију председника Републике и Амбасаду Србије, која се, према речима амбасадорке Марије Митровић, налази у најлепшем делу чешке престонице, у близини чувеног Карловог моста. Последњег дана своје посете „златном Прагу“ српски кадети обишли су део историјских и културних знаменитости којима се поносе не само Пражани, већ и сви други познаваоци историје уметности и велелепних грађевина. У граду препуном музеја, верских храмова, двораца, споменика, од којих је велики број под заштитом Унеска, тешко је било изабрати оне најпознатије, најомиљеније и најпосећеније. Ипак, недостатак времена утицао је на опредељење организатора посете, Министарства одбране Чешке, да у „туристичкој трци“ кроз Праг гостима из Србије, поред Карловог моста покаже најпознатије храмове, чувену Катедралу Свети Вид, Стари центар (Староместке намести), део Прашког дворца у коме је седиште председника Републике, Астрономски сат, Храдчане...

На крају посете, утисци кадета Војне академије били су подељени. Праг је, с разлогом, поред Париза, Рима и Венеције, један од највећих бисера европске и светске историје уметности. Вечни Рим, Град светлости Париз и Златни Праг, за многе од њих представљају дестинације које ваља посетити не само једном током живота. Током посете Универзитету одбране у Брну и јединицама чешке армије недостајали су једино разговори с колегама који се оспособљавају за официре. Размена мишљења између колега, а посебно вршњака, представља један од најбољих начина упознавања и сагледавања различитости и сличности у разликама. Тога, кажу, током ове посете Чешкој није било. ■

Душан ГЛИШИЋ

Сећање на генерала Заха

Боравак у Брну кадети и кадеткиње из Србије искористили су да посете гроб оснивача Војне академије, највише војне образовне установе у Србији, Франтишка – Фрање Заха, Чеха који је, због свог великог и истрајног педагошког и војничког рада у Србији добио и чин генерала. После полагања цвећа на гробу утемељивача српског војног образовног система, неколико пригодних речи о улози Фрање Заха у Србији 19. века и њеној војсци рекао је руководилац кадетске групе у посети Чешкој капетан Дејан Михајловић.

>>> Курс за мултинационалне операције – У Центру за мировне операције Генералштаба Војске Србије одржан је двонедељни регионални оријентациони основни курс за мултинационалне операције који су похађали официри и подофицири Војске Србије који се налазе на дужностима у јединицама опредељеним за учешће у мултинационалним операцијама.

Организован је у сарадњи са мобилним инструкторским тимом Центра за обуку за операције подршке миру из Сарајева. (А. А.) ■

>>> Планирање на стратегијском и оперативном нивоу – Управа за оперативне послове Генералштаба Војске Србије организовала је 3. и 4. новембра семинар „Метод дугорочног и краткорочног планирања у командама и штабовима на стратегијском и оперативном нивоу“.

Скуп је отворио пуковник Горан Десанчић, а модератори семинара били су потпуковник Алваро Капела из Здружене оперативне команде шпанских оружаних снага и мајор Фернандо Мелеро из Одељења за стратегијско планирање Министарства одбране Краљевине Шпаније.

Циљ семинара, на коме је учествовало 26 припадника Министарства и Војске, био је да старешине сагледају основне методе планирања у командама и штабовима на стратегијском и оперативном нивоу. (С. С.) ■

>>> Јесењи фестивал здравља – Под покровитељством Министарства одбране у Дому Војске Србије од 29. до 31. октобра одржан је Јесењи фестивал здравља.

– Желимо да о здрављу бринемо док га имамо, а не да му посветимо пажњу кад га изгубимо. Важно је да радимо на превентиви – рекла је, отварајући скуп, др Мина Фазлагих, директор Фестивала здравља, који се одржава други пут ове године. Директор Медија центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб Марковић рекао је да ако будемо неговали здравље, онда ће нам и нација бити здрава. А, здрава нација значи и здраву војску.

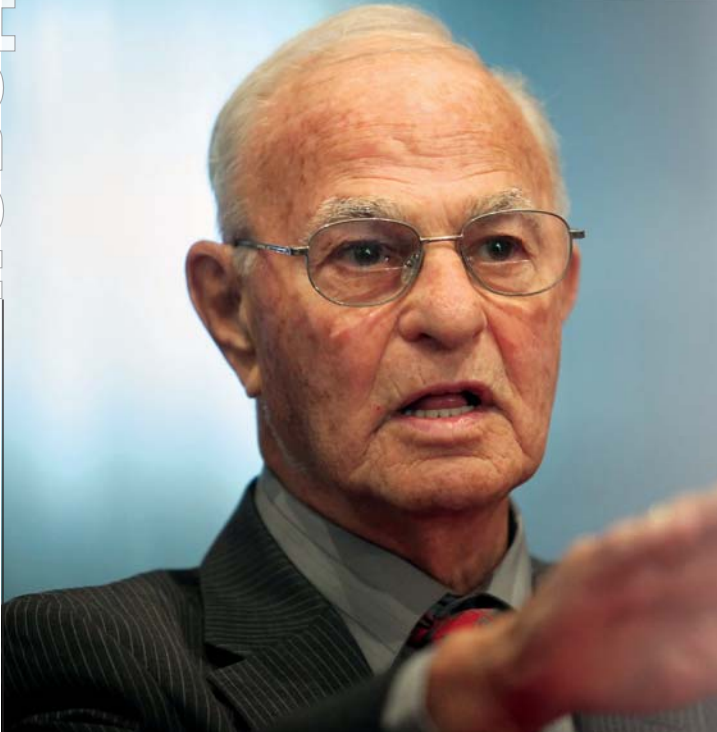
На Јесењем фестивалу здравља учествовала је и Војномедицинска академија. Јавности је представила акцију „Завештај орган – продужи живот“. Посетиоци штанда ВМА могли су да попуне обрасце и информишу се како да завештају органе.

>>> Двоје погинулих у саобраћајном удесу код Велике Плана – У саобраћајном удесу који се догодио 5. новембра у 17,25 часова на аутопуту код Велике Плана погинули су разводник Владимир Дејана Калушевић (1985), припадник 63. падобранског батаљона у Нишу и заставник у пензији Радивоје Владимира Тодоровић (1942) из Лесковца.

До удеса је дошло када је војно возило марке "Дифендер Лендровер" слетело са пута. Истражни судија и органи Војне полиције и МУП-а обавили су увиђај ради утврђивања узрока ове саобраћајне несреће.

Министар одбране Драган Шутановац упутио је телеграме саучешћа породицама настрадалих Владимира Калушевића и Радивоја Тодоровића.

Државни секретар др Зоран Јефтић и начелник Генералштаба ВС генерал-потпуковник Милоје Милетић посетили су повређене у овом удесу који се опорављају на Војномедицинској академији.

Тупа оштрица историје

На путу између победника и поражених, а до историјских читанки, учитељица живота испустила је неку лекцију. Нови детаљи операције Халијард, највеће акције спасавања савезничких пилота током Другог светског рата, коју су извели Срби, равногорци, попуњавају те празнине

Након 66 година, некадашњи амерички авијатичар Милтон Френд дошао је поново у Србију. Авионом, као и први пут. С том разликом што је сада слетео на писту, а онда – пао из запаљеног бомбардера В-24.

Српску земљу угледао је окачен падобраном за дрво, са кога га је скинуо један дечак. Било је то 6. јуна 1944. године, када је његов авион оборен код Горњег Милановца по повратку са бомбардовања нафтних постројења у Плоештију у Румунији. Од једанаест чланова посаде преживело је њих десет, међу којима и Френд, који је тада био на дужности навигатора.

Сећа се јасно: српски сељаци су га, кријући се од Немаца, нахранили, напојили и одвели у Штаб Југословенске војске у отаџбини, у Прањане, где су мештани заједно са равногорцима, голим рукама изградили авионску писту.

Након 66 дана проведених под заштитом српских сељака, млади авијатичар Милтон Френд дочекао је авион који га је одвео до Барија. А након 66 година дошао је у Београд да још једном изрази захвалност српском народу на храбрости и гостопримљивости према америчким пилотима.

И данас је, наиме, мало познато да су Срби пред крај Другог светског рата спасили велики број савезничких пилота који

су, надлетајући Југославију идући ка Румунији, бивали оборени. Данас су те акције познате, и то у америчкој историји много више него у домаћој, као *Мисија Халијард*, једна од највећих акција евакуације оборених савезничких авијатичара у окупираној Европи.

А захваљујући Србима и Југословенској војсци у отаџбини, са импровизованих писта у Србији и Босни и Херцеговини, од августа 1944. до фебруара 1945. године, готово 600 ваздухопловаца пребачено је у америчке базе у Италији.

На основу упутства генерала Михаиловића формирано је неколико регионалних сабирних центара за смештај авијатичара. У селу Прањани отворена је и болница за рањене ваздухопловце, док је оближње Галовића поље уређено у слетно-полетну стазу, коју су у тајности, без машина, градили сељани и равногорци.

У мају 1944. године успостављен је ваздушни мост Прањани–Бари, одакле је само у првом лету, у Италију пребачено педесетак авијатичара и британска војна мисија при равногорском штабу.

Пред крај јула 1944. године, командант 15. ваздухопловне армије генерал-мајор Натан Твајнинг и Америчка војна обавештајна служба формирају јединицу за спасавање ваздухопловаца, која је имала две групе. Једна је била задужена за рад с партизанима, а друга за рад са четницима.

Штаб равногорских снага и припадници америчке мисије су за евакуацију савезничких ваздухопловаца користили већ направљену стазу у Прањанима, селу у коме је готово свака кућа постала уточиште за госте с неба. Међу спасеним биле су посаде из САД, Велике Британије, СССР-а, Канаде, Француске, Италије, Пољске и Чехословачке, које је од Немаца штитило готово 8.000 припадника Југословенске војске у отаџбини распоређених у прањанском округу.

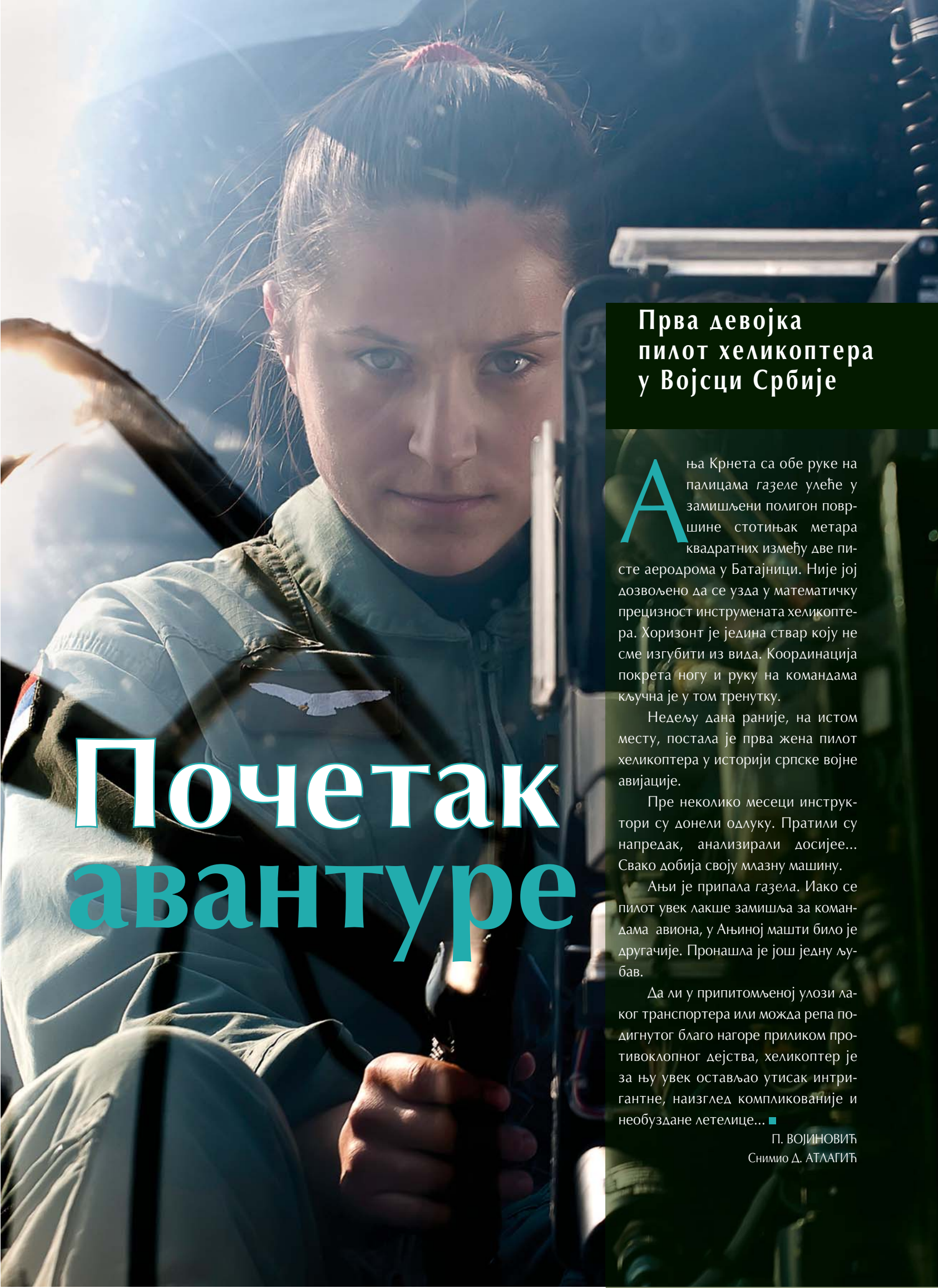
Због приближавања партизанских јединица, мисија и равногорски штаб померени су на другу локацију и нова слетно-полетна стаза импровизирана је у селу Коцељева у Мачви. До почетка новембра те исте, 1944. године, урађена је и стаза у селу Бољанић код Добоја, одакле су евакуисани чланови америчке мисије при равногорском штабу. Позив Американаца да са њима избегне из Југославије генерал Михаиловић није прихватио. ■

Снежана ЂОКИЋ

Подршка рехабилитацији

Милтон Френд допутовао је из САД да би сведочио на рочишту по захтеву за рехабилитацију генерала Југословенске војске у отаџбини Драгољуба – Драже Михаиловића.

– Дошао сам да бих помогао да се исправи неправда која ме мучи од 1946. године, када је генерал Михаиловић стрељан. Он је спасао моју посаду и зато сам му вечно захванан. Знао како су Немци били немилосрдни, вршили су окрутне одмазде над Србима који би им се супротставили. Упркос томе, Срби су све ризиковали да би нас спасили – рекао је Френд на конференцији за новинаре у Београду.

Прва девојка пилот хеликоптера у Војсци Србије

Ања Крнета са обе руке на палицама газеле улеће у замишљени полигон површине стотињак метара квадратних између две писте аеродрома у Батајници. Није јој дозвољено да се узда у математичку прецизност инструмената хеликоптера. Хоризонт је једина ствар коју не сме изгубити из вида. Координација покрета ногу и руку на командама кључна је у том тренутку.

Недељу дана раније, на истом месту, постала је прва жена пилот хеликоптера у историји српске војне авијације.

Пре неколико месеци инструктори су донели одлуку. Пратили су напредак, анализирали досијее... Свако добија своју млазну машину.

Ањи је припала газела. Иако се пилот увек лакше замишља за командама авиона, у Ањиној машти било је другачије. Пронашла је још једну љубав.

Да ли у припитомљеној улози лаког транспортера или можда репа подигнутог благо нагоре приликом противоклопног дејства, хеликоптер је за њу увек остављао утисак интригантне, наизглед компликованије и необуздане летелице... ■

П. ВОЈИНОВИЋ
Снимио Д. АТЛАГИЋ

Почетак авантуре

Еволуција стратегијског концепта НАТОа

Сигурност нове деценије

Стратегијски концепт НАТОа један је од базичних докумената Северноатлантског савеза у којем се износе његове политичке и геостратегијске процене, место и положај у међународним условима и усмерава политика и стратегија тог савеза за наредни период

Пише Тодор МИРКОБИЋ

Први Стратегијски концепт НАТОа донет је априла 1950. године (Стратегијски концепт за одбрану северноатлантског подручја), годину дана после потписивања Уговора о формирању Северноатлантског пакта (потписан у Вашингтону, 9. априла 1949). Имао је наглашено одбрамбени карактер и ослањао се на поменути Вашингтонски уговор, нарочито на члан 5, којим је регулисано питање колективне одбране земаља чланица Савеза.

Једна од битних одредница овог концепта је усвајање стратегије масовне одмазде, која је представљала упозорење (претњу) Совјетском Савезу да ће САД и НАТО на сваки покушај угрожавања њихове безбедности и безбедности њихових пријатеља одговорити масовном употребом нуклеарних оружја – средствима с којима су САД у то време биле изразито надмоћне.

Током педесетих и на почетку шездесетих година динамичним развојем ракетно-нуклеарних средстава СССР је успоставио глобалну равнотежу у тој категорији војне моћи, док је Варшавски уговор изградио и задржао изразиту надмоћност у конвенционалним снагама и средствима.

У таквим условима САД и НАТО били су принуђени да стратегију масовне одбране замене стратегијом еластичног одговора, која је нашла главно место у Новом (другом) стратегијском концепту (NSC-67), усвојеном новембра 1967. године. Поред усвајања нове стратегије, други концепт значајан је и по томе што је тако озваничена и снажно промовисана политика детанта – политика преговарања и споразумевања о контроли нуклеарног наоружања.

Суштина једне и друге стратегије, које су представљале водиче владама земаља чланица, пре свега САД, у припремама за одбрану, као и смернице за планирање војних (и војно-политичких) активности, јесте у томе што су биле завијене велом војне тајне. Ипак, о њима је у великој мери јавно расправљано и писано, нарочито у војним публикацијама, док је политика детанта нашироко промовисана.

Био је то период у којем су се односи између две суперсиле и два блока повољно развијали, с тим што су САД деловале на два колосека – једним на унапређењу односа са СССР-ом, а другим на унутрашње слабљење супротног блока (Варшавског уговора) и његове водеће силе (СССР-а), што ће се касније, као резултат политике и стратегије утврђене одредбама NSC-67, јасније испољити.

Крај хладног рата

Припрему за усвајање другог стратегијског концепта обавила је посебна експертска група под руководством белгијском министра спољних послова Пјера Хармела. Група је поднела извештај познат као Хармелов извештај (Harmel Report), који је послужио као основ за израду и усвајање NSC-67.

У наведеном извештају наглашено је, поред осталог, да се „подручје Северноатлантског савеза не може више сматрати изоловано од осталог света“, а НАТО је означен као Савез који има два кључна задатка. „Први да ради на јачању моћи и солидарности као услова неопходних за одвраћање агресије, и други да ради на изградњи стабилних и дугорочних политичких услова.“

Овај други задатак касније је протумачен као захтев и намера да НАТО са својим активностима изађе из оквира

припрема за одбрану властите територије и да се позабави широм европском безбедношћу. Из тога су с временом произашле стратегија посредног наступања и стратегија контролисане конфронтације, које су, заједно са Регановом доктрином, довеле до познатог исхода хладног рата.

Крајем хладног рата политичка ситуација у Европи и целокупна војна ситуација битно су измењене. Чиниоци те измене су: пад Берлинског зида 1989. године, пружене руке помирења дотадашњих љутих противника – земаља чланица два супротстављена блока на самиту Конференције о европској безбедности и сарадњи у Паризу, новембра 1990; дефинитивни престанак постојања Варшавског уговора јуна 1991; трансформисање Совјетског Савеза у Савез Независних Држава крајем 1991. године; изведена операција „Пустинска олуја“ у зони Персијског залива; почетак растурања бивше СФРЈ праћен оружаним сукобима...

У таквим условима, у Риму је новембра 1991. године одржан самит НАТО на којем је усвојен Нови стратегијски концепт НАТОа (NSC-91). Концепт је ставио нагласак на сарадњу, уместо конфронтације, са бившим противницима. Остао је при захтеву очувања безбедности земаља чланица као главног циља и сврхе постојања НАТОа, али је то „комбиновао са посебном обавезом да ради на унапређењу и проширењу безбедности у целој Европи“.

Суштинска разлика између NSC-91 и стратегијских концепата из периода хладног рата је у томе што је Северноатлантски савез са својим надлежностима и „обавезама“ и званично изашао из оквира члана 5 Вашингтонског уговора, којим је јасно био утврђен циљ – „да обезбеди слободу, заједничко наслеђе и цивилизацију својих чланова“, док је у NSC-91 циљ НАТОа трансформисан од одбране слободе и безбедности својих чланова у очување безбедности Европе.

Усвајањем тог концепта, у ствари, НАТО је преузео улогу најважнијег чиниоца у систему европске безбедности, с „правом“ и „обавезом“ да утиче на кризе и сукобе у Европи и њеном окружењу. У складу са измењеном политиком, која је прилагођена измењеним геополитичким и геостратегијским условима, NSC-91 захтевао је и крупне промене у војној стратегији, посебно прелазак од јаким ракетно-нуклеарних и мото-механизованих формација на мање и флексибилније снаге способне за ефикасно и брзо ангажовање тамо где се за то укаже потреба – унутар и изван граница НАТОа.

Крупне геополитичке и геостратегијске промене на евроазијском простору, посебно распад Варшавског уговора, и дезинтегрисање водеће силе Совјетског Савеза, наве-

ле су неке политичке и војне аналитичаре на размишљање о циљу и сврси даљег постојања НАТОа, који је у тим променама „изгубио свог главног противника“. Творци NSC-91, међутим, настојали су да се ослободе таквих размишљања и да нађу разлоге не само за његово даље постојање, већ и квалитативно јачање и ширење.

За подршку таквим настојањима послужила је „Пустинска олуја“, у којој су поред снага САД учествовале и снаге великог броја других земаља из НАТОа и изван њега, затим оружани сукоби у Југославији, који су се распламсавали и ширили великом брзином, хронична криза на Блиском истоку и, пре свега, потреба интензивнијег колективног деловања према Истоку.

Стратејским концептом из 1991. године НАТО је реално трансформисан од војно-политичког у политичко-војни савез. Руковођен ставовима изнетим у NSC-91 и усмераван од Америке, НАТО је током деведесетих година прошлог века остварио крупне успехе пре свега на политичком плану. Око Програма „Партнерство за мир“ окупио је готово све европске земље, укључујући Руску Федерацију, а Медитеранским дијалогом стекао је потпунији увид у збивања у јужној зони Медитерана. Извршио је и крупне структуралне промене у оружаним снагама.

Ширење на исток

Нови, четврти по реду стратегијски концепт, NSC-99, донет је на јубиларном самиту НАТО одржаном у Вашингтону априла 1999. године, поводом 50. годишњице Алијансе. Док је главни циљ NSC-91 био допринос друштвено-политичком

трансформисању (и демократизовању) свих земаља Европе и дела Азије, дотле је главни циљ NSC-99 био ширење на Исток.

На Вашингтонском самиту, наиме, три земље бивше чланице Варшавског уговора (Чешка, Пољска и Мађарска) примљене су у пуноправно чланство, а „отворена су врата“ за пријем у других земаља.

У NSC-99 наглашено је, поред осталог, да „НАТО мора да преузме кључну улогу у консолидовању и одржавању позитивних промена насталих у скорој прошлости и у суочавању с текућим и будућим изазовима“... Његова нова улога, како је наглашено у NSC-99, није била више само да „обезбеди колективну одбрану својих чланова већ и да допринесе миру и стабилности у читавој евроатлантској зони“. Из тако дефинисане нове улоге произашли су и нови задаци НАТОа и његових оружаних снага. У NSC-99, наиме, постављени су, поред осталог, следећи непосредни задаци са дугорочним ефектима: јачање партнерских односа и сарадње; интензивирање и проширење Медитеранског дијалога; припреме за пријем нових чланова „који за то изразе жељу и испуне одређене услове“; обезбеђење развоја европског безбедносног и одбрамбеног идентитета у оквиру НАТОа; стварање услова и могућности за успешну превенцију сукоба и ефикасно руковођење кризама, укључујући и предузимање војних операција у „одговору на кризе“ и друго.

NSC-99 био је познат и као Стратејски концепт НАТОа за 21. век. Међутим, већ у првој деценији 21. века на међународној сцени било је неколико веома значајних догађаја који су „диктирали потребу“ израде новог стратегијског концепта западне алијансе. Међу тим догађајима посебно се наглашавају терористички напад на кључне привредне и војне објекта САД септембра 2001, који су изазвали војно ангажовање САД, касније и међународних снага у Авганистану, војна интервенција САД у Ираку, у којој су учествовале снаге и неких других земаља Савеза; ревитализација Руске Федерације; све запаженије преношења центра економске моћи са Запада на Исток (Кина постаје друга

економска сила света, а за њом убрзаним корацима иде и Индија); појава глобалне економске кризе, а сходно томе и релативизовање доминантне економске и војне моћи САД, те слабљење неких карика у међуатлантским односима.

На позитивну страну тих односа стављено је повећање чланства у НАТОу од 16 на 28, с напоменом да су врата отворена за пријем нових чланова из Западног Балкана, Грузије и Украјине, као и то да се рат у Ираку приводи крају.

Да би се благовремено реаговало на неповолне трендове и одговорило на нове безбедносне изазове, крајем 2009. године иницирана је израда новог стратегијског концепта за период 2010–2020. Самит НАТОа одржан је у Стразбуру априла 2009. године. Тада је генерални секретар НАТОа Андерса Фог Расмусена добио задужење да оформи експертску групу са задатком да припреми нацрт Новог стратегијског концепта, који ће после јавне расправе бити припремљен за усвајање на Лисабонском самиту НАТОа, новембра 2010. године.

Поглед у наредну деценију

Експертска група израдила је документ под називом „Нато 2020: Поуздана безбедност, динамично ангажовање“ са поднасловом „Анализа и предлози Експертске групе за Нови стратегијски концепт НАТО“, који је објављен 17. маја 2010. године.

У овом документу, обима око 50 страница, дата је процена савремене међународне ситуације са освртом на најважније догађаје после доношења NSC-99; опасности које прете миру и безбедности у свету, Европи и НАТОу, мере које треба предузети да се савладају садашње претње и обезбеди мир и безбедност; улога и задаци Савеза и његове војног естаблишмента у савременим међународним условима.

Као непосредне претње миру и безбедности наводе се међународни тероризам који се шири и предузима акције на непредвиђеном месту и у непредвиђено време; пролиферација нуклеарних и других оружја високих технологија; нестабилност у појединим земљама и регионима (апострофрани су Кавказ и Балкан); глобална економска криза, која многе земље „доводи до буџетске забринутости“; угрожавање човекове околине и појаве великих еколошких поремећаја; енергетска криза и саботажа на енергетским постројењима; угрожавање важних поморских комуникација и пиратство...

Северноатлантски савез, који „мора да нађе место у мање централизованом, а више конфузном међународном поретку“, треба да се ухвати у коштац са овим изазовима и другим непредвиђеним случајевима. Његов примарни задатак, како се истиче у наведеном документу, и даље је очување безбедности својих чланова и одбрана евроатлантске

зоне у целини, али „он може бити позван да одговори и на изазове који не утичу непосредну на његову безбедност, али утичу на његово становништво“. Ти изазови могу бити хуманитарне природе, затим природне непогоде или опасности изазване геноцидним и масовним угрожавањем људских права.

Тако ће се, између 2010. и 2020. године, НАТО наћи у различитим улогама. Некада као лидер са „тврдом силом“, у другим случајевима у подели терета са партнерима и пријатељима који ће деловати „меким средствима“. У наведеном документу истиче се да је НАТО регионална организација и да нема намеру да преузима улоге и спроводи мисије других институција из ширег система међународне безбедности.

Међутим, НАТО ће, као организација која је по својој организованости и опремљености једино способна за сваки одговор на угрожавање међународне безбедности, користити своје везе са другим земљама и организацијама у настојањима да се спречи настајање нових и продубљивање постојећих криза.

Ради остваривања наведених циљева, радиће на јачању партнерства и сарадње са Европском унијом (на јачању европске безбедности и јачању способности војних структура), Уједињеним нацијама (у одговору на глобалне кризе и претње међународној безбедности), Организацијом за европску безбедност и сарадњу, у изградњи „меке безбедности“ са Русијом на бази већ успостављених партнерских односа, са Грузијом и Украјином (у разматрању заједничких безбедносних питања и „јачању практичне сарадње“), са медитеранским и блискоисточним земљама и са партнерима широм света.

Према наведеном документу, од оружаних снага захтева се да буду способне да бране територију Савеза, да извршавају задатке на стратегијским удаљеностима, доприносе безбеднијим међународним условима и да одговоре на непредвиђене хитне случајева када и где се за то укаже потреба. Истакнута је потреба даљег трансформисања снага од снажних али статичних, у еластичне, брзопокретне и разноврсне снаге.

Посебно се захтева јачање снага за специјалне операције и формирање нове команде НАТОа, њихово даље оспособљавање за „брзо извршавање задатака који произлазе из члана 5 Вашингтонског уговора и изван тог члана“, као и експедиционих снага. Тражи се такође изградња система одбране од „могућег ракетног напада из Ирана“ по моделу који је предложио амерички председник Барак Обама, те даље одржавање „сигурних и поузданих нуклеарних снага“, које је условљено постојањем нуклеарних оружја у другим земљама.

Превенција и одбрана од напада из кибернетског простора спада такође у приоритете даље изградње оружаних снага НАТОа. ■

РУСИЈА КУПУЈЕ БЕСПИЛОТНЕ ЛЕТЕЛИЦЕ ОД ИЗРАЕЛА

Русија ће од Израела купити беспилотне летелице, на основу споразума између Израелске ваздушно-свемирске индустрије (IAI) и руског произвођача оружја „Оборонпром“. За Русију је то друга куповина шпијунских летелица израелске производње, дуго обимнија од претходне.

„Ово је велики корак ка продубљењу сарадње између IAI и руске индустрије. Овај споразум ће ојачати и билатералне односе између Израела и Русије“, наведено је у саопштењу две компаније.

Одбрамбени аналитичари наводе да је рат Русије са суседном Грузијом 2008. године обелоданио да армија има застарелу опрему и да јој недостају модерне шпијунске летелице. ■

БРИТАНИЈА ЗАДРЖАВА ЗНАЧАЈНУ УЛОГУ У НАТО-У

Британски министар спољних послова Вилијам Хејг изјавио је у Лондону да ће та земља задржати снажну улогу у НАТО-у, иако намерава да смањи трошкове своје војске. Хејг је рекао да ће Британија остати „важан играч“, задржавајући независни нуклеарни арсенал, јаке обавештајне службе и војне снаге спремне за распоређивање. Британска влада ће представити планове за смањивање војних трошкова, а медији су нагостили да би буџет за војску могао бити смањен за осам одсто.

Државна секретарка САД Хилари Клинтон изразила је забринутост због утицаја најављеног смањивања буџета на способности НАТО снага. Хејг је прецизирао да се састао са америчком званичницом у Бриселу и да јој је објаснио позицију Британије. „Објаснио сам јој шта радимо и мислим да су САД уверене да ћемо ми задржати широки спектар војних способности. САД цене колико Британија чини у свету и ми ћемо наставити да значајно доприносимо НАТО-у и заједничкој одбрани свих земаља НАТО-а“, рекао је Хејг. ■

САД ПРОДАЈЕ ВОЈНУ ОПРЕМУ САУДИЈСКОЈ АРАБИЈИ

Америчка администрација је у Вашингтону објавила намеру да Саудијској Арабији прода војну опрему у вредности до 60 милијарди долара, о чему је званично обавестила и Конгрес. Главни део тог посла односи се на продају 84 нова боингова ловца F-15 и побољшање 70 F-15с, који су већ у саудијском поседу, изјавио је на конференцији за штампу Ендрју Шапиро, помоћник државног секретара

за војно-политичке послове.

Поред тога, Саудијци за 31,1 милијарду долара купују три типа хеликоптера, укључујући 72 УН-60 „црни јастреб“, 70 АН-64Д „апач“, 36 АН-61 „птичица“ лака офанзивна хеликоптера и 12 МД-530Ф за обуку. У пакету су и ракете, бомбе, носачи ракета као и војна опрема. ■

СМАЊЕЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ У БУНДЕСВЕРУ

Комисија за реформу Бундесвера предложила је мере смањења немачких оружаних снага, као и смањење запослених у Министарству одбране, што је наишло на позитивно реаговање владајућих политичких партија.

Комисија је предложила да се број запослених у Министарству одбране са 3.300 смањи за половину. Према наводима председника комисије Франка Јиргена Вајса, у немачком министарству одбране, које има одељења и у Бону, требало би убудуће да буде запослено око 1.600 људи.

Када је реч о предлозима за смањење броја немачких војника у оквиру структуралних реформи Бундесвера, они су нешто мање радикални од предлога за реформу министарства. Тренутно у Немачкој има око 240.000 војника. ■

ПОВЛАЧЕЊЕ СЛОВАЧКИХ ВОЈНИКА С КОСОВА

Словачки парламент усвојио је план о повлачењу 140 словачких војника с Косова, који су тамо у саставу снага НАТО-а од 1999, до краја године. Словачка је једна од неколико земаља Европске уније која није признала независност Косова. Пошто словачки војници неће учествовати у мисијама које подржавају Косово као државу, њихова корисност је ограничена, наводи се у саопштењу словачке владе.

Словачко министарство одбране саопштило је да ће повлачење војника с Косова омогућити слање више војника у Авганистан, где се тренутно налази 300 војника у оквиру међународних снага, које води НАТО. ■

ВОЈНИЦИ БиХ У МИСИЈИ ISAF У АВГАНИСТАНУ

Припадници пешадијске јединице Оружаних снага БиХ први су контингент који ће се придружити мировној мисији ISAF у Авганистану. У тој земљи шест месеци боравиће 45 добровољаца.

Јединица из БиХ биће распоређена у саставу Данске борбене групе, у провинцији Хелманд, на југу земље. Одлуку о слању војника у Авганистан раније је потврдило Председништво БиХ, а касније и Парламент.

Припадници Оружаних снага БиХ до сада су учествовали у мировној операцији у Ираку. Укључивање у међународне мировне операције један је од услова које БиХ треба да испуни како би осигурала пуноправно чланство у НАТО-у. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Велики рез

Бриџанска влада суочила се са избором да повећа трошкове одбрамбеног система или да се одрекне дела средстава ратне технике која су постала превише буџетски пошрошач. Да су трошкови издржавања армије у миру и учешћа у међународним мисијама постали прешежак шере за Бриџанце види се из новог стравешког прегледа одбране за период до 2015. године који редукују трошкова ставља као приоритет.

У новом Стравешком прегледу одбране тражи се да се у наредне четири године штеди осам процена од планираног годишњег буџета од 36,9 милијарди фунти. Премијер Дејвид Камерон, у образложењу тог плана пред парламентом, остворио је могућност да буџет поново буде повећан, али после истека тог рока.

Одлучено је да се из флотне листе одмах изврше засновани брод носач авиона „Арк Ројал“. Када буде завршена, „Краљица Елизабета“ у прве три године биће само носач хеликоптера, а други носач „Принц од Велса“ у прве две године неће имати укране ваздухоплове.

Актуелни планови обезбеђују наставак програма изградње два нова носача авиона, важна за бриџански пресврт. Критичари програма били су врло жестоки и већ се у неколико наврата у бриџанској влади остварало мишљење да ли треба одустати од пројекта, али после њуно уложеног новца превладао је став да би сада било некономично одустати од завршене градње.

Дугорочно, потреба да се увек на мору има бар један носач авиона решиће се најновијим договором премијера Бриџаније и Француске о размени њалубних авијацијских јединица обе земље, које ће према потреби користити француски носач „Шарл де Гол“ или нове бриџанске носаче.

У наредних десет година бриџанска морнарица неће имати њалубне борбене авионе. Од почетка 2011. у расход одлази славни авион са вертикалним полетањем и слетањем „Херик“. Тек 2020. година, као замена, стићи ће F-35 који ће здружено користити РВ и РМ. У вези са том набавком такође има промена у интересу нижих трошкова и веће ефикасности Бриџанци су одустали од набавке F-35В, предвиђеног за кратко полетање и вертикално слетање, у корист јединице и једносавнијег модела F-35С наменски развијеног за улогу њалубног ловца у Ратној морнарици САД.

Једно од изненађења из новог стравешког прегледа је одлука да се до 2015. године из наоружања повуче свих пет извиђачких авиона

„Сенџинел“ са радаром са синтетичким оствором, који су уведени у наоружање прошле године! Тако рано одрицање од пројекта који је вођен годинама уз високе трошкове Бриџанци су образложили тиме што је тај авиона важан за извиђачке задатке у Авганистану, а та потреба нештаће са изласком из тог рата. Технички разлог за превремено пензионисање „Сенџинела“ је процена да ће задатке које сада обавља радар уграђен у тај авион моћи да преузме радар на F-35.

Планирана набавка трансборних хеликоптера „Чинук“ биће сведена са 22 на 11 комада иако се ради о једној од кључних машина које су положили теška искушења лешња у високом планинама Авганистана и у екстремним климатским разликама.

Бриџанска војска већ годинама указује на недостатак робусних лешелица погодних за службу у реалним ратним условима у Ираку и Авганистану, а не само на аеромобилности. Зато се од доласка нових „Чинук“ њуно очекивало, али тај план се прећворио у ноћну мору због захтева за уградњом софистициране авионике. Она се показала као превелик залагај у погледу рокова и финансија. Коначно, први СН-47Ф добиће бриџанске ознаке 2012. године.

У морнарици планира се продужењак животног века четири нуклеарне подморнице „Вангард“ које ће замену добити тек око 2028. године. Редукован је број нових разарача и фрегата са 23 на 10 комада. Из наоружања се повлаче десет бродови класе „Бај“.

Бриџанска КоВ мораће проћи кроз велике организацијске резове посебно у регионалним јединицама, а број маневарских бригада биће смањен са шест на пет. Оне су замишљене као језгро КоВ са око 6.500 људи организованих у постојећу самостални састав. Предвиђа се редукација броја основних борбених система, на пример код тенкова „Челинџер“ за око 40 процена.

Плановима до 2015. године повећаће се само трошкови за национални програм заштите од ризика информатичког ратовања, а уложиће се у систем веза, логистику, медицину и специјалне снаге. ■

На плановима уштедеће се тако што ће бити редуковано бројно стање сва три вида оружаних снага и то до 2015. године. Планира се да КоВ остане без 7.000 формацијских места и да убудуће има 95.000 људи. У РВ и РМ укида се по 5.000 формацијских места и та два вида имаће 33.000 односно 30.000 људи. Део база биће зашворен. Број људи у прекоморским операцијама биће лимитиран на максимално 30.000. Контингент из Немачке биће преоловљен са 20.000 на око 10.000 до 2015. године, а биће постојано повучен до 2020. године.

Кошуља срећног човека

Ја сам мали човек, који покушава да буде велики, и у исто време сам велики човек, који трага за свакодневном срећом малог човека. Један мој јунак на крају мог новог филма који ћу ускоро режирати каже: *У овом животу смо били срећни, у неком другом ћемо бити богати.*

Тешко да поред имена Лазара Ристовског уопште треба да стоје одреднице професије. Његово име је само по себи довољно. У Србији оно се може читати и као синоним за глумца. А све то, глумачке бравуре у културним представама и филмовима, рад са најбољим редитељима и сценаристима, поход у професију режије, писање сценарија и књига, продуцентско улагање у филм – сам је собом створио.

И што је најважније – поклонивши себе Црном у „Подземљу“ Емира Кустурице, другу Раји у филму „Тито и ја“ Горана Марковића, Павлу у „Оригиналу“ фалсификата Драгана Кресоје, Ђорђу Џандару у филму „Свети Георгије убива аждаху“ Срђана Драгојевића, заставнику Сави у „Белом оделу“ – ипак је остао потпуно свој.

„Копати по себи и својој души је привилегија, али и пут у неизвесност. То је посао за храбре“ – рекао је недавно.

И наставио...

Из тог „копања“ могу нам се догодити само сурети са неким новим ликовима које ћемо волети. Јер, када Лазар Ристовски глуми, пише, режира – емоције су неизбежне.

□ *Судбином одређени или појединачним енергијама обликовани, наши животи се одвијају на различите начине. Шта је то што је одредило Ваш животи, што га је учинило баш оваквим какв јесте? То наравно могу бити људи, догађаји, процеси, избори, тренуци...*

– Понекад ми се чини да је све морало бити баш овако како је, али одмах затим помислим како је све могло бити потпуно другачије и можда боље. Шта је то што не да човеку да буде миран и задовољан оним што јесте и што је направио? Код мене је то често жеља за игром. Жеља да све не буде баш како би могло и морало, већ да увек покушам да животу и догађајима који га чине дам неку другачију и другу димензију, не би ли га учинио занимљивијим и за мене и за људе који ме окружују. Опет, питам се, колики

је стварно мој удео у томе и да ли је уопште тај осећај да ја нешто мењам, стваран или је то само још један од привида који нам баца мрону на очи и на догађаје, за које мислимо да су битни и да нам мењају живот. Мислим ипак да је пуно тога у животу човека одређено још у детињству. Мојој мајци је једна Циганка, врачара, кад сам био сасвим мали, прорекла да ћу ја постати „неко“. Нису знале да сам чуо тај разговор. Кроз живот сам се трудио да оправдам те Циганкине речи, не би ли њена магија добила на истинитости. Трудио сам се да постанем „неко“.

Награда на „Златном витезу“

□ *Недавно Вам је у Москви на „Златном витезу“ додељена златна медаља Сергеј Бондарчук за изузетан допринос филмској уметности. У Русији сте и раније награђивани највећим признањима за глуму. Где у мноштву својих награда смешташе ову најновију?*

– Ово је једна од мојих најдражих награда јер долази из Русије и носи име великана руског и совјетског филма Сергеја Бондарчука. Захваљујем великом глумцу Николају Бурљајеву, који је председавао жирију за ову награду са руске стране и господину Јовану Марковићу са српске, који су одлучили да ово високо признање ове године припадне мени. Чињеница да је и један од највећих, Никита Михалков, такође добитник ове награде чини моју радост још већом.

Награде су важне и ја се њима радујем. Оне су ми као медаље на олимпијади или неком светском такмичењу.

Волео бих да истакнем да је допринос Кино-форума „Златни витез“, који годинама тако успешно води господин Бурљајев, светла тачка у руско-српским односима у сфери кинематографије. Жао ми је што нема ниједног заједничког филмског пројекта између наших филмских радника, а имамо тако много заједничког у нашим културама, језику, односима. Било би добро и корисно за обе стране кад би у будућности то било другачије.

□ *Постоји песма Арсена Дедића, занимљива и у извођењу оркестра Лејог Јовице, „О младости“, која каже: „Поклањала си, ал си крала, и неверна си била ти...“ Шта Вам је младост поклонила а шта украла? Како Вам сада изгледа животи, а како вам је изгледао из перспективе почетка, ситица, првих улога? Или, које сте велике и мале истине о животи у међувремену сазнали?*

– У младости сам био преозбиљан. Сада, како старим, све сам неозбиљнији. Најбољи знак да сам одрастао и прошао тај пут од дечаштва, преко младости, до првог корака ка другом, и последњем делу живота, говори ми једна мрља на зиду моје куће у мом Равном Селу. Та мрља је „Париско плава“, уљана боја која је годинама стајала на том зиду. Била је то велика мрља, која је годинама, као и тај зид, постајала све мања. Једне године кад сам се вратио у село, није било ни зида ни боје. По томе сам знао да сам почео да старим.

Младост ми је поклонила боје и мирисе детињства. Звездано небо иза куће. Гледајући га изгубио сам првобитни осећај страха од великог света, који сам упознао преко књига... А књиге сам читао испод јоргана уз батерију. Дуго сам спавао са родитељима у великом кревету, јер нисмо имали два. Нисмо имали ни две собе. Имали смо само сиромаштво, које смо

равноправно делили. Некада смо се радовали и туђем успеху, што данас више није обичај.

□ *Бавиће се филмом из свих углова, њишеће књиге... Шта је за Вас једина права улога уметности? Шта је то што уметности треба да донесе ономе ко чита Ваше књиге или погледа филм? Уточнише, скровише, местио за релативно сигурну изложеност емоцијама?*

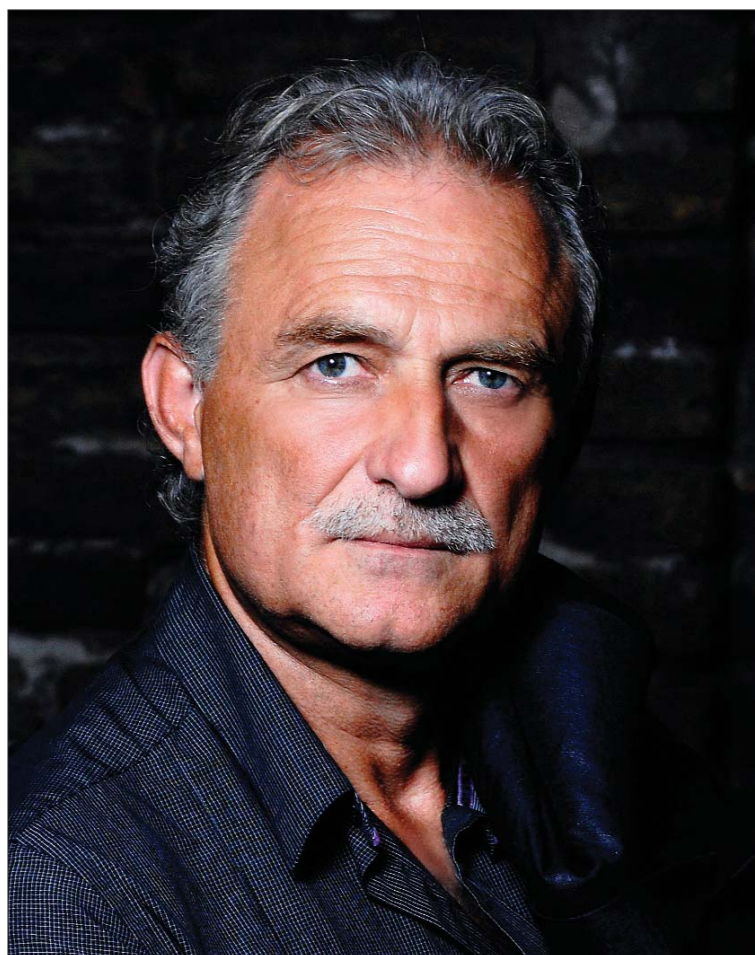
– Уметност има свој јасан задатак. Мора да пробуди емоције. То је задатак уметности. Мада, када се те две речи изговоре једна уз другу никако не стоје заједно. Сметају једна другој, зар не? Уметност и задатак.

Али, зар нема лепше мисије него будити емоције. Бављење уметношћу је привилегија. То је Божији дар. Права уметничка дела се препознају по којој сузи у оку, по дрхтају и најжењеној кожи. Препознају се по жељи да се опет сретнемо са собом, да постанемо бољи. Уметност пружа и уточниште онима који немају храбрости да сами закораче у изазове времена и у вртлоге сопствене душе.

Некада је уметност била много храбрија. Некада је и наша Европа, којом су харали наука и ренесанса, барок и импресионизам, надреализам и класицизам – била храбрија. Добра, стара Европа била је витешка. Мало је од тога остало. Данас Европом и светом харају политичари и бизнисмени, економисти. Добротворна и миротворна друштва. Невладине и владине организације, које нам говоре како треба да живимо и шта треба да радимо. Постоје приручници који говоре о томе како да доживљавамо уметност. Светом данас владају приправници. Зато је права уметност, која буди добре особине у човеку, данас потребнија него икада.

□ *Прилично сам сигурна да не треба тражити поруку у неком уметничком делу, али ми се ипак тако чини да док год ствара човек покушава нешто да саопшти. Која је Ваша прича?*

– Слажем се са Вама да уметничко дело не треба да дели лекције и да подучава. И сам тако доживљавам музику и сликарство. Дobar филм. Доживљавам их као једну

заокружену емоцију. Често се не сећам радње и приче из неке књиге, али ме дуго и дубоко држи осећај туге или бриге за главне јунаке. Дуго ми стоји кнедла у грлу или ме обузима осећај страха за човечанство, које срља странпутицом, коју не види. После прочитане књиге Томаса Мана „Чаробни брег“ дуго сам био болестан, баш као главни јунак Ханс Касторп. Истина, док сам био дечак, мало сам преозбиљно схватао литературу. Али, ваљда ме је и то претерано уживљавање у судбину јунака из литературе довело до академије за глуму. Дакле, ако тако може да се каже, уметност доживљавам више као осећај, као стање, него као поруку или поуку. Могло би се

рећи да тако доживљавам и сам живот, што је потпуно непрактично и непаметно од мене, али када бих радио само паметне ствари у животу бих био паметњаковић, а не глумац.

□ *Продуцент, редитељ, писац сценарија, глумац... Филм заокружује Вашу личност. Ипак, глума је, чини се, оно што је дефинише. „У глумачком занату постоји механизам да се искушава црпе из прошлих животи и прошлих времена. Звучи мистично, али није“ – рећи ћеће. У Библији је речено „у почетку беше реч“, вероватно је то тако. Али у послу којим се ми бавимо – реч није на почетку. Реч не значи ништа. Јер је суштина глуме у свему ономе што се са глумцем дешава до тренутка када треба да изговори реч. Пре но што реч изговори, добар глумац мора да је проживи у себи, да је исказе енергијом, лицем, геслом“ – каже Никиџа Михалков. Какво је то умеће, које издваја врхунске глумце?*

– Ако Никита Михалков тако каже, онда му треба веровати. Сигурно је да глумац мора у свом емотивном памћењу да има много тога што у одређеном моменту црпи и троши, градећи своје улоге. Богат емотивни, лични живот, глумцу даје материјал за грађење карактера на сцени или на филму. Ипак, не бих се ограничио само на то што глумац лично проживљава. Не треба одузети шансу да ликови сами живе свој живот. Треба вежбати то умеће да ликови имају

свој сопствени емотивни живот, искуство и биографију одвојену од глумчевог личног искуства. Замислите колики се тек онда резервоар могућности отвара и шта је све глумац у стању да уради ако му се ничим не ограничава простор маштања. Ако машта из лика којег тумачи, а не из себе. То бих назвао вишим степеном глуме. То је оно што дели најбоље, од добрих или просечних.

□ У роману „Како сам добио Оскара“ реч је о сну, сценографом и свемоћном, једног српског глумца који оно што не може да оствари на јави – оствари у сну? Осим самог Оскара, после маесиралних креација у филмовима „Хајка“, „Светозар Марковић“, „Игмански марш“, „Тако се калио челик“, „Оригинал фалсификата“, „Тишо и ја“, „Подземље“, „Балканска правила“, „Бумеранг“, „Буре баруша“, „Бело одело“.., постоји ли још нешто што нисте остварили, што Вам је изазов – у глуми и животињу?

– Постоје жеље да играм са највећима или код највећих. Ја сам имао среће да играм у филмовима и представама са великим редитељима. Играо сам Хамлета у режији оскаровца Јиржија Менцла, играо сам у великом филму „Подземље“, Емира Кустурице. Радио сам са најбољим српским редитељима: Гораном Паскаљевићем, Гораном Марковићем и другима, играо сам са великим српским глумцима, али бих волео да играм заједно са највећима, као што је управо Никита Михалков, као што је Роберт де Ниро. Глума је, колико уметност, толико и занат, па бих волео да одмерим свој занат и своје умеће са њиховим. Томе бих се радовао.

Играо сам много улога у позоришту. Одирао сам више од 4.000 представа, али увек остане нешто што бих још волео. Некад сам волео да одиграм Сирана, зато што сам веровао у љубав. Још увек верујем.

У животу се радујем својој деци и својој фамилији, Богу се молим да нам свима да здравља и памети да расуђујемо и мислимо позитивно. Учим децу да их не понесе похлепа за материјалним, а да забораве на душу, на поштење и на витештво, које је овом времену неопходно.

□ То у шта верујемо нас прилично одређује као људе. Шта је то у шта Ви усцевајте да верујете?

Пролазност и трајање

□ „Ја вежба да ме пролазност боли што мање“ – рекли сте. Помаже ли Вам у томе глума?

– Да. Помаже. Осећај пролазности је нешто што може да боли. Неприпремљеног човека може да сачека иза ћошка и да га на смрт преплаши. Пролазност је болести, а лек против ње је рад. Лек против пролазности је бављење уметношћу. Док радите не осећате да пролази време, а кад одете заједно са тим временом заувек, иза вас, ако сте били храбри, остане неколико ствари, остају ваша дела по којима вас памте и тако сте, макар за мало или за кратко – преварили пролазност. Лек против пролазности су моји синови Петар и Јован.

– Верујем да мале, свакодневне ствари могу да буду довољне да човека учине срећним. А шта је смисао људског живота него жудња за срећом. Та шанса да се може бити срећан са малим уједно је пут за „малог“ човека да буде равноправан са „великим“, успешним и богатим човеком. Та равноправност је Божији дар. Зато ту шансу треба користити свакодневно, и уживати у њој. Један мој јунак на крају мог новог филма који ћу ускоро режирати каже: У овом животињу смо били срећни, у неком другом ћемо бити богаћи.

□ Поменули сте у једном разговору да је већина коју продуцентии у Америци израже од сценариста – да ишричају своју причу у једној реченици. Како бисте Ви, истим постојком, представили себе?

– Нису то амерички продуценти узалуд смислили. То је тачно. Умеће је да у једној реченици кажеш шта хоћеш. Ја сам мали човек, који покушава

да буде велики, и у исто време сам велики човек, који трага за свакодневном срећом малог човека.

□ У току су припреме за Ваш нови филм „Бајацо блуз“. Како сте преконали да у њу причу треба да се укључите, поново као редитељ, глумац и продуцент? Чиме Вас је „кутила“?

– Моје одлуке су увек некако ирационалне. Инстинкт побеђује у тим одлукама. Зато се после тако мучим док дођем до циља који ме задовољава. Млади редитељи у Србији не баве се свакодневним проблемима човека. Некако ми се чини да измишљају теме које су далеко од реалности. Наравно да може и тако, али не стално, јер онда то личи на бежање. Сценарио који је написао наш велики сценариста Гордан Михаић учинио ми се добар да се проговори о нама данас, о младим људима који су се школовали за једно а раде нешто сасвим друго. Прича говори о њима, али и о радницима, који остају без посла и штрајкују пред својим фабрикама које су у стечају. Пројекат је добио подршку нашег филмског центра, али је то недовољно. Тешко налазимо спонзоре и новац за филм, јер је новац у рукама државе и тајкуна, а филм говори и о једнима и о другима на не баш позитиван начин. Ја сам увек био онај који се нешто буни. Никада нисам био у дослуху са властима и то ми је увек отежавало рад. Али, свако има свој пут. ■ Драгана МАРКОВИЋ

РЕЧИ И СИНТАГМЕ

Нагодба

Пише
Зорица ЈАНКОВИЋ

Неколико месеци уназад све чешће чујемо реч нагодба (енг. compromise, bargain). Непосредни разлог за то настао је 1. јуна, када је први пут у српско законодавство уведена институција споразумног признања кривице, односно нагодна јавног тужиоца и окривљеног о кривици. Овај правни институт преузет је из англосаксонског кривичног поступка, а у Сједињеним Државама се примењује још од 1789. године.

Док је у неким државама САД нагодба могућа за сва кривична дела, чак и она најтежа, код нас ће се примењивати блажа варијанта, односно, споразум о признању кривице важиће само за она кривична дела за која је запређена казна до десет година затвора.

И наравно, следила је примена. Прво су се нагодила два контроверзна бизнисмена око једне пуцњаве која се летос догодила на Новом Београду. Према нагодби, тужилац је преквалификовао дело покушаја убиства у дело угрожавање сигурности, што окривљеном доноси мању запређену казну, а држави уштеду у трошковима суђења, којег, после ове нагодбе, изгледа неће ни бити. Други случај је нагодба тужилаштва са нашим студентом који је у Америци претучао колегу са универзитета, који је за признање кривице добио, по оценама америчких званичника, исувише благу казну у трајању од 2 године и 3 месеца затвора.

Ако се одвојимо од појединачних случајева, уочићемо да се појам нагодбе јавља и на државном нивоу, где се њоме прекидају међусобни спорови или неизвесност у неком правном односу постигнут узajамним попуштањем. Већини је најпознатија Аустро-угарска нагодба из 1867. године, где је осигурана равноправност Мађарске у државотворном односу са Аустријом, као и Хрватско-угарска нагодба склопљена годину дана касније, којом је уређен положај Краљевине Далмације, Хрватске, Славоније и Краљевине Угарске унутар Угарског дела Аустро-угарске монархије. За нас је посебно интересантна ова друга нагодба, јер је у добром делу једне нагодбене стране живео српски народ.

По питању нагодбе и данас је интересантан дијалог којег су у лето 1915. године водили истакнути хрватски политичар Франо Супило и председник српске владе Никола Пашић. На Супилову изјаву да су „Хрвати свој народ, потпуно одвојен и засебан од Срба“, да „једино имају заједнички језик са Србима“, „да они желе своју самосталност“ и да „би могли да се уједине са Србима, али под одређеним условима“, Пашић одговара: „Хрвати треба да схвате да ће у јединству са Србима остварити своју независност. Србија није Аустрија ни Мађарска да се са њом праве уговори и нагодбе о уједињењу, него је Србија братска земља, стога Хрвати и Срби улазе без икаквих погодби и нагађања, у своју општу, српско-хрватску заједницу“.

Председници Србије и Хрватске су летос изјавили да су њихови учестали сусрети нови почетак у односима двеју држава, које теже ка пуноправном чланству у ЕУ. По питању међусобних тужби за геноцид, председник Тадић је изјавио: „Било би добро да вансудском нагодбом решимо и тај спор“. Дакле, наступило је време нагодби. ■

Ауторка је историчар и кустос Историјског музеја Србије

Промоција на сајамском штанду Медија центра „Одбрана“

„ДИПЛОМАТИЈА И ВОЈСКА“

– Ово је вредно дело које открива сталну повезаност дипломатије и војске, исписујући тако врло занимљиве странице националне историје – рекао је проф. др Бранко Крга са Академије за дипломатију и безбедност, која је суиздавач књиге др Милета Бјелајца, научног саветника Института за новију историју Србије, заједно са Медија центром „Одбрана“.

На представљању на Сајму књига, 30. октобра, на штанду Медија центра „Одбрана“, о књизи је говорио и новинар Драган Бисенић, а присутне су поздравили главна уредница Издавачке делатности „Одбране“ Драгана Марковић и уредница књиге Славица Ђерић-Магазиновић.

Посета иностраних војних представника

Штанд Медија центра „Одбрана“ на овогодишњем Међународном сајму књига посетили су и инострани војни представници акредитовани у Србији.

Том приликом, директор Медија центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб Марковић говорио је о новим издањима у систему одбране као и стручним часописима којима се „Одбрана“ представља на Сајму књига.

Војни изасланици погледали су најновије књиге које су представљене на Сајму – „Приручник међународног хуманитарног права у Војсци Србије“ аутора проф. др Миодрага Старчевића, монографију „Српско војно школство“ групе аутора, „Партнерство у безбедности“ Раденка Мутаџића, „Безбедносне службе света“ аутора Милана Милошевића и Зорана Срећковића, „Глобализација и безбедносне перспективе света“ Станислава Стојановића и „Заштита поверљивих иновација“ Обрада Чабаркапе.

Драган Бисенић је истакао да књигом „Дипломатија и војска“ аутор др Миле Бјелајца наставља изузетно корисну едисију својих радова о војсци, коју систематски прати, како са потребне историјске дистанце тако и у контексту осетљивих савремених питања. Најновија књига открива недовољно испитане и објашњење моменте из новије историје Србије, од 1901. до 1999. године, када су дипломатски и војни интереси Србије били у најдиректнијој вези приликом доношења одлука од националног значаја. Аутор др Миле Бјелајца захвалио је издавачима на уложеном труду да се књига појави на овогодишњем Сајму и објаснио неке од најзанимљивијих историјских ситуација у којима су се налазиле Србија и Југославија, откривајући тиме колико је књига интересантна и за стручну јавност и за широку читалачку публику коју занима историја дипломатије и војске до најновијег периода. ■

Р. М.

К О Н К У Р С

ЗА НОВИНАРСКУ НАГРАДУ „ИВАН МАРКОВИЋ“

Новинарску награду „Иван Марковић“ додељује Медија центар „Одбрана“ за најбоље медијско извештавање о активностима Министарства одбране и Војске Србије у 2010. години.

Циљ награде јесте подстицање новинара који прате активности Министарства одбране и Војске Србије на квалитетно извештавање у домаћим писаним и електронским медијима, афирмација и јавна верификација њиховог стваралаштва и сећање на Ивана Марковића, једног од најдаровитијих војних новинара и уредника у листу „Војска“, који је 2003. године изненада преминуо у 43. години живота.

О додели новинарске награде „Иван Марковић“, по посебном Правилнику, одлучује жири од пет чланова.

Награда се састоји од плакете и новчаног износа од 60.000 динара.

Награда ће бити уручена на пригодној свечаности поводом 24. јануара – Дана Медија центра „Одбрана“.

Право учешћа на конкурсима имају сви професионални новинари који раде за медије на територији Републике Србије без обзира на њихов формални статус.

За новинарску награду не могу конкурисати новинари запослени у Медија центру „Одбрана“ и Управи за односе са јавношћу Министарства одбране и прилози објављени у магазину „Одбрана“.

ПРОПОЗИЦИЈЕ

Сваки учесник на конкурсима може доставити један оригинални рад.

У случају да је кандидатура израз тимског рада, може да укључи највише пет особа.

На конкурс се шаљу прилози (интервјуи, чланци, коментари, репортаже, радио и ТВ емисије) о активностима Министарства одбране и Војске Србије који су штампани или емитовани у средствима јавног информисања Републике Србије у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2010. године.

Достављени материјали не враћају се учесницима конкурса.

Пријаве са оригиналним штапаном текстом, исечцима или фотокопијама написаним тонским и видео записима достављају се до 31. децембра 2010, лично или препорученом поштом на адресу: Медија центар „Одбрана“, Браће Југовића 19, 11000 Београд са назнаком „Конкурс за новинарску награду Иван Марковић“.

Пријаве пристигле након тог рока жири неће узимати у разматрање.

За пријаву кандидата из штампаних медија важно је да се на фотокопији или скенираном тексту јасно види лого новине, потпис аутора и датум објављивања. Телевизијски новинари треба да доставе стандардну VHS касету или DVD са материјалом за конкурс. Радио новинари прилоге достављају на аудио касети или компакт диску у mp3 формату. Прилог објављен на Интернету треба доставити на дискети или компакт-диску у HTML формату. Такође, треба доставити и Интернет адресу на којој се може погледати материјал намењен за конкурс. Касете, DVD, CD и дискете треба да буду јасно обележени, са именом и презименом кандидата и назнаком дужине трајања прилога.

Уз пријаву за прилоге објављене у електронским медијима треба доставити и потврду редакције, коју је потписао уредник или директор, те када је и где прилог емитован.

Уз пријаву је потребно доставити кратку биографију аутора прилога, потврду о статусу аутора у медијима у којима су објављени прилози (потврда о радном статусу или хонорарном ангажману), адресу, телефон и е-маил аутора.

Жири ће разматрати кандидатуре на основу квалитета медијског извештавања о Министарству одбране и Војсци Србије, а приликом одлучивања у обзир ће узимати и опште новинарске критеријуме, истраживачки рад, стил писања, утицај, јавну корист, оригиналност и креативност.

Жири задржава право да одбије учешће на конкурсима уколико буде сматрао да достављени материјал није у складу са пропозицијама.

Медија центар „Одбрана“ задржава право да најуспешније прилоге на конкурсима објави у магазину „Одбрана“ и на Интернет презентацијама Министарства одбране и Војске Србије, те да сав достављени материјал користи ради даљег промовисања реформе система одбране и Војске Србије и новинарске награде.

Пријава за конкурс биће доступна на сајту Медија центра „Одбрана“ www.odbrana.mod.gov.rs

Све остале информације о конкурсима и условима пријаве могу се добити телефоном на бројеве: 011/3241 257, 3241 258 или посредством електронске поште на адресама: odbrana@mod.gov.rs или urednik@odbrana.mod.gov.rs ■

Акција Медија центра „Одбрана“

ИЗБОР СПОРТИСТЕ ГОДИНЕ

Медија центар „Одбрана“ и ове године организује акцију – Избор најбољег спортисте и спортске екипе Војске Србије.

Година коју је обележила жива међународна војна сарадња остаће упамћена и по бројним наступима војних спортиста изван граница Србије. Али да би се доспело до тима који брани боје државе и војске, потребно је доказати способности и вештине у сопственој јединици, међу колегама, пријатељима.

Конкуренција међу војним спортистима је, из године у годину све оштрија. Разлог је првенствено нови приступ физичкој обуци. Критеријуми су постављени јасно и од њих се не одступа, јер, најзад, од древних времена војници су сем по униформи и оружју, били препознавани по стасу, држању, физичкој снази и способностима.

Амбијент професионализације, по свему судећи, биће плодно тле за развој војног спорта. За очекивати је да, у годинама које долазе, Избор најбољег спортисте и спортске екипе Војске Србије постаће још тежи задатак за људе који ће процењивати и оцењивати успехе и достигнућа. А, познато је да Медија центар „Одбрана“ ту одговорност већ годинама поверава људима чије је име уписано у анале националног и интернационалног спорта.

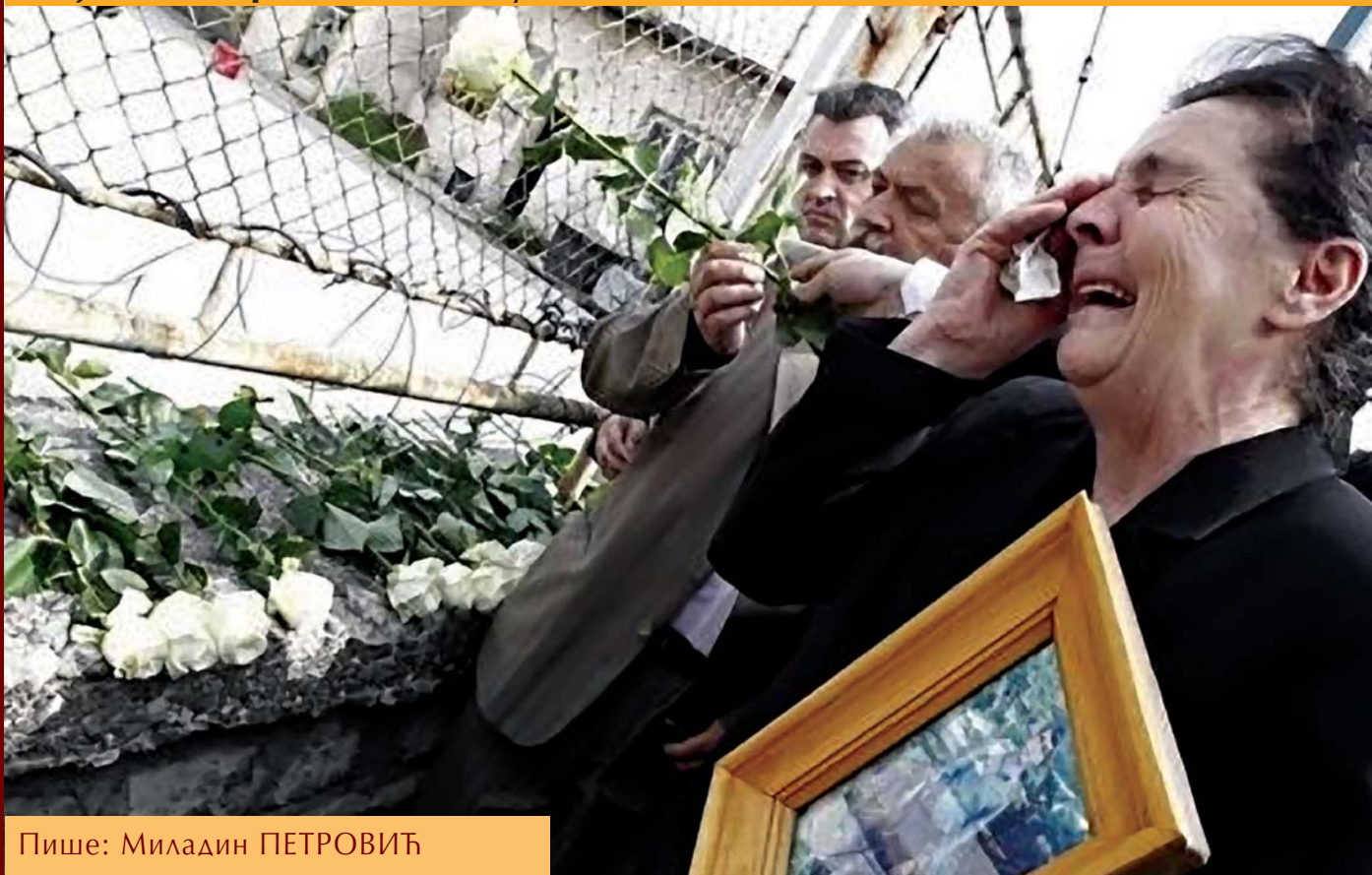
Зато позивамо да и ове године, до 30. децембра, стигне што више пријава за најбољег спортисту и спортску екипу. Пропозиције су исте као и ранијих година.

За назив спортисте године Војске Србије 2010. могу конкурисати официри, подофицири, цивилна лица на служби у Министарству одбране и Војсци, студенти Војне академије, ученици Војне гимназије, професионални војници и они на редовном служењу војног рока. Исти принципи важе за екипе, чији чланови треба да припадају једној од наведених категорија.

Предлоге могу слати команде, јединице, установе, војне школе и друге образовне институције, спортски савези, клубови и секције.

Жири ће пажљиво разматрати све предлоге који су потпуни и у складу са пропозицијама избора. Ваше предлоге можете слати до 30. децембра на адресу: Редакција магазина „Одбрана“ (за избор спортисте године), Браће Југовића 19, 11000 Београд.

Нека најбољи победи! ■

Пише: Миладин ПЕТРОВИЋ

Некажњен злочин

Док смо били у затвору све страхоте су се одвијале пред нашим очима и скоро и нисмо имали времена да размишљамо. А доживео сам и то да се човек од страха просто окамени и скоро да не зна за страх. Али кад чека вест о драгој особи, која је у великој опасности, и има времена за размишљање, онда бриге могу да буду неподношљиве. Пролазе године и деценије, а за масакр у Добровољачкој улици још нико није одговарао. Генерал Милутин Кукањац, новинар Светозар Ђонових, фоторепортер Недељко Деретић и други сведоци тог тешког злочина, који су у међувремену преминули, нажалост, нису дочекали да се у случају Добровољачке испуни правда.

У току ноћи сањао сам сестру. Онекуд, као из неке дубине, зове ме, а ја не могу да оценим одакле глас долази. Тражи помоћ, а ја немоћан. У друштву сам непознатих људи. Го сам до паса. Тражим да ми неко позајми кошуљу, али нико ме не слуша. Гледам хоћу ли видети неког познатог, али узалуд. А онда се тргнем и опет видим чуваре с керовима. Од тада ме непрекидно прогања мисао: *Шта ако се враћим кући без сестре? Шта ћу рећи мајци?* Молим се Пресветој Богородици да ми заштити сестру. Пада ми на памет да ујутру замолим чуваре да ме одведу у Кошевску болницу да посетим сестру. Можда ћу наићи на неког ко ће ми ту жељу испунити.

Било је то нешто између будног стања и сна, између неке чудне несанице и још чуднијег бунила, кад више и не знаш шта је сан а шта јава.

Међу официрима заробљеним у паклу Добровољачке улице био је и пуковник Славољуб Белошевић. Касније је сведочио о тортури коју је преживео у сарајевском затвору:

„Након мог уласка у просторију, причао је између осталог пуковник Белошевић, „наређено ми је да седнем поред стола и одмах руке опружим. Тог момента гасе се сва светла, и одједном укључује јак рефлектор. Начелник уреда приближава га на пет центиметара од мојих очију. Уследило је наређење да стално гледам у рефлектор и да останем непомичан. Због јаког светла већ на почетку покушао сам да усмерим поглед на другу страну, а млађи иследник јаким ударцем пендреком туче ме по десном рамену и по глави. То се исто дешава и са дру-

ге стране. Од јаког светла очи ми сузе и саме се затварају. Покушавам да их обришем од зноја, због јаке температуре, а иследник ме удара пендреком по глави, хвата ме за прса и чупа косу, удара ногом по полним органима. Падајући у несвест покушавам да тражим помоћ вичући: „Убише ме, упомоћ!“ Због тога појачавају светлосни рефлектор и приближавају ми га очима на два до три центиметра. Ударци пендреком се настављају у пределу бубрега и по рукама, ко зна колико сам пута падао у несвест. Отварају ми уста, ваде ми језик и додирују га оштрицом ножа, претећи ми да ће га одсећи. Срећом, тога ме поштеђују. Та сцена понавља се више пута и више пута сам падао у несвест. До краја живота ћу памтити да сам под рефлектором, без прекида, био пуних једанаест сати, од пола једанаест навече 6. маја до пола десет ујутру следећег дана. Тада сам био потпуно ослепљен, очи нисам могао отворити. У поподневним часовима лекарску помоћ ми је пружио пуковник др Хајро Башић, а прогледао сам тек 9. маја. Нисам у могућности описати које сам и какве болове имао за та три дана и три ноћи док сам био обневидео.“ С таквим мучењем сусрели су се и други официри ЈНА, отети у Добровољачкој.

Покушаји врбовања

После непроставане ноћи и нечувеног малтретирања, ујутру су нам донели храну – хлеб и маргарин, баш оно што ми, једноставно, неће кроз грло. Маргарин ми је омрзнуо још док сам становао у ћачком дому у Горажду. Свако јутро хлеб, маргарин и чај, или хлеб, мармелада и чај!

Један од војника Армије БиХ (касније сам чуо да га зову Хамо) викао је са средине дворане: „Има ли овдје новинара из Београда!“ Никола и ја смо се одмах јавили, а он нам је рекао: „Од сада сте под мојом заштитом!“ Искористио сам прилику да га питам за сестру. Молио сам га да ме одведе до Кошевске болнице или да барем сазна нешто о њој. Рекао ми је: „Видјећемо шта се може учинити“. Веома сам се изненадио кад сам видео да је с њим и онај војник што је претходне вечери скинуо са мене војничке панталоне и чизме. На себи је имао маскирну блузу и моје панталоне. Звали су га Лаки.

А како су у Фису сазнали за Николу и мене, војне новинаре, чуо сам тек кад смо ослобођени – кад смо дошли у Лукавицу. Тадашњи главни и одговорни уредник *Народне армије*, пуковник Иван Матовић, чим је чуо за наше заточење, обраћајући се многим домаћим и међународним организацијама, тражио је да нам помогну. У *Народној армији* од 7. маја 1992. написао је: „Четврти мај 1992. године за Редакцију је био један од најтежих и најнеизвеснијих дана. Дан проведен у узалудним покушајима да уђемо у траг двојици наших новинара. Ангажоване су и надлежне институције ССНО, и државни комитет за односе са УН, и новинске агенције, и угледни грађани Сарајева, и Међународни црвени крст... Срећом, све се добро завршило“.

На моје велико изненађење, пришао ми је Лаки и рекао ми да ћемо, највероватније, ићи до Кошевске болнице. Хамо је већ био отишао да тражи дозволу од надлежних. А кад се вратио и казао да идемо на Кошево, од среће сам потпуно заборавио да сам у затвору.

Пре одласка у Кошевску болницу, моји пратиоци, Хамо и Лаки, предали су ме двојици иследника у цивилним оделима. Рекли су ми да су новинари, моје колеге, и да желе да разговарамо. Будући да су већ знали одакле сам, питали су ме о догађајима у Фочи и Устиколини. Испричао сам им да тамо нисам био од почетка рата у Словенији и да ми је тамошња ситуација потпуно непозната. Прелиставали су неке бројеве *Народне армије*, тражећи да нисам нешто писао против муслимана или Хрвата. Али нису нашли ниједан текст који би ме у њиховим очима компромитовао. Казали су ми да је један од мојих пратилаца, онај што ми је претходног дана отео панталоне, звани Лаки – Србин из Сарајева.

Издазак из зајвора и одлазак у Лукавицу

ва. То им је био увод у вишечасовно наговарање да останем у Сарајеву и радим за њихову војску или за неку од њихових редакција.

Наставак убеђивања следио је у Кошевској болници. На самом улазу у болницу неки униформисани људи покушали су да ме одвоје од мојих пратилаца, псујући ми четничку мајку, иако о мени нису могли ништа да знају, осим да сам заточеник. Видели су да сам чудно обучен и да имам пратиоце, и то им је било довољно да ми тренутно одреде националност и статус. Али, мој чувар Хамо ме је ухватио за руку и повео унутра, рекавши им: „Није он четник, већ новинар, повео сам га у посјету сестри“. Неко је викао: „Уби га, мајку му ћетнићку“, а моји чувари су ме опет бранили и говорили: „Људи, он је новинар!“

Случајни сусрет

Док су ме водили до собе у којој је лежала моја сестра, рекли су ми да ће ме упознати „са пријатељем“. Размишљао сам ко би то могао да буде, али ниједно име ми није падало

на памет. Увели су ме у једну болничку собу – до кревета у коме је лежао непознати мушкарац.

Видео сам да је рањен, измрцварен и блед. Претпостављао сам да је припадник ЈНА, али нисам га познавао.

„Да ли познајеш овог човјека?“ – упитао ме је пратилац.

„Не познајем“, одговорио сам потпуно сигуран да га никада раније нисам срео.

„А познајеш ли ти њега?“ – питао је човека у постељи, који ме је погледао и с напором изговорио да ме не познаје.

Жао ми је било тог непознатог човека, рањеног, усамљеног и немоћног. Ништа о њему нисам знао, осим оног што се могло прочитати на његовом лицу и у његовим очима, а то је бескрајна душевна патња, коју човек мора да примети.

Растали смо се без речи. И док су ме моји пратиоци спроводили до рањене сестре, имао сам времена да размишљам о човеку којем сам, по некој тајанственој промисли, мимо своје воље, био у посети. Пошле су ми сузе због сазнања да је сам и да је у опасности, иако је међу људима који су полагали Хипократову заклетву.

Неколико година касније случајно смо се срели у Ваљеви и тада ме је препознао. Смејући се, питао ме је: „Јеси ли ти онај што ми је био у посети у Кошевској болници?“ Тада смо тек схватили како су нам се, тог 4. маја 1992, путеви укрстили.

После изласка из затвора у Фису сазнао сам да је то био потпуковник Богоје Божиновски, начелник Дома ЈНА у Сарајеву. Њега су на Уролошко одељење Кошевске болнице довели припадници јединице Исмета Бајрамовића Ћеле.

Ту су му констатовани прострелна рана кроз грудни кош и плућно крило, те прелом десне руке. Оперисан је без анестезије и остављен је да лежи у болници без хране и воде. Потом је по њега дошао Ћело и буквално га отео од стражара који су га чували. Божиновски је одведен у кућу једног од муслимана погинулих за време напада на Дом ЈНА и приказан као „четник и злочинац“. У том стану је малтретиран, присутни су га пљували, тукли ногама и рукама, претили ножем... а када је од изнемоглости пао, један је уринирао по њему.

После те тортуре, Божиновски је пребачен у подрум неке куће на Вратнику, где су га злостављали припадници Ћелине јединице. Вођен је у зграду Председништва БиХ, где су га

присиљавали да пређе у ТО БиХ и да да изјаву за Јутел, да осуди фашисте и србочетнике, што је одбио. Ипак, после шест-седам дана, под неописивим батинама био је принуђен да потпише дириговану изјаву. Размењен је 19. маја 1992. године.

Нове уцене

Кад ме је моја сестра Славка угледала на вратима болничке собе, од радости је почела да плаче. Ни она није знала шта се са мном догодило. Обоје смо били пресрећни, иако смо још били у заточеништву. Покушавао сам да будем прибран, да прикријем сузе. У соби је било још неколико жена. Лекар ми је рекао да је моја сестра рањена у руку, вероватно неким парчетом бомбе, гелером. Срећа што је на себи имала перјану јакну, иначе би последице биле теже. Рана полако зараста, али, како ми је рекао, још није време да ми сестру отпусте из болнице. Нешто касније у собу је ушао један од мојих иследника, „новинара“. Рекао је мојој сестри: „Ајде сад, пред братом, кажи какву си улогу имала у Сарајеву!“ Она га је гледала и ништа јој није било јасно. Ни ја нисам ништа разумео. Рекао сам му да је она обичан студент и да нема говора о некаквој тајанственој улози.

Док је моја сестра плакала, иследник је поново покушао да се договори са мном да останем у Сарајеву, а да сестру одмах отпусте из болнице и врате кући. Не само да нисам размишљао о том предлогу, него ми уопште није било јасно зашто ме на тако нешто наговарају. Знали су да живим и радим у Београду и да је логично да се вратим кући, у своју редакцију и у своју војску.

Будући да сам претпостављао да бисмо ускоро могли да будемо ослобођени, молио сам иследника да ми дозволи да поведем сестру са собом, али он ми је рекао нешто што ме је веома уплашило: „Она је под истрагом!“ Казао сам му да је то нека грешка, а он је остао при своме. Рекао ми је на крају: „Посјета је завршена и размисли још једном о мом приједлогу!“

Стигла слобода, а кад ће њавда

Сестра је плакала, а ја сам је тешио. Нисам могао да сакријем сузе, говорио сам јој да буде јака, да се нада, да истрпи, да ћу је сигурно извести одатле... Тек на слободи сазнао сам зашто је иследник спомињао истрагу. Кад сам, после изласка из затвора, у Лукавици, срео колегу фоторепортера Недељка Деретића, рекао сам му да ми је сестра остала у Кошевској болници и да ме веома брине што ми је иследник рекао да је под некаквом истрагом. Он је одмах претпоставио шта би могло да буде. Пре поласка колоне, пошто је било прохладно, Недељко је мојој сестри дао своју перјану јакну. Сетио се да је у јакни имао телефонски именик, а у њему су, између осталог, били и бројеви Вука Драшковића, Војислава Шешеља, и још неки. И, што је касније и потврђено, код моје сестре нађен је тај именик и она је осумњичена као некаква „сарајевска веза са четницима у Србији“. Кад су је, после рањавања, довели у Кошевску болницу, неко је у њеној јакни нашао тај именик и због тога је почело сумњичење.

Најзад у Лукавици

Чудна је била та атмосфера пред напуштање затвора и полазак у Лукавицу – на слободу. То је неко стање страха и ишчекивања нечег великог, кад човек просто не верује да ће се све добро завршити. Толико се нагледао тешких и ружних сцена, навикао на њих, да више скоро не може ни да замисли неки радостан догађај, а поготово тако велики као што је излазак на слободу. За нас је та кратка деоница до Лукавице била веома дуга. Приликом уласка у аутобусе, заробљеници су унутра правили гужву, иако је било довољно слободних места. Неки се нису усуђивали да седну на седиште, него су седали на патос, између седишта, мислећи, вероватно, да су тако безбеднији.

У касарни у Лукавици дочекали су нас генерал Кукањац и пуковник Комнен Жарковић, са старешинама и војницима из првог дела колоне. Дочекао нас је и колега Недељко Деретић, фоторепортер *Танјуга*, који је био у оном транспортеру у коме су били Алија Изетбеговић и генерал Кукањац. Од Деретића смо тада сазнали да су наше колеге Светозар Ђоновић и Милош Јевтовић још заточени у Председништву БиХ. Ослобођени су тек на Ђурђевдан, 6. маја 1992, а моја сестра Славка два дана касније. За тих неколико дана проведених у касарни у Лукавици, док сам чекао да је ослободе, прошао сам кроз још једно тешко искушење. Док смо били у затвору све страхоте су се одвијале пред нашим очима и скоро и нисмо имали времена да размишљамо. А доживео сам и то да се човек од страха просто окамени и скоро да не зна за страх. Али кад чека вест о драгој особи, која је

у великој опасности и има времена за размишљање, онда бриге могу да буду неподношљиве.

Седмог маја, увече, дошао је неки мештанин у касарну у Лукавици и испричао како су тог поподнева из Кошевске болнице у Лукавицу дошле две девојке. Једна је била рањена у руку, имала је плаву косу, и по том опису био сам сигуран да је то била моја сестра. Питао сам га куда су отишле, а он ми је рекао да их је видео код куће неког Шешлије и да су са њим разговарале. После те невероватне приче, која се поклопила са мојим жељама, неколико сати сам са једним војником, родом из Лукавице, лутао од куће до куће и узалудно тражио сестру. Успут смо сазнали много нових детаља везаних за ту причу. Једна жена нам је испричала како је чула да су две девојке побегле из Кошевске болнице, али да се о њиховој судбини ништа не зна. Од једне приче стравично сам се уплашио, а онда сам се прекрстио, помолио Богу, смирио и вратио у касарну. Више нисам хтео да слушам гласине, него сам све своје жеље и наде, и сав свој терет, предао Господу, признавши да сам немоћан и да без Његове помоћи не могу ништа добро и корисно учинити.

Сутрадан је моја сестра ослобођена. Помогли су јој генерали Кукањац и Аксентијевић. Генерал Кукањац ставио ју је на списак војних заробљеника, као да је била на служби у ЈНА. А генерал Аксентијевић, кад је ишао на преговоре, морао је противничкој страни да објашњава да се Славка случајно нашла у колони и да је дошло до неспоразума.

Пролазе године и деценије, а за масакр у Добровољачкој улици још нико није одговарао. Генерал Милутин Кукањац, новинар Светозар Ђоновић, фоторепортер Недељко Деретић и други сведоци тог тешког злочина, који су у међувремену преминули, нажалост, нису дочекали да се у случају Добровољачке испуни правда.

Бивша Добровољачка улица сада се зове Улица Хамдије Крушевљаковића. Избрисан је назив улице, али није избрисан злочин. ■

(Крај)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15-30. новембар

Православни

16. новембар – Обнова храма Св. великомученика Георгија – Ђурђиц

21. новембар – **Аранђеловдан**

24. новембар – Мратиндан

25. новембар – Свети Јован Милостиви

26. новембар – Свети Јован Златоусти

27. новембар – Свети апостол Филип

29. новембар – Свети апостол и јеванђелист Матеј

Римокатоличкии

21. новембар – **Крист Краљ** – последња недеља Црквене године

АРАНЂЕЛОВДАН

Од давнина су људи празновали анђеле Божје, али се то често изметало у њихово обожавање. Јеретици су их сматрали боговима и створитељима света. На 4-5 година пре Првог васељенског сабора одржан је Лаодикијски помесни сабор и својим 35. правилом, установио исправно поштовање анђела. У време римског папе Силвестра и александријског патријарха Александра установљен је овај празник архистратига Михаила у новембру јер је то, заправо девети месец од месеца марта који се сматра тренутком стварања света. Узет је због девет анђелских чинова који су најпре створени.

Свети Дионисије Ареопagit, ученик апостола Павла, описао је ових девет чинова у књизи „О небеској Јерархији“. У тој строгој анђелској хијерархији, војвода анђелске војске је архистратиг Михаил, јер је својим деловањем спасао многе анђеле отпале од Бога, које је Луцифер повукао собом у пропаст. Међу анђелима влада савремена једнодушност и строга хијерархија у послушности нижих чинова вишим, а свих укупно светој Божјој вољи. Многи хришћани славе светог архистратига Михаила који се сматра живим светитељем. ■

Свети Дионисије Ареопagit, ученик апостола Павла, описао је ових девет чинова у књизи „О небеској Јерархији“. У тој строгој анђелској хијерархији, војвода анђелске војске је архистратиг Михаил, јер је својим деловањем спасао многе анђеле отпале од Бога, које је Луцифер повукао собом у пропаст. Међу анђелима влада савремена једнодушност и строга хијерархија у послушности нижих чинова вишим, а свих укупно светој Божјој вољи. Многи хришћани славе светог архистратига Михаила који се сматра живим светитељем. ■

ДОГОДИЛО СЕ...

16. новембар 1912.

Нападом Прве српске армије на турску Вардарску армију почела је Битољска битка. Поподне 18. новембра битка је била решена победом српске војске и одбацивањем Вардарске армије са територије Македоније.

16. новембар 1914.

Почела је Колубарска битка. Борбе су завршене 15. децембра победом Прве српске армије, којом је командовао генерал Живојин Мишић, над аустроугарским трупама генерала Оскара Поћорекa. Непријатељ је приморан да се повуче из Србије. Колубарска битка највећа је коју је српска војска водила у Првом светском рату.

16. новембар 1941.

Почела је друга немачка офанзива на Москву, која је 5. децембра завршена поразом немачке војске. Настављајући операције, совјетска Црвена армија је до марта 1942. одбацила немачке трупе на 200 километара од Москве.

16. новембар 1992.

Формирана 608. логистичка база чије традиције данас наставља Централна логистичка база. У Војсци Србије овај датум се обележава као Дан Централне логистичке базе.

20. новембар 1923.

У Новом Саду почела је да ради прва домаћа фабрика авио-

на „Икарус“. До почетка Другог светског рата у Краљевини Југославији отворено је још пет фабрика авиона: 1924. фабрика „Рогожарски“ у Београду, 1927. године „Змај“ у Земуну, 1928. „Бреге“ у Краљеву, 1940. године „Албатрос“ у Сремској Митровици и „Утва“ у Панчеву.

21. новембар 1869.

У Новом Саду је рођен српски правник и историчар Слободан Јовановић. Био је професор Београдског универзитета, председник Српске краљевске академије и најзначајнији српски правни писац и теоретичар државе у 20. веку. У балканским ратовима био је шеф Пресбириоа при Врховној команди, у Првом светском рату радио је у Ратном пресбироу до 1917. када је премештен у Министарство иностраних послова.

24. новембар 1962.

Формирана 250. ракетна бригада противваздухопловне одбране. Тај датум обележава се као дан јединице.

24. новембар 1916.

Умро је британски конструктор оружја, америчког порекла, Хајрем Стивенс Максим, по коме је добио име његов митраљез, конструисан 1884. године.

28. новембар 1949.

Формиран је 98. ловачко-бомбардерски авијацијски пук. С обзиром на чињеницу да је то јединица са најстаријом традицијом у саставу 98. авијацијске базе, тај датум се у Војсци Србије обележава као дан 98. авијацијске базе.

30. новембар

По старом календару Свети Андрија Првозвани. Дан када су у Београду 1830. године прочитани хатишериф и берат којима су призната државна права Србије. У Кнежевини Србији до 1878. године овај дан је био државни празник. У војсци Краљевине Србије прослављан је као слава Трећег гардијског пешадијског батаљона. ■

Припремио мр Миљан МИЛКИЋ

Нови успех стрелца Специјалне бригаде

МИРНА РУКА УСПЕХА

Последње мечеве у финалу Државног првенства Србије у стрељаштву, у Лазаревцу, капетан Саша Петровић, заставник Јовица Бубало, старији водник Александар Чогурић и капетан Игор Игњатовић окончали су много успешније него 2007. године када су први пут учествовали на таквој спортској манифестацији.

У домаћем Ц програму с пиштољем средишњег паљења капетан Саша Петровић погодио је 359 кругова (од 400 могућих) и тако поставио нови државни рекорд, за један круг бољи од прошлогодишњег.

Друго место припало је Сашиним тренеру и колеги, заставнику Јовици Бубалу, док је старији водник Чогурић с полуаутоматском пушком у својој категорији такође освојио злато. Пушка капетана Игњатовића није била толико мирна на овом државном првенству и он није у пет првопласираних, али је добра утеха шампионска титула и рекорди на војним такмичењима.

– На државним стрељачким првенствима у организацији Стрељачког савеза Србије присутни смо од 2007. године. Те године хтели смо да се појединачно и као екипа опробамо у цивилном надметању које је нешто другачије од редовних војних стрељачких првенстава. Као чланови стрељачке дружине „Панчево 1813” тада нисмо ушли ни у првих десет. Следеће године на том истом првенству освајамо

прва четири места – каже заставник Бубало и додаје да се од тада нису вратили без медаље са цивилних и војних надметања у стрељаштву.

Капетан Саша Петровић као да је добио директно наређење да годинама никога не пушта на победничко постоље.

– Природно је да смо у предности у односу на цивиле када је реч о пуцању из оружја мањег калибра, наша тренажа и услови рада пружају нам врхунску оспособљеност. Сада већ протоколарну доминацију на војним стрељачким првенствима редовно освежавамо са цивилним надметањима. Такмичимо се против припадника Министарства унутрашњих послова, Жандармерије..., свако брани боје свог клуба и сви имају исти циљ. Бити за круг бољи, смиренити, имати већу концентрацију, кориговати следећи

круг. Ментални спокој јесте најбитнији. До њега се стиже редовним тренингом – објашњава Петровић.

Старији водник Александар Чогурић шампион је у гађању из полуаутоматске пушке. Овогодишње државно првенство било му је треће по реду и прво као члана Стрељачког друштва „Панчево 1813”. На војним првенствима такмичи се од 2000. године.

– Од могућих 400, финални скор ми је био 349 кругова. Пушка је специфичнија од пиштоља. Даљина гађања је четири пута већа у односу на пиштољ – износи 100 метара. Једино што се види је црна тачка десетке. Тих сићушних пет центиметара – истиче он.

Следећи изазови стрелца Војске Србије су Европско првенство у стрељаштву и Војна олимпијада у Бразилу следеће године. ■

П. ВОЈИНОВИЋ
Снимио Д. АТЛАГИЋ

Пријатељство кроз спорт

На војним кадетским играма, одржаним од 17. до 24. октобра у Анкари, учествовали су представници 26 војних академија. Наши кадети, који су се такмичили у стрељаштву, заузели су друго и треће место у екипном пласману.

Под слоганом *Пријатељство кроз спорт*, од 17. до 24. октобра, одржане су Прве CISM светске војне кадетске игре. Домаћин спортске манифестације била је Анкара, а такмичења су се одвијала на спортским полигонима њихове војне академије.

На играма су учествовали представници 23 академије – из Албаније, Авганистана, Азербејџана, Белорусије, Бразила, Колумбије, Индије, Индонезије, Ирана, Кореје, Литваније, Македоније, Мађарске, Холандије, Норвешке, Перуа, Катарa, Румуније, Русије, Шведске, Украјине, Србије и наравно домаћина, Турске. Од 597 учесника било је 429 кадета – 349 мушкараца и 80 девојака. Остало су били тренери и делегати и представници CISM-е.

Такмичења су се одржавала у следећим дисциплинама: атлетика, војнички пентатлон (препреке и пливање), оријентиринг (средња и дуга дистанца), стрељаштво (ваздушни програм пиштољ–пушка) и одбојка.

Наша делегација, која је бројила 48 припадника, имала је учеснике у свим дисциплинама. Предводили су је пуковник Саша Алмажан, шеф мисије, пуковник Драган Ћини, представник Војне академије, и поручник Марјан Маринковић, капитен тима.

ДИСЦИПЛИНЕ

Наши кадети, атлетичари, такмичили су се у следећим дисциплинама – трка на 100, 200, 1.500 и 5.000 метара, штафета 4 x 100 метара, скок у виси и у даљ, а атлетичарке су наступале у дисциплинама – трка на 100, 200, 800, 5.000 метара и штафета 4 x 400 метара.

Прво место у одбојци заузела је екипа Војне академије Ирана, друго руска, а треће турске екипа. Наши су били пети. У оријентирингу је мушка екипа Србије заузела четврто место.

У атлетици су девојке с Војне академије из Београда биле успешније од мушкараца – у штафети 4 x 400 метара зазеле су друго место. Кадет Иносава Јанковић је у трци на 100 метара освојила треће место, а бронзано одличје припало је Биљани Кањерић у трци на 800 метара.

И у стрељаштву су наши такмичити постигли задовољавајуће резултате. У ваздушном пиштољу, појединачни пласман, кадет Тања Тачић заузела је треће место, Гордана Сарић пето, док је кадет Милица Милосављевић била девета. Екипно смо били други, после домаћина Турске, а испред Колумбије.

У ваздушној пушци, такође у појединачном пласману, кадет Илија Ранчић заузео је треће место, Александар Павловић 16, а Богосав Кошанин освојио је 21. пласман. Екипно је прва била Турска, на другој позицији Белорусија, трећи су били Бразилци, а Србија је заузела четврто место. Девојке су биле успешније и у појединачном пласману – кадет Вања Мрђа заузела је пето место, Кристина Бабић осмо, а Ида Попесков десето. Наше такмичарке су, екипно, после Турске и Колумбије биле треће. ■

Иштван ПОЉАНАЦ

ПРВО РЕГИОНАЛНО ВОЈНО ПРВЕНСТВО У ПОЛУМАРАТОНУ

У организацији Министарства одбране и Војске, Атлетског савеза Србије, Скупштине општине Апатин и Атлетског клуба *Ајашин*, а у оквиру 15. дунавског полумаратона и Првенства Србије у полумаратону, одржано је и прво регионално војно првенство у полумаратону.

Свечаном отварању такмичења, које је одржано у Апатину уз пригодан уметнички програм, присуствовао је у име Војске Србије бригадни генерал Млађен Нишовић. Промотер првенства била је прослављена атлетичарка, бивша светска рекордерка на 800 метара, Вера Николић.

Надметале су се екипе оружаних снага Србије, Словеније, Македоније и Босне и Херцеговине. Прво место у екипном пласману заузела је екипа Војске Србије – старији водник Горан Чегар и професионални војник Мирко Станковић. Такмичари из БиХ освојили су другу позицију, док је трећепласирана била екипа Словеније.

У појединачном пласману, у мушкој конкуренцији, прво место заузео је војник спортског вода Мирослав Марковић. У женској конкуренцији најбоље резултате постигла је наша представница – војник Ксенија Бодловић. ■

Г. ЧЕГАР

ЕКИПА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ НА 43. СВЕТСКОМ ВОЈНОМ ПРВЕНСТВУ

Екипа Министарства одбране и Војске Србије учествовала је на 43. светском војном првенству, које је од 29. октобра до 2. новембра одржано у Атини.

На маратону у Атини учествовало је 12.500 тркача, 23 екипе оружаних снага из целог света. Представници наше земље заузели су 18. место.

Овогодишње Светско војно првенство у маратону протекло је у свечаној атмосфери – обележено је 2500 година од првог маратона.

Представнике наше војске на такмичењу у Атини обишао је изасланик одбране у Грчкој пуковник Предраг Стефановић. ■

Г. Ч.

ИЗВОД ИЗ ОДЛУКЕ

о расподели станова у закуп на неодређено време

А) РЕДОВНА ПОДЕЛА

РБ	МЕСТО / Гарнизон	КАТЕГОРИЈА ЛИЦА	СТРУКТУРА СТАНА И БРОЈ ОПРЕДЕЉЕНИХ СТАНОВА								СВЕГА	
			0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0		
1	БЕОГРАД / Београд	ГЕНЕРАЛИ							3	2	5	55
2		ОФИЦИРИ	1		1	1	2	1	7	1	14	
3		ПОДОФИЦИРИ	1			2	1		2		6	
4		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВОЈСЦИ	1	1	2	1	1		1		7	
5		ПЕНЗИОНИСАНИ ГЕНЕРАЛИ								1	1	
6		ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ			1	1	3	1	6		12	
7		ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ	1		1	1	2		1		6	
8		ПЕНЗИОНИСАНА ЦИВИЛНА ЛИЦА		1	1	1	1				4	
9	ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ/ Горњи Милановац	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВОЈСЦИ		1						1	1	
10	ЗАЈЕЧАР/Зајечар	ПОДОФИЦИРИ				1				1	2	
11		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВОЈСЦИ		1								1
12	КРАГУЈЕВАЦ/ Крагујевац	ПОДОФИЦИРИ				1				1	2	
13		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВОЈСЦИ	1									1
14	КРАЉЕВО/ Краљево	ПОДОФИЦИРИ				1				1	1	
15	КРУШЕВАЦ/ Крушевац	ОФИЦИРИ			1					1	6	
16		ПОДОФИЦИРИ	1			1				2		
17		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВОЈСЦИ	1		2							3
18	РАШКА / Рашка	ПОДОФИЦИРИ	1							1	1	
19	НИШ/Ниш	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВОЈСЦИ		1						1	1	
20	НОВИ САД/ Нови Сад	ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ			1					1	1	
УКУПНО			8	5	10	11	10	2	21	3	70	

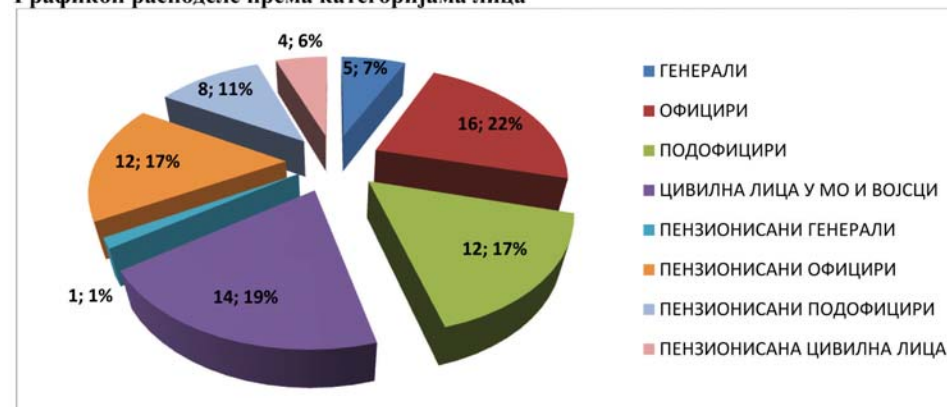
Б) ЗАМЕНА РЕШЕЊА

РБ	МЕСТО / Гарнизон	КАТЕГОРИЈА ЛИЦА	СТРУКТУРА СТАНА И БРОЈ ОПРЕДЕЉЕНИХ СТАНОВА								СВЕГА
			0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0	
1	БЕОГРАД/ Београд	ОФИЦИРИ							1		1
2		ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ				1					1
УКУПНО ПО ГАРНИЗОНИМА			0	0	0	1	0	0	1	0	2
СВЕГА СТАНОВА ЗА ДОДЕЛУ			8	4	10	13	10	2	22	3	72

В) РЕКАПИТУЛАЦИЈА

РБ	МЕСТО/ Гарнизон	КАТЕГОРИЈА ЛИЦА	СТРУКТУРА СТАНА И БРОЈ ОПРЕДЕЉЕНИХ СТАНОВА								СВЕГА		
			0,5	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4			
1	СВА МЕСТА/ Гарнизони	ГЕНЕРАЛИ								3	2	5	5
2		ОФИЦИРИ	1		2	1	2	1	8	1	16	16	
3		ПОДОФИЦИРИ	3			6	1		2		12	12	
4		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВОЈСЦИ	3	3	4	2	1		1		14	14	
5		ПЕНЗИОНИСАНИ ГЕНЕРАЛИ							1		1	1	
6		ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ			1	1	3	1	6		12	12	
7		ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ	1		2	2	2		1		8	8	
8		ПЕНЗИОНИСАНА ЦИВИЛНА ЛИЦА		1	1	1	1				4	4	
УКУПНО ПО КАТЕГОРИЈАМА ЛИЦА			8	4	10	13	10	2	22	3	72		

Графикон расподеле према категоријама лица

Одлука о расподели станова у закуп на неодређено време ступила је на снагу даном доношења, 09.11.2010 са пресеком стања на дан 08.10.2010. године.

Овом Одлуком опредељено је седам станова категорији ратних-војних инвалида (два дво-собна, од тога један за замену решења и пет троипособних станова, сви у гарнизону Београд).

Одлуком нису обухваћени пријављени станови у Новом Саду (21) и Лесковцу (20) чије су пријаве достављене после пресека стања 08.10.2010. године и исти ће бити обухваћени наредном одлуком о расподели са пресеком стања 10.12.2010. године.

У току је поступак утврђивања права стамбеним интересентима који су закључно са даном пресека стања, дали оверене изјаве о месту коначног решавања стамбеног питања и структури жељеног стана, провера валидности документације о утврђеном здравственом стању лица по којој су утврђени бодови, провера података о месту пребивалишта лица и чланова заједничког породичног домаћинства, као и провера стамбеног статуса лица која су имала станове у бившим републикама СФРЈ.

Стамбени орган је од свих лица, која се налазе у ужем кругу стамбених интересента за доделу стана по овој Одлуци, затражити да у циљу утврђивања права доставе одговарајуће доказе. Захтеви лица која тражене доказе не доставе у предвиђеном року неће се разматрати.

По окончању поступка провере, извршиће се подела станова, а извод из одлуке о давању станова у закуп на неодређено време, као и ажуриране ранг листе биће објављени на сајту Министарства одбране. ■

ПРЕГЛЕД СТАНОВА И АДАПТИРАНИХ ПРОСТОРА ЗА ДОДЕЛУ

09.11.2010.

Р.бр.	МЕСТО/Гарнизон	НАМЕНА / СТАТУС	СТРУКТУРА							СВЕГА	
			0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5		4,0
1	НОВИ САД / Нови Сад	ЗАКУП-има кандидата на РЛ			4	6	11				21
9	ЛЕСКОВАЦ/Лесковац			2		15		3			20
10	СУБОТИЦА/Бачка Топола					2	1				3
СВЕГА ЗАКУП - ИМА КАНДИДАТА НА РЛ				2	4	23	1	14			44
10	БАЧКА ТОПОЛА/Бачка Топола	ЗАКУП-нема кандидата на РЛ	1								1
11	с. Боговађа/ Ваљево					1					1
12	с.Бока/Панчево							1			1
13	с. Српска Црња/Панчево						1				1
14	КЊАЖЕВАЦ/Зајечар						1				1
15	СУБОТИЦА/Бачка Топола			1	2						3
16	СЕНТА/Бачка Топола				1						1
17	СТАНИШИЋ/Сомбор							1		1	
СВЕГА ЗАКУП - НЕМА КАНДИДАТА НА РЛ			1	1	3	3	2				10
СВЕГА СТАНОВА У ЗАКУП			1	3	7	26	1	16			54
1	БЕОГРАД/Београд	АДАПТ. ПРОСТОР			1				2		3
2	ПАНЧЕВО/Панчево			1							1
3	ПОЖАРЕВАЦ/Пожараевац			1							1
4	СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА/Крагујевац			1							1
СВЕГА АДАПТИРАНИ ПРОСТОР			3	1					2		6
1	СВА МЕСТА / СВИ ГАРНИЗОНИ	ЗАКУП	1	3	7	26	1	16			54
3		АП		3	1				2		6
УКУПНО											60

ПРАВНИ САВЕТИ О СТАМБЕНИМ ПИТАЊИМА

Купио сам стан јуџем кредита пре стијања на снагу Правилника о накнади јуџних и других трошкова у Војсци Србије, који се примењује од 2008. године, ње сам сада у нејовољнијем положеју од лица која примају накнаду дела трошкова за закуп стана увећану за 10%, односно накнаду трошкова у вези са решавањем стамбеног питања?

– Сходно одредбама Устава Републике Србије који гласи: „Закони и сви други општи акти не могу имати повратно дејство“, што значи да се одредбе закона и других општих аката не могу примењивати на ситуације које су настале пре њиховог доношења, тачније ступања на снагу, тако да нема могућности да Вам се призна право на накнаду трошкова у вези са решавањем стамбеног питања, јер у моменту ступања на снагу Правилника нисте остваривали право на накнаду дела трошкова за закуп стана (јер сте већ поседовали стан), који је основни предуслов за остваривање права на накнаду трошкова у вези са решавањем стамбеног питања. ■

Управа за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства одбране
Републике Србије објављује

ИЗМЕНУ КОНКУРСА

за попуну радних места у Војнограђевинском центру „Београд“ Управе за инфраструктуру Сектора за материјалне ресурсе, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника, у радни однос на одређено време

У Конкурсу за попуну радних места у Војнограђевинском центру „Београд“ Управе за инфраструктуру Сектора за материјалне ресурсе, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника, у радни однос на одређено време објављеном у магазину „Одбрана“ број 122 од 15. октобра 2010. године речи:

„Конкурс за попуну радних места у Војнограђевинском центру „Београд“ Управе за инфраструктуру Сектора за материјалне ресурсе, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника, у радни однос на одређено време:“

заменеју се речима:

„Конкурс за попуну радних места у Војнограђевинском центру „Београд“ Управе за инфраструктуру Сектора за материјалне ресурсе, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника, у радни однос на неодређено време:“.

Остали услови предвиђени конкурсом остају непромењени. ■

Управа за кадрове Сектора за људске ресурсе
Министарства одбране Републике Србије објављује

ИЗМЕНУ КОНКУРСА

за попуну радних места у Дирекцији за набавку и продају Управе за снабдевање Сектора за материјалне ресурсе, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника, у радни однос на неодређено време:

У Конкурсу за попуну радних места у Дирекцији за набавку и продају Управе за снабдевање Сектора за материјалне ресурсе, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника, у радни однос на неодређено време објављеном у магазину „Одбрана“ број 122 од 15. октобра 2010. године у делу „ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:“ речи:

„– редни број 3: завршен Фармацеутски факултет, завршене последипломске студије у области испитивања и контроле лекова, познавање рада на рачунару, “

заменеју се речима:

„– редни број 3: завршен Фармацеутски факултет, познавање рада на рачунару, “

и у делу „Уз молбе кандидати прилажу:“ речи:

„– оверену фотокопију дипломе о стеченом образовању, а за радно место под редним бројем 4, и доказ о завршеним последипломским студијама;“

заменеју се речима:

„– оверену фотокопију дипломе о стеченом образовању;“.

Остали услови предвиђени конкурсом остају непромењени. ■

Министарство одбране Републике Србије
Сектор за људске ресурсе
Управа за традицију, стандард и ветеране

Сагласно одредби члана 43. Правилника о решавању стамбених питања у Министарству одбране ("СВЛ" бр. 38/05, 16/08, 26/08 и 39/08), Војнограђевински центар „Београд“ Управе за инфраструктуру Сектора за материјалне ресурсе, доставио је Одељењу за стамбене послове Управе за традицију, стандард и ветеране, пријаве за расподелу станова у закуп на неодређено време у следећим гарнизонима, односно местима:

1. **НОВИ САД:**
 - 4 једноипособна стана,
 - 6 двособних станова,
 - 11 трособних станова.
2. **СУБОТИЦА:** (гарнизон Бачка Топола)
 - 2 једноипособна стана,
 - 2 двособна стана,
 - 1 двоипособан стан.
3. **ЛЕСКОВАЦ**
 - 2 једноособна стана,
 - 15 двособних станова,
 - 3 трособна стана.

У нашем акту број 18-12/2010 од 13.09.2010. године, навели смо да су Одељењу за стамбене послове Управе за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе МО, пријављени за поделу и 10 станова у закуп које није могуће поделити у складу са одредбама Правилника. У међувремену је стан - гарсоњера под редним бројем 4. у месту Рашка предвиђен за редовну поделу јер су се појавили кандидати за исти, а пријава за поделу двособног стана под редним бројем 8. у селу Богутовац (гарнизон Краљево) је повучена јер бесправни корисник истог још није иселен. За преосталих 8 станова Одељење за стамбене послове није у могућности да изврши доделу станова у закуп на неодређено време јер у моменту објављивања ове информације није било стамбених интересената у следећим местима:

1. **БАЧКА ТОПОЛА:**
 - 1 гарсоњера,
2. **СЕНТА:** (гарнизон Бачка Топола)
 - 1 једноипособан стан,
3. **СУБОТИЦА:** (гарнизон Бачка Топола)
 - 1 једноособан стан,
4. **КЊАЖЕВАЦ:** (гарнизон Зајечар)
 - 1 двособан стан
5. **с. СТАНИШИЋ:** (гарнизон Сомбор)
 - 1 трособан стан.
6. **с. БОГОВАЋА:** (гарнизон Ваљево)
 - 1 двособан стан,
7. **с. БОКА:** (гарнизон Панчево)
 - 1 трособан стан,
8. **с. НОВА ЦРЊА:** (гарнизон Панчево)
 - 1 двособан стан.

Право на доделу предње наведених станова имају лица која остварују право на доделу стана у закуп на неодређено време, сагласно одредбама члана 2. Правилника о решавању стамбених питања у Министарству одбране ("СВЛ" бр. 38/05, 16/08, 26/08 и 39/08 - у даљем тексту Правилник).

У смислу члана 19. Правилника, лицу из члана 2. овог правилника може се дати у закуп и стан мањи од стана који му припада по одредбама члана 18. овог правилника, ако се са тим писмено сагласи.

Напомињемо да се у смислу прописаног чланом 26. Правилника, стан у закуп на неодређено време даје лицу из члана 2. став 1. овог правилника (професионалном официру, професионалном подофициру и цивилном лицу) у гарнизону односно месту службовања, а лицу из члана 2. став 2. и 3. овог правилника (пензионисаном официру, пензионисаном подофициру, пензионисаном цивилном лицу и члановима породичног домаћинства погинулог или умрлог лица из става 1. и 2. овог члана), стан се даје у било ком гарнизону односно месту на територији Републике Србије.

Сходно предње наведеном, потребно је да обавестите лица на служби у јединицама - установама из вашег састава, односно чланове Удружења војних пензионера, с тиме да уколико постоје кандидати - лица, која желе прихватити доделу конкретног стана, морају дати писану изјаву, оверену у јединици - установи у којој су на служби, а пензионисана лица у општини или суду, да се одричу доделе структурно припадајућег стана и прихватају доделу понуђеног односно структурно мањег стана, као коначно решење свог стамбеног питања.

У датом изјави лица се морају децидно изјаснити само за један од понуђених станова, а уколико се изјасне за више станова, у обзир ће се узети само један стан у првонаведеном месту.

По достављању изјава од стране заинтересованих лица, донеће се нови закључци на основу којих ће се према укупном збиру бодова извршити рангирање кандидата, а стан ће бити додељен лицу које за одређени гарнизон или место у коме конкурише за стан, буде рангирано на 1. месту ранг листе.

Напомињемо да су стамбени интересенти у обавези да доставе (уколико претходно нису доставили) доказе надлежног органа који се односе на њихов стамбени статус (право на поврат станова у отцепљеним републикама, признавање болести по налазу Више војно лекарске комисије и пребивалиште за носиоца права и чланове његовог породичног домаћинства, пореско задужење за стан-кућу за носиоца права и чланове његовог породичног домаћинства), јер ће се у супротном њихови захтеви за решавање стамбеног питања сматрати непотпуним и неће бити разматрани.

Одељењу за стамбене послове Управе за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе МО, ул. Немањина бр. 15 Београд, заинтересована лица треба да доставе изјаве да се одричу доделе структурно припадајућег стана и прихватају доделу понуђеног односно структурно мањег стана, као коначно решење свог стамбеног питања најкасније до 10.12.2010. године, као дан пресека стања за доношење Одлуке о расподели станова. ■

Министарство одбране Републике Србије Сектор за људске ресурсе Управа за традицију, стандард и ветеране

Ради убрзања поступка доделе станова стамбени интересенти који на основу поднетих захтева имају утврђено право на стан и своје стамбено питање решавају по прописима у Министарству одбране РС, а који су поседовали станове у републикама бивше СФРЈ и исте су предали након фактичке немогућности коришћења, која тече за:

- Словенију од 25.06.1991. године,
- Хрватску од 22.09.1991. године,
- Македонију од 15.02.1992. године,
- Босну и Херцеговину од 06.04.1992. године,

обавезни су да доставе доказ на нису извршили поврат имовинских права (откупили станове), односно да исте нису наставили да користе чланови њиховог породичног домаћинства.

Стамбени интересенти који су станове предали пре фактичке немогућности коришћења, потребно је да доставе потврду о предаји стана ако је нису доставили стамбеном органу.

Чланом 17. Правилника о решавању стамбених питања у МО је регулисано је да је странка дужна да о свим променама које утичу на решавање стамбеног питања достави доказе на прописан начин Стамбеном органу у року од осам дана од дана настанка промена.

Стамбени интересенти који достављају доказе везано за статус стана у републикама бивше СФРЈ, односно да исте нису откупили, да за исте нису добили новчану надокнаду и да исте не користе они, као ни чланови њиховог породичног домаћинства, доказе могу добити на следећим адресама:

1. ЗА МЕСТА У СЛОВЕНИЈИ: Министарство за обрамбо Република Словенија, Директорат за логистику, Урад за господарење з непокретностима, Сектор за управљање непокретностима, ул. Кардељева плошчад бр.21, Љубљана, на факс: 014712787. Интернет адреса је www.mors.sl.glavna.pisarna@mors.sl.

2. ЗА МЕСТА У ХРВАТСКОЈ: Република Хрватска, Министарство одбране, Управа за људске ресурсе, Служба за стамбене послове, ул. Черинина бр. 23, Загреб, или на факс 0038514861997 и 0038514961997.

Посебне адресе су за градове Бенковац, Бели Манастир, Вуковар и Книн: Република Хрватска, Министарство регионалног развоја, шумарства и водног господарства, Управа за подручја посебне државне скрби, ул. Радничка бр. 22, Загреб.

3. ЗА МЕСТА У МАКЕДОНИЈИ: Министарство одбране Македоније, Сектор за логистика и недвижности, Одделение за инфраструктура, ул. Бул. Св. Климент Охридски бр. 15, СКОПЈЕ, тел. 3282101, или на факс:3282578 где ћете одговор добити за неколико дана. Интернет адреса је www.morm.gov.mk

Такође се могу обратити преко наше амбасаде у Скопљу у Македонији, број тел. 00389/02/3130-421, или на број факс 00389/02/3131-428.

4. ЗА МЕСТА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ: Федерација Босне и Херцеговине - за кантон (навести којем кантону припада град), Министарство стамбене политике, Управа за стамбена питања, ул. Булевар Меше Селимовића бр. 12, САРАЈЕВО, на факс 0038733770179. Интернет адреса: www.ks.gov.ba

е-mail: stambeno@ks.gov.ba.

ЗА МЕСТА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ: Инвестиционо – развојна банка Републике Српске, Фонд становања Републике Српске, ул. Младена Стојановића бр. 7, Бања Лука.

ЗА ДИСТРИКТ БРЧКО: Босна и Херцеговина, Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине, Влада Брчко дистрикта, Одељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања, Ислахијет бр. 7, 76100 Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине, централа/факс. 049/218-696, е-mail: ozirl@bdcentral.net

Свим лицима која по било ком основу воде поступак за поврат стана у бившим републикама СФРЈ или за утврђивање носиоца станарског права Одељење за стамбене послове ће у складу са одредбама Закона о општем управном поступку, донети решења о прекиду поступка док се претходно питање не реши. ■

Обележавање 30. годишњице 23. класе Техничке војне академије КоВ одржаће се 4. децембра 2010. у просторијама Војне академије у Београду, ул. Павла Јуришића Штурма бр. 33, са почетком у 12 часова.

Пријава особама за контакт: Љубомир Самарџић, тел. 381.63.8239.802, Љубиша Петковић, тел. 38164/1179-247, е-mail: vtapetko@gmail.com и Радослав Бабић, тел. 38163/332-695, е-mail: radoslav_babic@yahoo.com ■

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА

БЕЗ УЧЕШЋА
ЖИРАНАТА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ
ЗА ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
И ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ
ПУТЕМ АДМИНИСТРАТИВНЕ
ЗАБРАНЕ

- КАЦИГЕ, РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ, ПРАТЕЋА ОПРЕМА
- АУТОМОБИЛСКЕ ГУМЕ, АКУМУЛАТОРИ, МОТОРНА УЉА...
- АУТО-ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА
- АУТО-КОЗМЕТИКА И ОПРЕМА, АЛУ-ФЕЛНЕ, КРОВНИ НОСАЧИ...
- КОСИЛИЦЕ, ТРИМЕРИ, МОТОРНЕ ТЕСТЕРЕ
- ЕЛЕКТРИЧНИ РУЧНИ АЛАТ
- ФИТНЕС ОПРЕМА, КУЋНА ТЕРЕТАНА, ТЕГОВИ...

Напомена:

- обрасце административне забране достављамо поштом
- могућа организована испорука по договору

КОТИК д.о.о.
Панчево, Жарка Зрењанина 14
Телефони : 013/ 344 - 321, 063/ 370 - 138
Телефакс : 013/ 345 - 930

**ИЗАБРАНА ПАРТИЈА
ИНИЦИЈАТИВА**

Џобава – Бологан
Торино, 2006.

1.д4 Сф6 2.ц4 г6 3.Сц3 Лг7 4.е4
д6 5.ф4

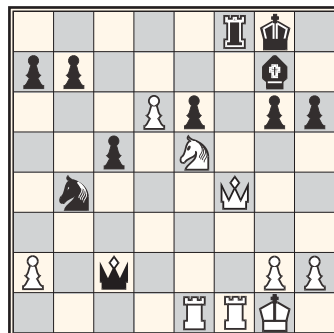
На овогодишњој Олимпијади је одигран велик број занимљивих и квалитетних партија, а ово је једна од најбољих. Најпре зато што играју два врхунска велемајстора, затим зато што се игра оштар Бенони, где је бели одиграо значајну новост и, на крају, зато што је још једном потврђено да редовно побеђује играч који има иницијативу. Потез белог је логичан, јер са четири пешака он има јак центар. Истина, он ће касније бити миниран, но простор мора представљати извесну предност.

5...0-0 6.Сф3 ц5 7.д5 е6 8.Ле2 ед5 9.цд5 Те8 10.е5 де5 11.фе5 Сг4 12.е6 фе6 13.Лг5

То је та новост у односу на редовно играно 13.дб. Бели преузима иницијативу...

13...Сф6 14.д6 х6 15.Лф6 Дф6 16.Сб5 Лд7 17.Сц7 Сц6 18.Са8 Та8

19.0-0 Сб4 20.Дд2 Лц6 21.Тге1 Лд5 22.б3 Дц3 23.Лц4 Лц4 24.бц4 Дц4 25.Се5 Дц2 26.Дф4 Тф8

Бели: Кг1, Дф4, Те1, Тф1, Се5, а2, д6, г2, х2

Црни: Кг8, Дц2, Тф8, Лг7, Сб4, а7, б7, ц5, е6, г6, х6

Мајоритет на даминој страни компензација је црnome за квалитет. Али, бели има неугодног д-пешака, који је на први поглед слаб и може да падне. Ипак, он одлучује партију.

27.д7! Тф4 28.д8Д Тф8 29.Тф8 Лф8 30.Тф1

1:0

ЗАНИМЉИВОСТИ

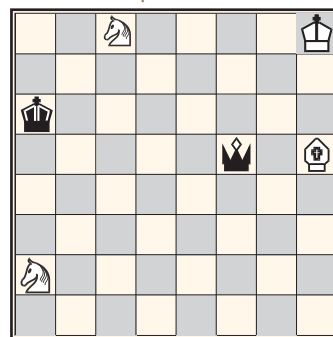
**ТЕНК
ОД ДОЊЕЦКА**

Новинари су многим светским шампионима надевали имена по којима су били познати као и под правим именима. Тако се за Ботвиника говорило да је шаховски Патријарх, Спаски је био шаховски Пушкин, Таљ – Гусар из Риге, Петросјан – Тигар са Кавказа, Фишер – Дечак из Бруклина итд. једном од најмлађих првака Руслану Пономарјову, ваљда због његове работорности, дали су име Тенк од Доњецка.

И неки други велемајстори „чашћени“ су занимљивим надимцима, па је тако Пол Бенке био Човек без заставе, Бора Ивков – Јунак латинских арена, Паул Керес – шаховски Паганини и Вечити други, Виктор Корчно – Страшни Виктор, Бент Ларсен – Неустрасливи Викинг, Мигуел Најдорф – Ел гранде Мигел итд.

КОМБИНАЦИЈА

Г. А. Надареишвили, 1958.

Бели: Кх8, Лх5, Са2, Сц8

Црни: Ка6, Дф5

Бели на потезу. Поставља се питање може ли се спасити ова позиција, у којој црни очигледно стоји на добитак? Предлажемо читаоцу да проба, па ако му то не пође за руком, дајемо одмах решење.

1. Сб4 Ка5 2. Сц6 Ка4 3. Сб6 Ка3 4. Сц4 Ка2 5. Лф3 Дф3 6. Сб4 Ка1 7. Сц2 Ка2 8. Сб4

Поновљање потеза је неизбежно. Реми!

Припремио
Раде Милосављевић, мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
20		20								21						22
23			24								25					
26					27							28				
29							30							31		
32	32							33							34	
35		36								37						38
39				40							41					
42						43						44				
45								46						47		
48	48								49							
50			51							52						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: рескрипт, лекари, НЕА, у, наочарка, а ла турка, р, САЕ, лакоуман, паспарту, опште, Парамати, Тамара, Сохотра, арабеска, ивик, тамнопут, вестибил, НИ, ое, сатирици, таласати, косо, аририста, интрада, Азијан, наркотик, Рисан, теменница, каноника, Ила, а, пријатно, Иријанац, А, цео, тарионик, нарибати.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Италијанска глумица, Лаура, 18. Ишчезнуће, 19. Хитар, 20. Становница Иријана, 21. Врста биљке, лавор, 23. Адјектив (скр.), 24. Римски државник, Луције Сергије, 25. Делотворан, успешан, 26. Део браве на вратима, 27. Одговарајућа ствар (грч.), 28. Велики мотоцикли, 29. Главни град руске републике Мордовије, 30. Папска комора за жалбе, 31. Десна притока Уне, 32. Намочити, нақвасити, 33. Присталица аријанства, 34. Символ мазуријума, 35. Други и први самогласник, 36. Припадник аријевског народа, 37. Осећати гађење према чему, 39. Америчка глумица, Дајана, 40. Разбудити, 41. Мушко име, Ананије, 42. Хебрејско мушко име, 43. Албански великаш из XV века, Ђорђе Комнин, 44. Књига са молитвама (лат.), 45. Фермент пљувачке (хем.), 46. Лајава женска особа (погрдно), 47. Британска хемијска индустрија, Imperial Chemical Industries, 48. Корална острва у Арапском мору, 49. Висораван на Романији, 50. Име тенисерке Ивановић, 51. Врста велике змије, 52. Солистички концерти, реситали.

УСПРАВНО:

1. Холандски фудбалски клуб, 2. Папина круна, 3. Ауто-ознака Орегона, 4. Често име владика и епископа, 5. Сова (зоол.), 6. Град и лука у Сирији, 7. Који припада Ини, 8. Наилова имењакиња, 9. Словослагач, 10. Показна заменица, ово, 11. Широка градска улица, 12. Народнослободилачки фронт (скр.), 13. Становник Арике (у Чилеу), 14. Шпански фудбалер, 15. Рударски ревив, 16. Део ока, 18. Атлетски клуб из Цеља (Словенија), 19. Мали живихни мајмуни, 20. Двоцифрен број, 21. Бележење (лат.), 22. Припадник семитског народа, 24. Лука на Сицилији, 25. Први, оригинални примерак чега, 27. Који је у облику спирале, 28. Жалити се, 30. Камен обрађен тесањем, тесанац, 31. Козачке старешине, 32. Затворена крива линија (геом.), 33. Састојак неких боја, 34. Мала сила, 36. Планина на Криму, 37. Четинарска шума у Сибиру, 38. Осуство са места злочина, 40. Која има јачину, снажна, 41. Легендарни дански краљ, 43. Име бивше глумице Лупино, 44. Врста тканине, 46. Војна област (скр.), 47. Символ астата.

КЊИЖАРА „ВОЈНА КЊИГА“

Београд, Васе Чарапића 22

Тел/факс 011 21 84 925

Радно време 08 – 21
суботом 08 – 16

- Магазин „Одбрана“
- војностручни часописи „Нови гласник“, „Војно дело“ и „Војнотехнички гласник“
- књиге у издању Медија центра „Одбрана“
- аудио курсеви страних језика
- издања на компакт-дискovima
- постери, географске карте и планови
- макете тенкова, авиона и бродова
- реплике наоружања и војне опреме
- сабље и бодези
- прибор за боравак у природи
- батеријске лампе, бусоле и др.
- војна обућа и одећа
- мајице и качкети, привесци, значке, футроле за оловке и визиткарте, перорези, хемијске оловке и упаљачи са ознакама ојске Србије
- сувенири са националним симболима

МЕДИЈА ЦЕНТАР
ОДБРАНА

У једној књизи попусти од 50%

Тврди повез, ф. 20×29, 288 стр.
Шифра: 111047
Цена 2.160,00 дин.
Са попустом 1.080,00 дин.

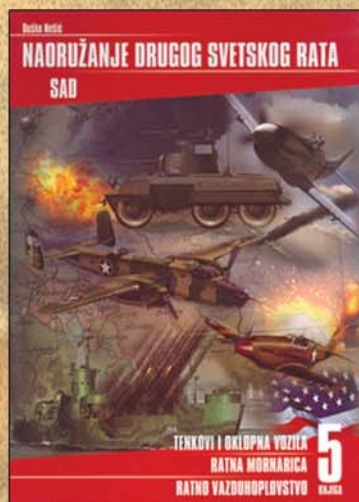
Тврди повез, ф. 20×29, 216 стр.
Шифра: 111049
Цена 1.890,00 дин.
Са попустом 945,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 240 стр.
Шифра: 111050,
Цена 1.998,00 дин.
Са попустом 999,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 160 стр.
Шифра: 111052
Цена 1.620,00 дин.
Са попустом 810,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 364 стр.
Шифра: 111057
Цена 2.646,00 дин.
Са попустом 1.323,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 358 стр.
Шифра: 111062
Цена 2.646,00 дин.
Са попустом 1.323,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 248 стр.
Шифра: 111067
Цена 2.106,00 дин.
Са попустом 1.053,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 180 стр.
Шифра: 111068
Цена 1.728,00 дин.
Са попустом 864,00 дин.

*Комплет
8.397,00 дин.
на 8 месечних рата*

НАРУЧБЕНИЦА МЦ „ОДБРАНА“

Браће Југовића 19, 11000 Београд • тел. 011/3201-995, 3241-009
Телефакс: 011/3241-363 • Жиро-рачун: 840-49849-58

Купац _____
ЈМБГ _____, број личне карте _____
издате у МУП _____
Адреса становања: _____
Телефон: _____
Потпис наручиоца _____

Наручујем следећа издања (навести шифру/ количину):

у укупној вредности од _____ динара.
Издања ћу платити (заокружити број):
1. одједном (плаћање унапред)
2. на кредит у _____ месечних рата (највише 8) по _____ дин.
(мин. рата 1.000,00 дин.), путем административне забране.
Код плаћања унапред послати доказ о уплати целокупног износа,
након чега испоручујемо књиге. Купци на кредит достављају
попуњен и оверен образац административне забране. Купљена
издања биће достављена путем Пост експреса, на терет купца.

Авион Јак-130

**Већи
квалитет
летачке
обуке**

Топ Т-122 mm и
хаубица-топ ХТ-152 mm

**Стаљинова
далекометна
артиљерија**

Авион Јак-130

ВЕЋИ КВАЛИТЕТ ЛЕТАЧКЕ ОБУКЕ

Јак-130 је руски млазни школски авион чији се серијски примерци онедавно уводе у наоружање руских ваздухопловних снага. Сматра се једним од најнапреднијих школско-борбених авиона данашњице.

Током друге половине осамдесетих, када је ваздухопловство бившег СССР-а у већој мери почело да прима Су-27 и МиГ-29, постало је јасно да пилоти тих авиона морају да прођу другачију, квалитетнију, темељну летачку обуку. Млазни школски авиони чехословачке производње типа L-29 и L-39, који су у том моменту били стандардни трејнери земаља Варшавског пакта, нису могли да пруже жељени ниво летачке обуке неопходан за борбене авионе четврте генерације и наредних, који су тада били у развоју. Дизајнирање новог авиона било је неминовно.

Руско-италијанска сарадња

Почетак развоја новог авиона везује се за 1991, када су руске ваздухопловне снаге званично декларисале тактичко-техничке захтеве за млазни школско-борбени авион нове генерације. На ове захтеве реаговало је неколико совјетских конструкционих бироа: „Сухој“ са моделом С-54, „Мјасишчев“ са М-200, МиГ са дизајном 821 (касније је означен као МиГ-АТ) и „Јаковљев“ са Јак УТС (каснија ознака Јак-130). Зелено светло за наставак радова на пројектима добили су МиГ и „Јаковљев“. Премда је средином 1994. дизајн „Јаковљева“ оцењен као бољи и перспективнији, руско министарство одбране одлучило је да у прототипску фазу и летна испитивања уђу оба пројекта. Пројект-демонстратор авиона Јак-130, са суфиксом Д у ознаци, први пут је полетео 25. априла 1996. године.

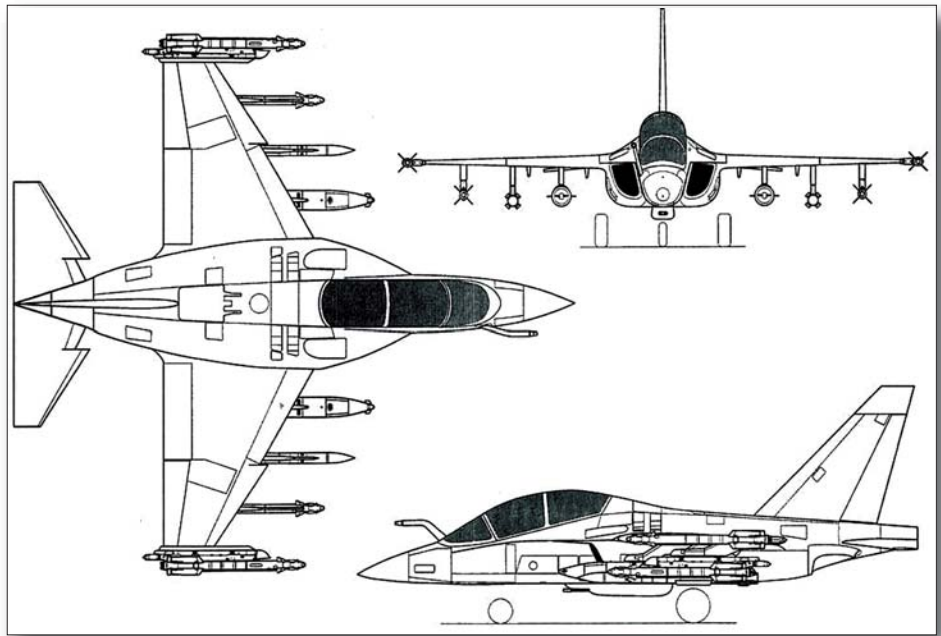
Деведесете године су за руско ваздухопловство биле изузетно тешке, и тада су развојни пројекти били готово заустављени. Једини начин да се развој и испитивања авиона Јак-130 наставе била је кооперација са страним партнерима, односно њихово учешће у финансирању. Италијанска компанија „Аермаки“ (Aermacchi), европски лидер у производњи школских авиона, показала је велики интерес за трансфер дизајна, знања и технологија које је у том моменту поседовала руска страна. Заузврат, Италијани су, осим учешћа у финансирању пројекта, прилагодили авион захтевима европског и западног тржишта и „вестернизовали“ кабински простор авиона Јак-130.

Та сарадња била је веома плодна за обе стране. Италијани су добили напредан дизајн, док су Руси спроводили испитивања у „Аермакијевим“ савременим опитним центрима, где је било могуће остварити висок темпо опитних летова са брзом и квалитетном анализом добијених резултата. Ради прилагођавања тржишту, Италијани су Русима наметали одређена гледишта око будућности савремених школских борбених авиона који нису били од превеликог значаја за руску страну. Такође, ни једни ни други нису били претерано заинтересовани да у заједнички производ уђе много компоненти које производи партнерска страна. На тај начин, раскид сарадње био је неизбежан.

Крајем 1999. партнери су индивидуално наставили са разрадом основног пројекта. Италијанска верзија добила је ознаку М-346, а у руској ознаци избачен је суфикс Д. „Јаковљев“ је из ове приче изашао богатији за 77 милиона америчких долара, плаћених на име права за уступљену конструктивну документацију.

Серијска производња

Стечена сазнања била су плодна за обе стране. У „Јаковљеву“ су наставили радове на њиховом пројекту, који је 2002. дефинитивно однео победу над супарничким МиГ-АТ. Потребно је нагласити да се победничка верзија авиона, за коју су се одлучиле руске вазду-

Три пројекције авиона Јак-130

хопловне снаге, знато разликовала од демонстратора Јак-130Д. Суштинске измене односиле су се на систем команди лета, редизајнирани су труп и крило авиона, а кабина је добила нове, дигиталне показиваче. С обзиром на то што је у том моменту постојао само један примерак авиона демонстратора Јак-130Д, било је потребно да се приступи изради правих, прототипских примерака, како би се у пракси доказала техничка решења на основу којих је „Јаковљев“ однео победу.

ДЕЛФИН УМЕСТО ЈАК-30

Током Другог светског рата велики број совјетских школских авиона потицао је из бироа „Јаковљев“. Уласком у еру млазних школских авиона било је очекивано да тај биро настави са израдом нових модела. Када је 1959. за потребе источног блока тражен први прави млазни школски „Јаковљев“ је понудио Јак-30, авион елегантних линија. Из политичких разлога, уместо Јак-30 прихваћен је чехословачки L-29 „делфин“, који је после тога произведен у више од 3.500 примерака. О квалитету избора говори и податак да је недуго по одбацивању Јак-30, опитни пилот Смирнов постигао више светских рекорда са авионом Јак-30.

Први од три прототипа полетео је 30. априла 2004. са аеродрома фабрике „Сокол“ у Нижњем Новгороду. За командама је био херој Русије, легендарни опитни пилот Роман Таскајев.

Након завршених фабричких летних испитивања конструкционог бироа „Јаковљев“, октобра 2005, руске ваздухопловне снаге спровеле су тзв. државна пријемна испитивања. У том моменту, већ су наручиле 12 авиона пробне партије. Јула 2006. трећи прототип доживео је удес након чега су летна испитивања обустављена на неколико месеци. Узрок удеса био је квар електричног система команди због чега је авион пао у ковит из којег пилоти нису могли да га изваде.

Заменски авион, односно четврти прототип, направљен је 2008. године. Комплетна испитивања прототипова завршена су децембра 2009, и након тога је дато одобрење за предају авиона на употребу летачким јединицама.

Први примерци пробне партије почели су да пристижу почетком ове године и упућени су у 4. центар за борбену обуку и преобуку летачког састава који се налази у Липецку, 500 километара јужно од Москве. Недуго потом, четири авиона типа Јак-130 учествовала су у парадном поводом Дана победе, која је 9. маја одржана на Црвеном тргу у Москви.

Циљ боравка првих Јак-130 у Липецку био је проучавање оперативних ка-

рактеристика авиона и израда optimalних упутстава и тактике употребе тих авиона, који се у помоћној намени третирају као борбени. Након испитивања у Липецку, те летелице биће предате ваздухопловној академији у Краснодару.

Дигитална авионика и системи

Авиони Јак-130 први су серијски руски авиони који су у потпуности опремљени дигиталном авиоником и системима. Систем команди лета је у потпуности дигитализован (четвороканални fly-by-wire). Он представља посебан квалитет за обуку пилота јер је то адаптивни систем електричних команди лета који омогућава да се летни квалитети и начин реаговања авиона прилагођавају током обуке, сходно порасту нивоа знања и вештина ученика. Такав систем команди лета омогућава да се у домену подзвучних брзина си-

Инструментална табла предње кабине

муира понашање одређених савремених бобених авиона и практично остваре „летећи симулатори“ жељених типова оперативних авиона прве линије. На овај начин може знатно да се скрати време наменске обуке и обезбеди лакши прелазак ученика на било који савремени борбени авион, чиме се знатно доприноси рационализацији и економичности система обуке.

На инструменталним таблама у обе кабине налазе се по три вишенаменска приказивача у боји димензија 15 x 20 центиметара. У предњој кабине је и горњи приказивач (HUD). Навигацијско-комуникацијска опрема у складу је

Четврти серијски авион је као и шрећи прешојий доживео угес због проблема са командама лета

са најсавременијим стандардима. Пилоти седе на два избацива седишта типа „звезда“ К-36LT 3.5, која припадају класи „0-0“. Прегледност из кабине је добра, посебно напред. Видљивост са предњег седишта је 16° надоле, а са задњег 6°. Авион је опремљен помоћном погонском јединицом (APU), која превасходно служи за аутономно по-

кретање мотора на земљи. У Јак-130 је, такође, уграђен аутономни кисеонички систем (OBOGS).

Погонску групу авиона представљају два турбовентилаторска мотора типа АИ-225-25, који заједнички производе украјински „Мотор Сич“ и руски „Салут“. Снага сваког мотора износи 24,5 кН. Мотором се управља помоћу FADEC

Век употребе авиона је 10.000 часова налета, а мотора 3.000 часова

система, тј. система за дигитално управљање мотором. Безбедно напајање мотора ваздухом на земљи, нарочито при полетању, решено је применом помоћних уводника са горње стране стрејка, као што је то случај на авиону МиГ-29.

Узимајући у обзир снагу мотора и тренажну конфигурацију са нешто више од пола резервоара горива, уочава се однос потисак–маса од око 0,8 који

је веома висок за школске авионе. Вишак снаге комбинован је са напредном аеродинамичком конфигурацијом, која укључује хибридно крило малог оптерећења са обарајућом нападном ивицом дуж читавог крила и савременим дигиталним FBW системом команди лета. Ова комбинација омогућава безбедно достизање високих нападних углова од 35° и велику покретљивост у свим ре-

жимима лета. Уводници ваздуха такође су прилагођени летењу на високим нападним угловима. Оваква анвелопа лета на најбољи начин припрема пилоте за летење на авионима 4, 4++ (ознака типична за руске стручне изворе) и 5. генерације борбених авиона.

Осим летних особина, софтверски пакет на авиону омогућава симулирање функционисања радара и неких других скупих авионских система карактеристичних за праве борбене авионе, те примену оружних система. Руски примерци засада нису опремљени радаром иако је у носној секцији авиона остављен простор за лаки радар попут „Фазотроновог“ модела „копље 50“.

Испитивања авиона обухватила су и опитовање са различитим врстама и категоријама руских ваздухопловних убојних средстава. У комбинацији са одговарајућим сензорима, Јак-130 може

НЕОПХОДНА ЗАМЕНА

Увођењем у наоружање авиона Јак-130, који ће покрити око 80 одсто програма летачке обуке, решен је основни део проблема летачке обуке у руским ваздухопловним снагама. Међутим, авион Јак-52, који се користи за потребе селекције и почетне обуке, такође треба заменити, због чега су у „Јаковљеву“ понудили редицајнирани Јак-52 под ознаком Јак-152. У игри су и други бирои, као што је то „Сухој“ са Су-49.

Прва четири серијска авиона у припреми за парадни прелет на Црвеном штргу

да дејствује и прецизно вођеним средствима као што су ракете Х-25М и бомбе КАБ-500. Од средстава ваздух–ваздух асортиман обухвата пројектиле типа Р-73. На централну подtrupну тачку предвиђено је постављање контејнера топа ГШ-23 мм са борбеним комплетом од 110 граната. Наоружање укупне масе од 3.000 kg могуће је подвесити на укупно девет тачака од којих се две налазе на крајевима крила.

Успех на иностраном тржишту

Авион Јак-130 је прве иностране купце нашао још 2006. године. Тада је, у оквиру аранжмана вредног око седам милијарди америчких долара, којим су

купљени тенкови Т-90, авиони Су-30 и ракетни системи С-300, Алжир купио и 16 авиона Јак-130. Јануара 2010. листи купаца придружила се и Либија. Уговорено је шест авиона са опцијом за додатних шест. Руски државни програм наоружавања до 2015. предвиђа набавку још 62 авиона, али званични уговор још није потписан.

На листи потенцијалних купаца су Вијетнам и Малезија, али и низ других афричких и азијских земаља. Такав развој ситуације дефинитивно ће ставити Јак-130 на водећу позицију када је реч о тржишту источне полусфере. Истовремено, М-346 пронашао је купце у Уједињеним Арапским Емиратима, Сингапуру и у

Кинески авион L-15 креиран је на бази Јак-130, а уз помоћ стручњака бироа „Јаковљев“

домаћем, италијанском ваздухопловству. Присуство Јак-130 на кинеском тржишту обезбеђено је трансфером технологије на основу које је креиран

кинески млазни школски авион L-15 који визуелно веома подсећа на Јак-130. Претпоставља се да L-15 има 80 одсто заједничких делова и компоненти са Јак-130.

Продаја авиона Јак-130 праћена је и испоруком комплетног система за квалитетну обуку, који обухвата РС ученицу за примењену теорију и техничко упознавање авиона, кокпит и процедуралне тренажере, 3Д куполне симулаторе и електронску документацију.

Иако је конструкциони биро „Јаковљев“ купила „Корпорација Иркут“ (произвођач Су-30МК и Бе-200), то неће утицати на судбину пројекта авиона Јак-130, који ће, сасвим извесно, доживети даља унапређења. У руским стручним изворима већ се наводе верзије Јак-131 (основна верзија опремљена радаром и другим борбеним системима), Јак-133ИБ једноседи ловац бомбардер, Јак-133Р извиђач, те суперсонични Јак-135 са снажнијом погонском групом.

У сваком случају, иницијални успех на тржишту и напредан дизајн обезбеђују просперитет том авиона који, поред италијанског М-346, тренутно има лидерску позицију у класи дозвучних млазних школских авиона. ■

Мр Славиша ВЛАЧИЋ

Карактеристике авиона Јак-130

Посада.....	два пилота
Погонска група.....	2 x АИ-225-25 са потиском од 24,5 kN, сваки
Размах крила.....	9,84 m
Површина крила.....	23,52 m ²
Дужина.....	11,49 m
Висина.....	4,76 m
Нормална полетна тежина.....	7.230 kg
Максимална полетна тежина.....	10.290 kg
Дозвољена преоптерећења.....	+8/-3 G
Унутрашње гориво.....	1.700 l
Максимални користан терет.....	3.000 kg
Максимална брзина хоризонталног лета (H=0m).....	1.060 km/h или 0,91 Ма
Брзина слетања.....	195 km/h
Дужина залета.....	400 m
Дужина протрчавања.....	650 m
Практични плафон лета.....	12.500 m
Долет..	1.600 km без и 2.300 km са два додатна горивна резервоара (900 kg)
Време остајања у ваздуху.....	три сата
Цена авиона.....	12–15 милиона америчких долара
Наоружање.....	невођена убојна средства руске производње калибра до 500 kg (бомбе и невођена ракетна зрна), вођене бомбе КАБ-500, вођене ракете Х-25М, контејнер НСПУ-130 (топ ГШ-23 mm са б/к од 110 граната), ракете ваздух–ваздух Р-73. Укупна маса убојних средстава 3.000 kg на девет подвесних тачака.

СТАЉИНОВА ДАЛЕКОМЕТНА АРТИЉЕРИЈА

Два најраширенија оруђа тешке артиљерије Црвене армије у Другом светском рату била су изведена у калибрима 122 mm и 152 mm, на идентичном лафету. То су Т-122 mm А-19 (М31 и М31/37) и ХТ-152 mm МЛ-20 (М37). На наше просторе та оруђа донели су Немци као ратни плен са истока, а затим су их преотели партизани. После рата из СССР-а примљене су додатне количине оруђа које су се задржале у наоружању све до 1996. године.

Високо место на листи најбољих производа војне индустрије СССР-а свакако заслужују Т-122 А-19 и ХТ-152 МЛ-20, изведена на идентичном лафету 52-И-504А. Сваки корисник радо се служио тим оруђима. Десетине оружаних сила широм света задржале су Т-122 и ХТ-152 у наоружању деценијама после Другог светског рата. Чак и сада Руска војска има одре-

ђене количине тешке артиљерије из времена Сталинове владавине, конзервиране у ратним резервама. Граната ОФ-540, наменски настала за МЛ-20, још се користи на новим хаубицама, потомцима славног оруђа.

Порекло

Порекло породице Т-122 и ХТ-152 сеже до времена царске Русије. Руска царска војска и касније Црвена армија (ЦА) изузетно су ценили француска оруђа 152 mm „шнајдер“ (Schneider), која су у моделу М1910 чинила важан део артиљерије у Првом светском рату и касније у периоду између два рата. За потребе Црвене армије тридесетих су проведене две модернизације старих оруђа. Када су развојни потенцијали старе конструкције утрошени, средином тридесетих у Заводу 172 покренут је, на захтев Главне артиљеријске управе (ГАУ), рад на два нова пројекта у калибру 152 mm, названа МЛ-15 и МЛ-20, заснована на цеви и противвртзајућем систему са модернизоване хаубице М1910/34 система „шнајдер“.

ГАУ се убрзо повукао, али пројектант Ф. Ф. Петров наставио је са радом и 1936. прототипови два оруђа стигли су до полигона. Први тестови МЛ-20 проведени су децембра 1936, а војна испитивања 1937. године. Избор артиљерије Црвене армије пао је на МЛ-20, која је била мање софистицирана од МЛ-15, али је представљала и нижи трошак и занемарив технолошки ризик. Формално, 22. септембра 1937. у наоружање ЦА усвојена је хаубица-топ обрасца 1937. Од те ознаке настала је каснија М37 – користили смо је ми за оруђе које је у светској војној литератури познато најчешће као МЛ-20.

Производња МЛ-20 покренута је већ 1937. године. До завршетка испорука 1946. израђено је 6.884 цеви МЛ-20. Тај број обухвата све уградње – ону вучну и касније самоходна оруђа Су-152 и ЈСУ-152.

Лафет МЛ-20 накнадно је примењен на А-19, на основу захтева ГАУ из јануара 1927. за развој новог далекометног оруђа за контрабатирање, односно борбу са артиљеријом противника.

Први цртежи урађени су у бироу ГАУ под вођством славног пројектанта

Плен из Книна: ХТ-152 у рукама артиљераца 8. корпуса

Лендера. Како је он умро осам месеци после покретања пројекта, рад је настаvio нови тим. На полигон је прототип Т-122 дошао октобра 1931. године. После више измена 1933. завршен је усавршени прототип са ознаком А-19, по којој ће оруђе остати шире познато. Званична ознака ГАУ, одређена 13. марта 1936. актом о усвајању у наоружање гласи – 122 mm топ обрасца 1931, односно М31.

Први модел био је у производњи од 1935. до 1938, а потом је линија пребачена на усавршени М31/37 (на

стао интеграцијом цеви и механизма М31 на лафет са ХТ-152 М37) и од тог тренутка историја два оруђа блиско је повезана и организацијски-формацијски, јер су најчешће били у здруженим пуковима и бригадама.

Створене за рат

Оба оруђа су борбени деби доживела 1939. у судару совјетске и јапанске армије у Монголији, у подручју реке Халхин-Гол. Затим, коришћена су у рату са Финском 1940. године.

Током Другог светског рата А-19 и МЛ-20 били су у саставу пукова и бригада, углавном армијске артиљерије и резерве врховног командовања. Пукови су обично имали 18 или 24 оруђа, а бригаде 36 – некада униформно само једног калибра, а некада мешавину оба. Пред крај рата постојале су чак и артиљеријске дивизије мешовитог састава са до 144 МЛ-20 и А-19.

Тежишно, јединице тешке артиљерије коришћене су за посредну ватру на концентрације живе силе и тенковске јединице у покрету, уништавање фортификација и контрабатирање артиљерији. Иако су оба оруђа била слабо покретна због велике масе и сталног недостатка погодних вучних возила велике снаге, од 1943. истакла су се у борби против нових немачких

САМОХОТКЕ ВЕЛИКОГ КАЛИБРА

За самоходна оруђа израђен је дериват МЛ-20С, прилагођен смештају у лимитиране габарите гусеничара. Током 1943. произведено је 670 СУ-152 на бази тенка КВ-1, а касније од почетка 1944. до 1947. чак 3.242 комада ЈСУ-152, на бази тенка ЈС-2. Потребне за тешким самоходкама далеко су превазилазиле производне могућности посебно хаубица МЛ-20С, па су се од пролећа 1944. године на самохотке уграђивали и Т-122 А-19 у лежиште предвиђено за МЛ-20. На тај начин настала је самохотка ЈСУ-122 произведена у 2.159 комада.

тенкова и самоходки, превише добро заштићеним за већи део наменске противтенковске артиљерије. МЛ-20 могла је пробити чeonу плочу тенка Tiger са удаљености од једног километра. Таква пробојна моћ посебно је дошла до изражаја код оруђа која су уграђена у самоходке.

Истакнути детаљ из историје МЛ-20 представља податак да је примерак са фабричким бројем 3922 било прво артиљеријско оруђе које је 2. августа 1944. гађало територију нацистичке Немачке. У завршници рата А-19 и МЛ-20 разарале су последње немачке положаје у Берлину.

После 1945. године А-19 и МЛ-20 одржали су се у наоружању изузетно дуго код великог броја корисника (посебно МЛ-20). Руска војска и сада у складиштима има МЛ-20, иако је још 1956, као замена, усвојена хаубица Д20, која је задржала идентичну балистику.

У неким државама стара оруђа обимно су модернизована и то тек осамдесетих. У Пољској су тако добили оруђа са ознаком wz.37/85, а Финци су модернизоване МЛ-20, под ознаком Н-88/37, и преправљене А-19 на калибар 152 mm (делом са цевима са МЛ-20, делом са потпуно новим циви-

ХАУБИЦА НА РЕКАМА

Хаубица МЛ-20 послужила је 1946. као основа за пројектовање два модела турела за мониторе речних флотила СССР – БЛ-113 са једним оруђем за мале мониторе пројекта 303 и БЛ-112, а са два оруђа за мониторе 311. У конструкционом бироу ОКБ-172, састављеном од затвореничког кадра, знатно су модификовали затварач хаубице, који је изведен са клином и аутоматизацијом достављања метка и пуњења. На тај начин подигнута је брзина паљбе са ранијих три-четири пројектила у минути до шест. Дужина трзаја скраћена је са 1.250 на 500 милиметара.

ма), користили у обалској артиљерији све до 2007. године.

У рукама Немаца и партизана

На самом почетку операције „Барбароса“ 1941. у руке Немаца пао је силни ратни плен, укључујући стотине А-19 и МЛ-20 који су због слабе мобилности заостале иза главине у повлачењу. Немци су одушевљени квалитетом тог ратног материјала уврстили оруђа МЛ-20 у своју тешку артиљерију – стандардизовани су као 15,2 cm КН.433/1(г). На исти начин Т-122 М31 постали су 12,2 cm К.390/1(г), а М31/37 су преименовани у 12,2 cm К.390/2(г).

Када су утрошене залихе муниције из првог великог таласа ратног пле-на (1941), од почетка 1943. немачке фабрике почеле су да производе оба калибра руске тешке артиљерије. Немци су руска оруђа користили у пољској артиљерији Вермахта и у обалској артиљерији у саставу дивизиона формираних у Вермахту и Кригсмарине.

Прва оруђа породице М31/37 и М37 на нашим просторима дошла су у саставу немачке артиљерије размештене у приобалном појасу. Немци су оруђа из ратног пле-на са источног фронта пребацили 1944. на Балкан у време када се очекивало да ће бити остварен Черчиллов план удараца у „меки трбух“ немачке одбране. За разлику од става

Прег гађање из XT-152 на великом Шумадијском маневру 1949. године

Хаубица-шој XT-152 на паради у Београду 1945. године

САД и СССР да се треба искрцати у Француској, у британским плановима озбиљно се рачунало са отварањем фронта на Балкану, десантима на југословенској и грчкој обали. Немаци су на податке о постојању таквих планова послали појачање у Југославију и Грчку.

Десантни препад на острво Брач, који су првих дана јуна 1944. извели партизани из 26. дивизије и британски командоси, принудио је Немце да знатно ојачају посаде на острвима. На обали средњег Јадрана размештене су батерије из 622. и 948. дивизиона Вермахта, које су имале разнолика тешка оруђа, укључујући ХТ-152. Лета 1944. батерије од четири оруђа биле су на средини острва Чиово, у Сплиту и Подацима. Од 1. августа 1944. немачка Поморска команда јужног Јадрана преузела је командну и над батеријама Вермахта да би се остварило једноставно решење у обалској артиљерији. У то време су ХТ-152 са ватрених положаја на обали подржавали немачке посаде на острвима у одбрани од партизанских препада.

Немци су извукли снаге са јадранске обале средином октобра 1944. у операцији „Хербстгевитер“ (Јесења бура) и организовали су нову одбрамбену линију Грун (Зелено) у унутрашњости Далмације и БиХ.

У борбама за ослобођење северне Далмације, завршеним децембра 1944.

Артиљерија 20. дивизије у Лици почетком 1945. Шоком дејства пред коначни јуриш, који је југословенске снаге довео до Трста

ВЕЛИКИ ИЗАЗОВ ЗА ТРАКТОРЕ

мотором GMC 4-71. Потребе су биле велике па се у кредиту из 1947. тражило још трактора. До резолуције ИБ-а није примљено наручених 59 ЈА-12 за вучу М31/37 и 20 комада ЧТЗ С-65 за вучу ХТ-152.

Када се почетком педесетих у јединицама појавила техника из америчке помоћи, дивизиони тешке артиљерије заменили су тракторе ЈА-12 са америчким артиљеријским тракторима М5.

Брзина вуче била је лимитирана на 20 km/h на путу код старих трактора, а са М5 на 25 km/h. Ако би се оруђа превозила већим брзинама дошло би до јачег загревања точкова и наглог трошења бронзаних чаура на осовинама. Тај проблем делимично је решен домаћим модификацијама.

Од почетка велики проблем у југословенској артиљерији стварао је недостатак погодног возила за вучу тешке артиљерије. Зато су већ 1945. године од СССР-а примљени артиљеријски трактори Ја-12, који су представљали солидну интеграцију ходног дела лаког тенка Т-70М са америчким дизел

уласком партизана у Книн, у ратном плену нашла се велика количина тешке артиљерије. У документима из тог времена тешко се може прецизно установити шта је све било у ратном плену на простору дуж правца Шибеник–Книн. Због недостатка информација, партизани су оруђа тешке артиљерије често

произвољно представљали. Како било, ратне фотографије су један од доказа да су се осим немачких далекометних оруђа 150 mm у плену нашле и ХТ-152. Победници су у Кистањама, првих дана децембра 1944, одржали смотру артиљеријске бригаде 8. корпуса НОВЈ на којој се виде два комада Т-122 и један ХТ-152 уз осам немачких хаубица 105 mm l.e.F.H.18 и четири хаубице 150 mm F.H.18.

Тешка артиљерија из Далмације отишла је даље на север преко Лике до Трста, сада у саставу новоформиране Четврте армије. Недостатак резервних делова и посебно муниције, оштећења у борби и разни логистички разлози, утицали су на то да се сва та техника не користи истовремено у наставку борби.

У завршним борбама за ослобођење Југославије у Четвртој тешком дивизиону Артиљеријске бригаде Четврте армије налазила се једна ХТ-152-152 mm, уз мешавину немачких тешких оруђа.

Осим у приобалном појасу, део јединица у повлачењу из Грчке, затекао се при крају рата дубоко у континен-

Ваљени положај батерије мешовитог састава

У првом плану и последње оруђе су ХТ-152, а између два Т-122

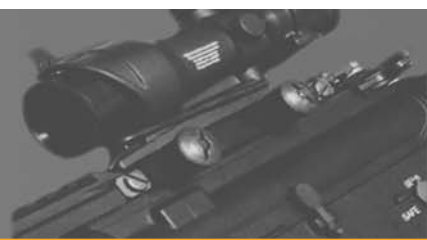
Служба у миру

Југословени су још од краја 1944. стално понављали захтев Москви да у виду помоћи пошаљу далекометна оруђа, али су пристизала само оруђа пуковске и дивизијске артиљерије, закључно са хаубицама 122 mm М-38. Партизански команданти преценили су и издашност савезника и реалне количине оруђа које поседује Црвена армија. Треба имати у виду да је првог дана маја 1945. СССР у свим јединицама имао само 289 Т-122.

Тек после рата из СССР-а пристигла су тешка оруђа за развој артиљерије за подршку армија и резерву врховног командовања. Из кредита одобреног 1947. примљена су 66 Т-122 по цени од 11.472 долара за комада, са 13.500 метака за износ од 46.000 долара. У односу на уговорене набавке примљено је 12 метака више. Приликом пријема код два оруђа констатована су оштећења гума, а код једног искривљен штит. Двадесет комада ХТ-152 плаћено је 11.414,28 долара по комаду, а за 5.100 метака дато је 48.000 долара. Према стандардну означавања Југо-

ту. У Војном архиву чува се изјава једног немачког заробљеника из 835. тешког моторизованог артиљеријског дивизиона (Schwete Motorisierte Art. Abteilung), наоружаног са три батерије од по три оруђа 152 mm, који сведочи да се пред пробој Сремског фронта – 12. априла 1945, штаб његове јединице налазио у Старом Грабовцу код

Новске, 1. и 3. батерија биле су на ватреном положају поред цркве у том месту, а 2. је почетком месеца отишла ка Загребу. Људство дивизиона већином је мобилисано у Горњој Шлеској и, према процени припадника јединица, није било одлучно да се бори. Зато је техника 835. дивизиона постала имовина Југословенске армије.

словенске армије, ознаке оруђа биле су изворне, па су тешка оруђа у нашем наоружању позната као М1931/37 или скраћено М31/37, односно М1937 алијас М37.

Према првој одлуци о распореду новопримљене технике од 18. августа 1947, свих 20 М37 подељено је између армијских артиљеријских јединица – за Прву армију осам комада отишло је у гарнизон Ниш, за Другу два комада у Загреб, а за Трећу армију 10 комада у Петроварадин. Истом одлуком подељени су Т-122 и то је главнина од 32 комада отишла у Трећу армију у Петроварадин, по четири комада одређена су за Прву (у Ниш) и Другу армију (у Загреб), а 14 комада привремено је смештено у Главно артиљеријско складиште. Преосталих 12 комада одређено је за јединицу 8888-И. Иза те шифре крила се помоћ послата Албанији у време пријатељских односа.

До тада су оруђа из плена била концентрисана у Тешкој артиљеријској моторизованој бригади Резерве врховног командовања у Петровграду

Извлачење оруђа од осам џона са ваљреног положаја, џежак је џосао

(касније Зрењанин), у по једном дивизиону 122 и 152 милиметара.

У време када су лета 1948. односи са источним блоком постали затегнути, тешка артиљерија ценила се као стратешки важан део одбране југословенске армије, па су јединице често

премештане. Све су прошле пренумерацију да би се завароо траг о јединицама за које су знали руски саветници, иако су они имали поуздане податке колико има оруђа Титова армија. Тешка артиљерија премештена је у дубину територија, да не би страдала у

ПРОЈЕКАТ САМОХОТКЕ СО-122

Јединствено југословенско решење био је покушај уградње оруђа М31/37 на тенк М4А3 „шерман“, уз преправку тенка на домаћи дериват руског мотора В-2, односно В-2Р са тенка Т-34.

Такав хибрид замишљен је 1956. под претпоставком да ће се користи примарно као противтенковско самоходно оруђе. На седници Главног војнотехничког савета 4. фебруара 1956. одлучено је да се Т-122 угради на „шерман“ како би се добило противтенковско оруђе ефикасно у борби против савремених тенкова. Развој је водила Управа артиљерије, а пројектовање измена Војнотехнички институт КоВ. Задатак са шифрованом ознаком Н-7043М подразумевао је да се на „шермана“ осим Т-122 угради мотор В-2Р од 520 КС. Претпројекат је израђен 1959. године.

Изради самохотке претходио је независан пројекат преправке „шермана“ на дизел мотор В-2 од 500 КС, уместо бензинског мотора Форд ГАА, и проведен је у фабрици ФАМОС у Сарајеву. Замена мотора требало је да буде стандард за читав низ модификација „шермана“, укључујући СО-122. Затим је 1961. израђен технолошки демонстратор СО-122 са оруђем 122 mm са модификованим механизмом и хидроеластичним системом и мотором В-2. Тражило се да та самохотка има могућност дејства у пуном кругу, па се гломазна проширена купола показала као лоше решење, пре свега зато што је отежавала хлађење мотора. Тестови СО-122 проведени су на полигону у Никинцима.

Следећи корак, 1964, била је уградња ФАМОС-овог мотора В-2Р од 520 КС на прототип израђен преправком „шермана“ са евиденционом озна-

ком 3131. Реверзибилно је пројектован Т-122 – зеничка железара израдила је цев, а оруђе је финализовано и монтирано у тенк у „Братству“ Нови Травник. У модификованој конструкцији примењен је хидроеластични систем и затварач са оруђа 100 mm са тенка Т-54.

Накнадно је у СО-122 уместо америчког радио-уређаја СЦР-528 уграђен британски СЕТ-19. После првих гађања показало се да се мора решити проблем појаве пламена на задњаку оруђа и побољшати вентилација купо-

Добро одржавање омогућило је више од пола века ујошребе

евентуалном првом изне- надном удару.

У време када су се прилике стабилизовале 1950, према плану мобилизацијског развоја „Јадран“ постојала су четири пука са М37 (426. и 444. пук у Славонској Пожеги, 430. пук у Добоју и 152. пук у Ћуприји) и шест пукова М31/37 (378. и 202. пук у Рибници, 400. и 114. пук у Високом, 475. пук у Ћуприји и 482. пук у Врању). За тадашње прилике и процене потреба одбране то су биле изузетно скромни потенцијали у артиљерији великог домета. Потребно појачање била су оруђа примљена у помоћи коју су педесетих послале Сједињене Америчке Државе.

Тиме се отворила шанса за унификацију ка-

либра. Зато је 1955. донет план да се једно оруђе усвоји за наоружавање артиљеријских јединица за подршку Резерве врховног командовања, армија и корпуса и развој по једног дивизиона у свакој пешадијској дивизији.

Предложено је да се усвоји калибар 155 mm јер је најприсутнији у артиљерији ЈНА. Основни захтеви били су домет најмање 17.000 m и маса не већа од осам тона. Такве захтеве америчка хаубица 155 mm није задовољавала у домету јер је постизала само 15.000 m, али је имала масу од само 5,7 тона.

После паралелних проба са 155 mm и 152 mm предложено је да се развој заснива на ХТ-152 mm јер има домет од 17.200 m, масу од 7,9 т, а дејствује са точкова, чиме се добија у брзини припреме за дејство у односу на америчку хаубицу која се морала положити пре дејства на ослону плочу. Зато је Управа артиљерије проценила да би најбоље и најбрже решење било копирање ХТ-152 mm, с тим да калибар буде 155 милиметара. У том случају по-

ле. У време када су пред крај 1964. завршена интерна испитивања, планирано је да се артиљерија ЈНА попуни са 96 СО-122 у саставу артиљеријских дивизиона оклопних дивизија и бригада. Први извештаји били су повољни јер су очуване све особине Т-122 и пуни домет.

Тестирања СО-122 у Бањалуци и Никинцима завршена су 1. фебруара 1965. године. Резултати су показали да су основне тактичко-техничке карактеристике „шермана“ остале очуване, иако је борбена маса порасла на 33,5 тона. Максимална брзина повећана је са 42 на 50 km/h, али по цену слабијег убрзања због примене дизел мотора. Просечна потрошња горива снижена је са око 400 на 207–211 литара на 100 km на путу, односно аутономија је повећана са 160 на 300 km, уз исту количину од 636 литара горива. Као једна од мана СО-122 истакнуто је

да цев оруђа штрчи око три метра и да то може бити проблем приликом кретања на неравном терену. У завршној оцени СО-122 комисија Генералштаба предложила је да се решење преградње прихвати, али са изворним мотором Форд ГАА, како би се уштедело на времену за припрему серијске производње.

У међувремену, док се СО-122 налазио на тестовима, на полигону Никинци проведена су гађања из разних противтенковских оруђа која су показала да самохотка 100 mm CV-100 има већу пробојну моћ од Т-122 mm. Зато је СО-122 остао без позитивне оцене за првобитну планирану противтенковску намену. Друго решење било је да постане оруђе ватрене подршке, али у Генералштабу су проценили да не може задовољити захтеве тенковских јединица, пре свега, зато што нема убацну путању.

Коначни ударац пројекту СО-122 задала је набавка нових противтенковских средстава из СССР-а. Средином шездесетих из СССР-а увезена су противтенковска оруђа 2П26 (на теренском возилу ГАЗ-69) и 2П27 (на амфибијском оклопном возилу БРДМ-1) са противтенковским вођеним ракетама „шмел“. Број тенкова нагло је нарастао набавком Т-54 и Т-55. У таквим околностима улагање у модификације на „шерману“ чинило се као залудан посао, и зато се фебруара 1966, десет година од почетка рада на самохотки, актом државног секретара за народну одбрану одустало од наставка рада на СО-122. Истим актом прекинут је и рад на техничко-економској анализи алтернативне могућности да се самохотка изради на бази Т-34. ■

Милосав Ц. ЋОРЂЕВИЋ
и Александар РАДИЋ

стојеће ХТ-152 требало је накнадно да се прекалибрирају.

Планови унификације остали су само слово на папиру, па су и америчка и руска оруђа задржана у наоружању и поред разноликости калибара.

Према плану реорганизације Дрвар-1 из 1959, формирано је шест самосталних дивизиона армијске артиљерије са оруђима 122 mm са три батерије од четири оруђа и три дивизиона 152 mm од три батерије са четири оруђа. Каснијим променама структуре ЈНА формирана су четири мешовита тешка артиљеријска пука са М-31/37 и М37 и америчким оруђима 155 mm Long Tom.

За стандарде шездесетих могућности тих јединица биле су скромне јер се ценило да се са максималним дOMETИМА не може ефикасно дејствовати по противничким артиљеријским положајима са калибрима 155 mm и 175 mm, у чланицама НАТО-а, и 130 mm у Варшавском пакту и лансерима ракетних система. На основу алармантних процена, из СССР-а су тек средином седамдесетих (више од десет година од првог захтева) увезена далекометна оруђа 130 mm М46 која су уведена у артиљеријске јединице подређене командама армија. Стара оруђа из Другог светског рата више нису била потребна, али су сачувана у складу са ставом ЈНА да се ништа не баца и да свако средство ратне технике има примену у одређеним околностима. То се у пракси показало тачним јер су нека од преосталих оруђа М-31/37 и М37 коришћена у грађанском рату.

Примена у грађанском рату

Сачувана оруђа почетком деведесетих, без обзира на старост, била су солидно одржавана са ослонцем на ремонт и модификације у Техничком ремонтном заводу Хаџићи. Највидљивија измена, проведена за потребе ЈНА, била је замена тачкова са новим моделима на модификованим оруђима која су уз основну ознаку носила суфикс Б1. Једини проблем представљао је недостатак муниције која се тешко обезбевљивала јер су старе залихе биле утро-

Поглед са шракаџора М5 на дивизион М31/37 током марша

шене. И поред тога, у Војсци Републике Српске (ВРС) коришћена су и оруђа 122 mm и 152 милиметара.

Два оруђа 122 mm М-31/37Б1 била су у саставу 1. братуначке лаке пјешадијске бригаде ВРС, формиране 14. новембра 1992. године. У првим недељама постојања та јединица била је изложена тешком искушењу под притиском офанзиве коју је из Сребренице повео Насер Орић. Братуначка бригада губила је простор и људство, а ватреном моћи трудила се да заустави противника како не би дошао до Дрине. О томе сведочи један од дневних извештаја бригаде за 16. децембар 1992. у којем се наводи (у дугој листи утрошене муниције) да је за један дан дејства по противнику употребљено 70 пројектила 122 mm за М31/37Б1 и тражили су хитну попуна са још 100 метака. Вод 122 mm био је јула 1995. у саставу бригадне артиљеријске групе у операцији „Криваја-95“. После демо-

билације 1996, братуначка оруђа задужио је 1. пешадијски батаљон за потребе ратног развоја.

Неколико примерака М-31/37 коришћено је и у Херцеговачком корпусу ВРС.

Хаубица 152 mm М-37Б2 била је у саставу 5. мјешовитог артиљеријског пука Дринског корпуса ВРС. Приликом техничког прегледа, тим из ремонтног завода у Хаџићима закључио је августа 1995. да је реч о потпуно функционалном оруђу којем недостаје само четка за чишћење цеви. Једно оруђе било је у 1. зворничкој пјешадијској бригади. У периоду август/септембар 1995. године ХТ-152 била је додељена 2. дринској лакој пјешадијској бригади која је формирана од различитих састава из Дринског корпуса за ојачање ВРС у борбама око Грахова и Дрвара.

На основу лимита броја артиљеријских оруђа, ВРС морала се 1996/97. ослободити великог вишка и то пре

свега оруђа старе производње, па су расходовани преостали примерци М-31/37 и М37.

Могућности тешке артиљерије

Према званичним документима ЈНА, ХТ-152 и Т-122 брзометна оруђа намењена су за „уништење непријатеље артиљерије, минобацача и других ватрених средстава; наношење губи-

така непријатељској живој сили; рушење блиндажа, бункера и других фортификацијских објеката и уништење осматрачница и командних места“. Оруђа се могу користити и за борбу са тенковима, самоходним оруђима и другим оклопним средствима. Успешно гађање покретних средстава могуће је због доста великих почетних брзина граната које износе 655 m/s за М37 и 800 m/s за М31/37 и због велике гип-

кости ватре јер је хоризонтално поље дејства 58 степени, а вертикално од минус 2 до плус 65 степени.

Из М37 могло се гађати брзином од три-четири метка у минути, а из М31/37 са пет-шест метака у минути.

Крајњи домет који постиже ХТ-152 износи 17.230 метара са гранатом од 43,56 kg, уз барутно пуњење од 7,56 килограма. Код Т-122 домет је био већи и износио је 20.160 метара са гра-

Артиљерци из Ћујрије 1971. године

натом од 25 kg и барутним пуњењем од 6,28 килограма.

Маса у борбеном положају готово је идентична – 7.250 kg за Т-122, односно двадесет килограма више за ХТ-152. На маршу, са предњаком, маса је расла на 8.050 kg, односно 8.070.

Време потребно за припрему за марш или паљбу износило је осам до десет минута.

Одлике

Тачан калибар цеви за ХТ-152 износио је 152,4 милиметара. Дужина цеви са гасном кочницом износи 4.925 mm (32,3 калибра). Код Т-122 калибар цеви је 121,92 mm, а дужина 5.650 mm (46,3 калибра).

Дужина ХТ-152 mm на маршу била је 8.175 mm, а на ватреном положају 8.000 милиметара. Исти подаци за Т-122 износе 8.900, односно 8.725 милиметара. Велики габарити били су главни недостатак тих изузетно добро решених оруђа. Цена за домет и поузданост нечим се морала платити и то добро илуструје податак да се покушај развоја хаубице са 50 одсто масе М37 у СССР-у завршио обрасцем 1943. по цени више од трећине краће домета.

Разлике између ХТ-152 и Т-122 односиле су се, осим на калибар и цев, и на неке делове затварача. Постојала су два модела хидрауличне кочнице – стари, пуњен са вретеним уљем (ВЛ) са повратником са течношћу ХТА, и нови модел кочнице и повратника са минералним уљем – ХУНТ-С. У хидрауличној кочници и повратнику биле су по 22 литре течности. Накнадно су сва оруђа модификована на стандард са ХУНТ-С, који се боље понашао у зимским условима. Споља су се, на први поглед, два оруђа могла разликовати по томе што ХТ-152 имао, осим краће цеви, и гасну кочницу, а Т-122 нема такав уређај.

Због различите године производње оруђа, у ЈНА било је оруђа са цевима из једног комада или из више делова (са слободном унутрашњом цевом код ХТ-152 mm или без ње, а код Т-122 само са са слободном кошуљицом).

Точкови на оруђима старије производње били су ливени са тврдом гумом или без гуме, а на новијој производњи метални точкови са сунђера-

Оруђе М37, са фабричким бројем 1580 налази се на полигону у Никинцима

ПОСЛЕДЊА ПРЕОСТАЛА ХАУБИЦА

Један примерак М37 налази се на полигону Техничког опитног центра у Никинцима где се током програма освајања производње тенка М-84 користио за гађања са тенковским оруђем 125 mm 2А46. Зато је уместо оригиналне цеви и механизма, у снажан лафет хаубице уграђено оруђе 125 милиметара.

стим гумама. Током ремонта оруђа су дотеривана на нови стандард.

Нишанске справе биле су постављене на носач на левом рамену колевке. Постојала су два модела са полунезависном и са независном нишанском линијом. За нишањење на циљ служила је панорама – инструмент са повећањем од четири пута. Током гађања ноћу користио се прибор за осветљавање Луч-4 (ПО-4) са четири сијалице.

Оруђа М31/37 и М37 користила су дводелну муницију са гранатом и чауром са барутним пуњењем, капислом и помоћним елементима. Паралелно се користила муниција произведена у СССР-у 122 mm са ТФГ и ТГ гранатама ОФ-471, ОФ-471Н и ОФ-462 и панцирно-обележавајуће и панцирно зрно БР-471, односно Б-471 и пробојно зрно

Г-471, а и немачки ТФ метак. Затим, 152 mm са ТФГ и ТГ гранатом ОФ-540, панцирно-обележавајуће и панцирно зрно БР-540, односно Б-540, те пробојно зрно Г-530 и немачки ТФ метак.

У ЈНА су се бринули да стара муниција буде ремонтвана и очишћена, при чему су, да би се избегла забуна, постављане наше ознаке. Проблеми су настали почетком шездесетих са немачким упаљачима АЗ, који су коришћени на првом избору калибра у ЈНА. После неколико незгода са превременим активирањем граната, 1963. забрањена је примена АЗ. Још од 1960. уведени су амерички упаљачи М15А5 на гранатама 122 mm и на 155 mm. Исти такав упаљач коришћен је на домаћој тренутно-фугасној гранати М59, која је настала на основу оригиналне ОФ-471Н, али од домаћег челика Г-55, рађеног по америчкој техничкој документацији.

Ради побољшања ефикасности тешке артиљерије (и у перспективи самохотки 122 mm) почетком шездесетих радило се на домаћој гранати са антирикошетним дејством и на освајању муниције са пластичним експлозивом, која је користила Хопкинсов ефекат у калибру 122 милиметара. ■

Александар РАДИЋ